

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра китайської філології
Кваліфікаційна робота магістра з
китайської філології
на тему:

**МОВНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ КОНЦЕПТУ ВІЙНА В КИТАЙСЬКОМОВНОМУ
МЕДІА-ДИСКУРСІ: СЕМІОТИЧНИЙ І ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

Студента групи Мкит53-22
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми
Східна філологія: китайська мова і література,
переклад, методика навчання
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.065 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – китайська

Янчука Олександра Олеговича

Науковий керівник:
канд. філол. наук, доц. Любимова Ю. С.

Допущена до захисту
« ____ » _____ 2023 року

Завідувач кафедри

(підпис)

(ПІБ)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ВІЙНА В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	8
1.1 Концепт як об'єкт дослідження когнітивної лінгвістики.....	8
1.1.1 Концепт у китайській лінгвістиці.....	13
1.1.2 Кваліфікація концепту ВІЙНА в типології концептів.....	16
1.1.3 Структура концепту.....	20
1.2 Китайськомовний медіа-дискурс як об'єкт вивчення дискурсології.....	23
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ВІЙНА В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	44
2.1 Методика побудови мовного корпусу для дослідження концепту ВІЙНА у китайському медіа-дискурсі.....	44
2.2 Методика моделювання концепту ВІЙНА.....	47
2.3 Мовна об'єктивація концептів як одна із задач лінгвоконцептології.....	50
Висновки до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3. СЕМІОТИКО-ПРАГМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОВНОЇ ОБ'ЄКТИВАЦІ КОНЦЕПТУ ВІЙНА В КИТАЙСЬКОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ.....	56
3.1 Номінаційне поле концепту ВІЙНА.....	56
3.1.1 Етимологічний аналіз компонентів репрезентантів концепту ВІЙНА.....	63
3.2 Фреймове моделювання концепту ВІЙНА у китайськомовному медіа-дискурсі.....	75
3.2.1 Концепт ВІЙНА як слот фреймової структури.....	75
3.2.2 Концепт ВІЙНА як ситуація.....	86
Висновки до розділу 3.....	101
ВИСНОВКИ.....	103

	3
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	107
РЕЗЮМЕ.....	114
ДОДАТКИ.....	116

ВСТУП

Мова супроводжує людину усе її життя, з її допомогою вона досліджує, пізнає світ. Питання про зв'язок мови і мислення, мови і дійсності, назви і позначуваного мовознавці висунули ще дуже давно: сучасні дослідження вважають, що у Китаї першими окреслено цю проблематику у Дао де цзін Лао-цзи та Конфуція; у західному мовознавстві про це говорили В. фон Гумбольдт, Е. Сепір, Б. Ворф; в українському мовознавстві це відображено у концепції О. О. Потебні. Ці розвідки дали подальший розвиток лінгвістичним дослідженням у межах проблематики, що стала об'єктом вивчення когнітивної лінгвістики.

Когнітивна лінгвістика – одна з провідних галузей мовознавства сучасного періоду. Через її належність до антропоцентричної парадигми, у центрі досліджень постала людина, процеси у її свідомості, зокрема механізми пізнання – категоризації та концептуалізації зовнішнього світу, фіксування свого досвіду у мовних знаках.

Актуальність теми полягає у направленості когнітологічних, лінгвокультурологічних студій на опис специфіки універсальних концептів для конкретних мов, вивчення їхньої реалізації у дискурсах, їхнього прагматичного потенціалу. Люди брали участь у війнах протягом усього часу свого існування. За останні роки проблема дослідження воєнних конфліктів постала особливо гостро. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну, конфлікт у Нагорному Карабасі, палестино-ізраїльський конфлікт – лише частина з них, однак усі вони отримали вираження у китайськомовних ЗМІ. Таким чином, вбачаємо актуальним дослідження концепту ВІЙНА, способів його семіотизації та прагматичних характеристик у китайськомовному медіа-дискурсі

Мета роботи – дослідити семіотичні і прагматичні аспекти мовної об'єктивації концепту ВІЙНА в китайськомовному медіа-дискурсі.

Мета передбачає вирішення таких **завдань**:

– дослідити теоретичні засади вивчення концептів у світовому і китайському мовознавстві;

– розробити методологічний і методичний алгоритми дослідження концепту ВІЙНА;

– інвентаризувати засоби вираження концепту ВІЙНА в сучасній китайській мові;

– провести семіотико-прагматичний аналіз особливостей мовних одиниць концепту ВІЙНА всередині медіа-дискурсу;

Об’єктом дослідження виступає концепт ВІЙНА у китайськомовному медіа-дискурсі.

Предметом дослідження є семіотичні та прагматичні особливості складників концепту ВІЙНА у китайськомовному медіа-дискурсі.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення конкретних завдань передбачалося використовувати *теоретичні загальнонаукові методи, зокрема індукцію, дедукцію, аналіз та синтез.* Для аналізу концептів застосовувався *концептуальний аналіз*, що включає *етимологічний, поняттєвий і компонентний аналіз.* Для моделювання мікрополя концепту ВІЙНА використовувався *метод моделювання полів.* *Структурний метод* дозволив визначити внутрішню структуру та зв’язки між складниками компонентів концепту ВІЙНА. Для створення макрополя концепту ВІЙНА було використано метод *фреймового моделювання.* Для відбору ілюстративного матеріалу були використані *корпусний метод та метод суцільної вибірки.* *Описовий та контекстуальний методи* застосовувалися для визначення прагматичних особливостей засобів об’єктивації концепту ВІЙНА.

Практичне значення полягає в можливості використання його результатів у процесі викладання китайської мови, зокрема таких дисциплін як “Лексикологія китайської мови”, “Ієрогліфіка”, “Практичний курс перекладу з китайської мови”, “Лінгвокультурологія”, а також в укладенні ідеографічних словників.

Матеріалом цього дослідження є мовні корпуси Web Chinese 2017, корпусу сучасної китайської мови Пекінського університету мови та культури – ВСС 语料库 та створений нами корпус текстів, до якого увійшло **120 зразків мовлення.** Методом наскрізної вибірки ми відібрали матеріал нашого дослідження, ґрунтуючись на характеристиках частотності досліджуваних явищ.

Наукова новизна дослідження полягає в уточненні поняття концепту ВІЙНА у китайській картині світу, його комплексному аналізі, виявленні його зв'язків з іншими концептами, прагматичному аналізі його мовних засобів, а також у тому, що:

- *уперше* в українському китаєзнавстві інвентаризовано засоби вираження концепту ВІЙНА у китайському медіа-дискурсі;
- *вперше* побудовано номінаційне поле концепту ВІЙНА у китайському медіа-дискурсі;
- *вперше* проаналізовано етимологію складників репрезентантів досліджуваного концепту;
- *уперше* побудовано фреймову модель концепту ВІЙНА у китайськомовному медіа-дискурсі.

Апробація результатів дослідження. Результати цього дослідження було представлено на Міжнародній студентській науково-практичній відеоконференції “Ad orbem per linguas. До світу через мови” “Наративи сучасної України у світовій геополітиці”, 18–19 травня 2023 року.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, резюме, списку використаних джерел, довідкового характеру та ілюстративного матеріалу, додатків. Обсяг роботи становить 126 сторінок.

У вступі описано актуальність теми, визначено мету і завдання, вказано об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, а також подано інформацію щодо апробації результатів дослідження, обсягу роботи, її структури.

У першому розділі було досліджено теоретичні засади вивчення концептів, когнітивної лінгвістики, лінгвоконцептології, дискурсології, комунікаційної лінгвістики в українських, китайськомовних і англомовних джерелах. Ми окреслили визначення, кваліфікацію концепту ВІЙНА в класифікації концептів, його структуру, а також визначили місце його побутування – китайськомовний медіа-дискурс, його функції, текстуальні особливості тощо.

Другий розділ дослідження присвячений методології дослідження, а саме описано критерії та процес відбору матеріалу, щоб змодельовати китайськомовний медіа-дискурс для аналізу концепту ВІЙНА. Також було описано методику моделювання концепту, методики мовної об'єктивації концептів.

Третій розділ присвячений аналізу поняттєвого ядра (первинної актуалізації) концепту ВІЙНА, аналізу мовних-одиниць, що об'єктивують концепт, було проведено їхній компонентний аналіз, виявлено сім семем, на які розпадається поняття ВІЙНА, змодельовано мікрополе концепту ВІЙНА в китайськомовному медіа-дискурсі. Було змодельовано макрополе концепту ВІЙНА (вторинна актуалізація) за допомогою фреймів (кластерів), описано прагматичні особливості засобів репрезентації концепту ВІЙНА.

У висновках підбито підсумки дослідження, визначено концепт ВІЙНА та його місце у класифікації концептів, визначено поняття китайськомовного медіа-дискурсу, а також його функцій, визначено засоби об'єктивації концепту ВІЙНА, їхні семіотичні і прагматичні особливості

Список використаних джерел складуються з 77 найменувань, з яких 44 іноземною мовою.

Список джерел довідкового характеру складається з 8 найменувань

Список джерел ілюстративного матеріалу складають 5 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ВІЙНА В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Когнітивно-дискурсивна парадигма є однією з усталених наукових парадигм сьогодення, що інтегрувала ідеї когнітивної лінгвістики про механізми пізнання зовнішнього світу за допомогою мови, а також комунікаційної лінгвістики, що розглядає мову як соціальне явище.

1.1. Концепт як об'єкт дослідження когнітивної лінгвістики

Когнітивна лінгвістика поєднує багато парадигм. Передусім вона як сучасна лінгвістична течія характеризується експансіонізмом, антропоцентризмом, функційністю, експланаторністю, а спадок попередніх парадигм розглядає у категоріях знання, його мовних різновидах, мовних способів репрезентації знань, мовних процедур оперування знаннями, ментальних структур та процесів у свідомості (Кочерган, 2010, с. 149).

Когнітивна лінгвістика прагне розкрити дійсний зміст людського пізнання, досліджуючи концептуалізацію мови (文旭, 2022, с. 34), адже мова закріплює результати пізнавальної діяльності людини і водночас є головним його інструментом (Кочерган, 2010, с. 192-193).

Приходько А. М. (2008) стверджує, що людина систематизує і структурує свій життєвий досвід, фіксуючи результати своєї пізнавальної діяльності у вигляді знань (понять, концептів, сценаріїв, фреймів тощо) за допомогою знакового коду (с. 15). Мовний код або мовна система є невід'ємною частиною розуміння будь-яких явищ і процесів, включаючи культурні та історичні, а також частиною культури – культурного коду людини, що допомагає їй визначити своє місце у світі (Ісаєвич, 2001).

Когнітивна наука розрізняє два процеси пізнавальної діяльності людини: *категоризацію* (таксономічну (логічну) і аналогову (образно-метафоричну)) і

концептуалізацію. Перша – це процес віднесення об'єкта до категорії за певною ознакою, а друга – це когнітивно-семантичний процес виділення, структурування мінімальних одиниць людських знань і досвіду в їхньому змістовому уявленні. Результатом останньої є концепт (Приходько, 2008, с. 21-22).

Процеси категоризації (прототипної) широко досліджувалися у західних студіях у роботах Дж. Лакоффа, Т. Гівона, А. Вежбицької, Дж. Тейлора, В. Крофта, Д. Круза, Р. Джакендофа, Р. Ленекера, Е. Рош тощо (Мартинюк, 2011, с. 30-32). Ф. Унгерер і Г.-Й. Шмідт (2006) вважають, що результатом процесу класифікації, тобто категоризації, є когнітивні категорії (або концепти) (с. 8).

Для того, щоб дослідити концепт, потрібно рухатись від зовнішнього мовного позначення до структури знань про позначене і навпаки. Також необхідно обрати одну із позицій когнітивізму / конекціонізму, модуляризму / холізму, а також обґрунтувати сутність концепту серед інших феноменів як поняття і значення, встановити його структуру відповідно до функційної організації свідомості (Селіванова, 2008, с. 420).

У цьому дослідженні ми дотримуємося засад *холізму*, що розглядає людську свідомість як цілісну систему, де мова є результатом когнітивної діяльності людини, однією з підсистем свідомості. Структура та функції мови нерозривно пов'язані, а її семантична структура – це результат концептуалізації дійсності етносом, як процесу, що відбувається з декількох джерел паралельно (одночасно) з урахуванням інформації інших рівнів (Приходько, 2008, с. 19; Селіванова, 2008, с. 376; 文旭, 2022, с. 35).

Результатом концептуалізації є утворення концептів та концепційних структур, що формують національно-специфічну *концепційну систему*, що перебуває у свідомості мовця, а виражається мовними засобами (Голубовська, 2004, с. 40; 2016, с. 153), за допомогою яких народ класифікує і систематизує навколишній світ (Караман та ін., 2011, с. 6).

Об'єктивна картина світу відображена у мовах по-різному (Кочерган, 2010, с. 192). Причиною цього Дж. Брунер вважає те, що носії різних мов, отримуючи однакові перцепційні сигнали, роблять різні висновки на їхній основі, відповідно до

різних схем і вибірковості сприйняття – породжується культурна специфіка (Голубовська, 2004, с. 43).

Концептуальна картина світу – це глобальна, цілісна, динамічна система інформації (Мартинюк, 2011, с. 45-46); інтеріоризований людиною або етносом фрагмент концептосистеми (Селіванова, 2008, с. 406); система образів і концептів у свідомості людини, утворених унаслідок абстрагування (Приходько, 2008, с. 23-24). У західному мовознавстві цей термін відповідає когнітивній моделі. Це індивідуальна база знань або репрезентація, що включає в себе велике число взаємопов'язаних контекстів, які відображають наше розуміння і знання про певну галузь або явище (Ungerer & Schmid, 2006, с. 49, 52).

Об'єктивована мовою концептуальна картина світу – *мовна картина світу*. Вона відображає знання про мову як знакову систему й об'єктивовані у мовних знаках знання про світ (Мартинюк, 2011, с. 46). Голубовська І. О. (2004) називає національно-мовною картиною світу виражене засобами певної мови світовідчуття і світорозуміння етносу, вербалізовану інтерпретацію мовним соціумом навколишнього світу і себе самого в цьому світі (с. 6).

Мовну картину світу наповнюють концепти. Воробйова О. П. (2011) і Голубовська І. О. (2016) виділяють два вектори досліджень концептів: експерієнційно-менталістський або “когнітивноцентричний”, заснований на американській когнітивній традиції Дж. Лакоффа і М. Джонсона, і духовно-менталістський чи “культуроцентричний”, що спирається на ідеї А. Вежбицької і відображає культурну специфіку знань людини про дійсність, розкриває ментальні особливості слов'янських культур (Воробйова, 2011, с. 54-55; Голубовська, 2016, 152-154).

В українській лінгвістиці концепт розглядається з духовно-менталістського підходу як складний багатовимірний феномен (Голубовська, 2016, с. 154). Українську лінгвоконцептологію й лінгвокультурологію критикують через засилля (часто методологічно неякісних) досліджень концептів, позаяк у західних студіях концепти використовуються порівняно менше, зокрема у теорії прототипів і концептуальній метафорі (Воробйова, 2011, с. 63; Голубовська, 2016, с. 152).

Існує багато визначень концептів залежно від методології дослідження. Усі науковці трактують концепт як мінімальну структуру (квант) знання, але специфіка їхнього розгляду залежить від стилю мислення дослідника: репрезентаційного, що включає онтологічний, гносеологічний і експірієнційний напрями, чи діяльнісного, що ділиться на психологічний і дискурсивний підхід (Мартинюк, 2011, с. 38-39; Загнітко, 2012).

Онтологічний напрям об'єднує символно-комп'ютаційний, семантико-когнітивний, логічний, логіко-психологічний підходи; культурологічно спрямований гносеологічний – філософсько-культурний, лінгвокультурний, когнітивно-культурологічний, когнітивно-поетологічний підходи; а також експірієнційний напрям, що є основним для методології дослідження концептів у західних студіях (Мартинюк, 2011, с. 40-63).

Ми підтримуємо Воробйову О. П. (2011) і Плотнікову Н. В. (2013) у тому, що концепти слід досліджувати у міждисциплінарному вимірі, застосовуючи міжпредметні підходи (с. 165), адже на сучасному етапі різні віхи мовознавства доповнюють одна одну (Кочерган, 2010, с. 146).

Ми вважаємо концепт ідеальною системою, частково втіленою у мові. Ідеальні системи складаються із взаємопов'язаних ідеальних об'єктів (понять, ідей), виникають внаслідок мисленнєвої діяльності людини і є системами певних видів інформації. Семантична інформація отримує матеріальне втілення, що стає її носієм, у нашому випадку мовний знак. На додачу, концепт – це відкрита динамічна система. Така система має непостійне число елементів, адже вона відкрита для мислення, і є динамічною, бо пристосовується до зовнішніх умов (Кочерган, 2010, с. 210-211).

У цьому дослідженні ми розглянемо концепт з точки зору лінгвокультурології і методології когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики, тому ми скористаємося визначенням концепту Приходька А. М. (2008): *“концепт – це поняття етно-соціо-психо-лінгво-культурного порядку з чітко вираженою валоративною компонентою”* (с. 66). На нашу думку, це визначення найбільш повно відображає усі виміри дослідження концепту.

Не кожне поняття є концептом, але основою концепту є поняття (Приходько, 2008, с. 55). На думку Селіванової О. О. (2008), концепт є більшим за поняття, тому що залучає асоціативно-образний компонент. Тому образність, емотивність, оцінка стають ознаками розмежування концепту і поняття (с. 411-413). Концепт також є культурно специфічним феноменом (Голубовська, 2016, с. 154), для нього це є обов'язковою ознакою, на відміну від семантичної категорії, для якої це радше виняток (Sorokin et al., 2021, с. 277).

Концепт і поняття розрізняють за опозицією неконвенційність – конвенційність (Мартинюк, 2011, с. 44-45), тобто про поняття домовляються, а концепт реконструюється, переживається і наповнюється індивідуальним досвідом людини чи колективу (Полужин, 2015, с. 215). Переживання є одним із способів інтерпретації саме концептів, що можуть бути названі, зображені, виражені, описані чи імпліковані в тексті чи дискурсі (Воробйова, 2011, с. 57).

Поняття є чисто інтелектуальним універсальним результатом процесу категоризації, тоді як концепт – інтерпретаційний, специфічний, оцінний – є результатом концептуалізації частини позамовної дійсності. Поняття загалом має загальнокультурний і наднаціональний характер, але стає концептом лише тоді, коли набуває ціннісних асоціацій, тобто валоризується. Таким чином, головним для концепту є алгоритм перцепційно-образного мислення, що створює образний ейдетичний інваріант (Приходько, 2008, с. 54-55, 61).

Отже, концепт набуває таких ознак:

- неізолюваність, тобто зв'язаність з іншими концептами;
- відкритість як невичерпність його змісту;
- функціонування у межах певним чином організованих концептуальних доменів, які є фоном концепту;
- цілісність і нежорстка структурованість;
- динамізм і креативність як здатність змінюватися, поповнюватися новим знанням, уточнюватися (Селіванова, 2008, с. 418).

Окрім образності, емотивності, оцінки, інтерпретаційності, специфічності, концепт містить додаткові характеристики, як от: комплексність побутування,

обмеженість свідомістю носія, складноструктурованість, трирівневе лінгвальне втілення (Приходько, 2008, с. 50-51), етнокультурна маркованість і поліапеляційність (можливість апелювання багатьма мовними засобами) (Мартинюк, 2011, с. 55-56).

Комплексність побутування концепту полягає в його приналежності до площин мови, свідомості й культури: свідомість містить концепт, культура його детермінує, а мова і мовлення надають засоби апеляції до нього (Приходько, 2008, с. 51)

Ми підтримуємо холістичне бачення свідомості і її процесів, що визначає наше трактування концепту, поняття та інших сутностей. Застосовуючи у цьому дослідженні гносеологічний, духовно-менталістський напрям когнітивної лінгвістики, ми також будемо звертатися до теорій експірієнційного підходу онтологічного напрямку, а також дискурсивного підходу. Таким чином, сфера нашого дослідження перебуває в рамках когнітивно-дискурсивної парадигми, що визначає концепт як поняття, що віддзеркалюється у етно-соціо-психо-лінгво-культурних вимірах, а також містить явно виражений валоративний складник. Він містить такі характеристики: образність, емотивність, оцінка, інтерпретаційність, специфічність, неізолюваність, відкритість, включення більших фонових концепційних структур, цілісність і нежорстка структурованість, динамізм, креативність.

1.1.1. Концепт у китайській лінгвістиці. Одразу варто зазначити, що історія китайської науки пов'язана із світоглядом і мисленням китайського народу. Китайці володіють образним мисленням та індукцією набагато краще, ніж дедукцією і абстрактним мисленням. Це обумовлено культурними, історичними та мовними чинниками. Такий підхід є однією із причин, чому китайська культура має значні технічні досягнення, але не створює нових теоретичних засад. Ця слабкість способу мислення китайського народу якраз і є однією з причин, чому Китай "відстає" при зміні наукових парадигм (姜望琪, 2003, с. 16-17).

Ця тенденція відобразилася і на історії лінгвістичних досліджень Китаю, надали їм виразної національної особливості. Замість того, щоб піти шляхом формальної логіки і зосередитись на формі, Китай пішов шляхом досліджень змісту, тобто вирішив зосередитись на користі і досліджувати риторику та літературу (姜望琪,

2003, с. 15). Початковою формою традиційних лінгвістичних досліджень у Китаї була екзегеза канонічних текстів, яка зберегла більше гуманітарних рис і відмовилася від природничо-наукового аспекту, а отже, вважалася “ненауковою” (张喆, 2012, с. 82).

Цікаво: якщо перші успішні спроби визначити відношення між мовою, мисленням і дійсністю датуються кінцем XVIII століття у В. фон Гумбольдта (Кочерган, 2010, с. 46), в Україні – у психолінгвістичній концепції Потебні (Кочерган, 2010, с. 59-60)), то Цзян Ванці (2003) зауважує, що вперше про невідповідність між відображеною у мові реальністю і позамовною дійсністю заговорив Лао-цзи у Дао де цзін: “道可道，非常道。名可名，非常名。” *Dào kě dào, fēicháng dào. Míng kě míng, fēicháng míng.* – Промовлене Дао не є вічним Дао. Вимовлена назва не є істинною назвою (с. 15).

На додачу, у III столітті до н. е. китайські мислителі усвідомили, що назва нерозривно пов’язана з позначуваням, тому виникла теорія “виправлення імен” (Кочерган, 2010, с. 25). Конфуцій стверджував: “名不正，则言不顺；言不顺，则事不成；事不成，则礼乐不兴；礼乐不兴，则刑罚不中；刑罚不中，则民无所措手足。” *Míng búzhèng, zé yán búshùn; yán búshùn, zé shì bùchéng; shì bùchéng, zé lǐ yuè bùxīng; lǐ yuè bùxīng, zé xíngfá búzhòng; xíngfá búzhòng, zé mǐn wú suǒcuòshǒuzú.* – Якщо назва не правильна, то мовлення не буде плавним; якщо неплавне мовлення, то справа не вдасться; без вдалих справ, ритуали та музика не будуть діяти; якщо вони не будуть діяти, то покарання будуть невідповідними; якщо покарання не відповідають злочинам, то народ не знатиме, як поводитись (姜望琪, 2003, с. 15).

Повертаючись до специфіки китайського мислення, схарактеризуємо стан китайської лінгвістики ближче до нашого часу. Коментуючи стан китайської лінгвістики з точки зору сучасних лінгвістичних методів, Чжан Чже (2012) відзначає, що лінгвісти недостатньо залучають методи з природничих наук (експансіонізм), тому немає справді достойних праць, що би зробили внесок у світове мовознавство. На думку вченої, стан справ китайської лінгвістики не відповідає статусу Китаю як великої країни. Багато наукових досліджень, що вважаються методологічно цінними, базуються або на нових теоріях і методах, запозичених з інших країн для вивчення

лінгвістичних фактів китайської мови, або на загальних методах, а результати інновацій у прикладній лінгвістичній методології є досить мізерними (с. 84). Це також торкнулося досліджень когнітивної лінгвістики.

Когнітивна лінгвістика, що бере початок з середини 70-х років минулого століття, оформилась з розвитком психології та когнітивістики і критикою формальної лінгвістики на чолі з генеративною. Наразі, після більше як сорока років розвитку вона досягла значних успіхів і стала провідною школою лінгвістики (文旭 & 司卫国, 2018, с. 23).

Китайські вчені перейняли експерієнційно-менталістський підхід у дослідженні когнітивних явищ. Вень Сю (2002, 2007, 2018, 2022), Лі Фуїнь (2008), Ван Їнь (2005), Чжао Яньфан (2000a, 2000b) створили теоретичне підґрунтя для продовження досліджень когнітивної лінгвістики, а також описали її сучасні відгалуження – лінгвоконцептологію як одне з них.

Ян Мінтянь (2005), Чжан Чже (2006, 2012), Чжао Годун (2006, 2008) – єдині серед китайських дослідників визначають концепт у значенні, наближеного до нашого. Це пов'язано із тим, що вони працюють з методологією гносеологічного напрямку.

Ян Мінтянь (2005) вважає, що концепт – це структура, що характеризує асоціативне поле іменника; композитна модель, що включає його логічну і сублогічну структуру. Ця структура може бути виведена зі сполучуваності (вільної, невільної) іменників, тобто з їхніх комбінаторних зв'язків (杨明天, 2005, с. 56).

Думку дослідниці розвивають Чжан Чже і Чжао Годун (2006), адже порівнюючи концепти у тлумаченні когнітивної науки і лінгвокультурології, вони виділяють такі відмінності: у когнітивній лінгвістиці концепт суб'єктивний, неструктурований і оперативний, а у лінгвокультурології – об'єктивний, структурований і комплексний. Дослідники вважають, що ці дві методології треба поєднати, щоб по-справжньому пізнати концепт (с. 31).

Загалом, Вень Сю і Си Вейго (2018) називають такі недоліки когнітивної лінгвістики як: заплутані теоретичні засади з непослідовною термінологією та нечітким визначенням деяких понять, зокрема й концепту; схильність до інтроспекції;

недостатню пояснювальну силу деяких теорій когнітивної семантики тощо. Також учені називають такі перспективи досліджень когнітивної лінгвістики як зосередитися на соціальному вимірі та культурних чинниках мови, а також виробити метод дослідження, який зробить однаковий акцент на інтроспекції та емпіричних даних, а також кількісному аналізу (с. 32-36).

Загалом, китайські дослідження концептів базуються на засадах онтологічного напрямку, окрім деяких дослідників, що знайомі з методологією лінгвокультурних досліджень. Якраз аспект культури і соціуму у дослідженнях когнітивної лінгвістики є однією із перспектив її розвитку на додачу до впровадження більш об'єктивних методів дослідження, як кількісний аналіз. Ми підтримуємо думку китайських вчених про необхідність поєднання методик дослідження концептів онтологічного і гносеологічного напрямів, а також залучення точних методів, щоб підвищити пояснювальну здатність та об'єктивність отриманих результатів.

1.1.2. Типологія концептів. До здобутків вітчизняної лінгвоконцептології Воробйова О. П. (2011) зараховує побудову типології концептів – одного із дискусійних питань цієї науки на сучасному етапі (Селіванова, 2008, с. 411).

Концепти можуть бути *базовими* (поняття простору, часу, температури, кольору та смаку) і *складними* (конгломератами концептів чи системами знань). Деякі базові концепти покладені в основу мовних категорій (час, дія, простір, кількість, буття тощо). Певні складні концепти також є фундаментальними, вони присутні в нашому досвіді і відіграють важливу роль у лінгвістичному пізнанні. Р. Ленекер називає такі складні концепти концептуальними архетипами (文旭, 2007, с. 36; Полюжин, 2009, с. 82).

Приходько А. М. (2008) пропонує розглядати концепти як холістичні одиниці, що поєднують структурні, когнітивно-семантичні і комунікаційно-прагматичні особливості. Таким чином їх можна розглядати через бінарні опозиції: параметричність – непараметричність, універсальність – специфічність, регуляційність – нерегуляційність, позитивність – негативність (с. 85).

В основу першої опозиції покладено здатність концептів обчислюватися за допомогою сталих величин. Параметричні концепти співвідносяться із якісними

показниками, а непараметричні сприймаються за допомогою емоцій і відчуттів (Приходько, 2008, с. 86).

Друга опозиція заснована на ідеї прескрипції, тобто внутрішньому спонуканні до певних дій. Регуляційні концепти – нормативно-оцінні, що містять спонукання до норми чи ідеалу, що визначає фреймові сценарії та культурні доміанти поведінки людей, тоді як нерегуляційні концепти такої сили не мають (Приходько, 2008, с. 88-89).

Серед ключових універсальних критеріїв систематизації концептів можна назвати середовище буття та/або актуалізації, зміст концепту, його універсальність чи специфічність, місце в ієрархії або питома вага в концептосистемі, ступінь варіації, формат актуалізації та інші (Воробйова, 2011, с. 58).

Першою, хто заговорив про те, що людина концептуалізує світ через мову, була А. Вежбицька. Дослідниця виділяє *концепт-мінімум* – неповне знання смислу слова мовцем; *концепт-максимум* – це повне, всебічне знання смислу слова, у тому числі й енциклопедичні відомості про певне явище (Полюжин, 2009, с. 81; Кочерган, 2010, с. 152).

За критерієм *змісту* концепти діляться на категорійні, теософські, телеономні, антропоконцепти, емоційні, психологічні, екоконцепти, міфоконцепти або концепти-міфологеми (Воробйова, 2011, с. 59).

Брославська Л. Я. (2015) вважає, що поняття ВІЙНА належить до онтологічних *телеономних* понять, тому має набір оцінних значень (сенсорно-психологічна, сублімована (абсолютна), раціональна оцінка) (с. 22). Телеономні концепти становлять вищі духовні цінності, до яких людина прагне. Ці концепти мають найбільш виражену ціннісну складову (надцінність), виражаються у характеристиках універсальності, регуляційності, діляться на параметричні власне-телеономні й непараметричні емоційно-телеономні (Приходько, 2008, с. 91).

Науковиця вважає, що концепт ВІЙНА, поклавши в основу ціннісний складник, можна віднести до класу нерегуляційних ментальних утворень, де негативна оцінка виступає як фонова (Брославська, 2015, с. 23). Як бачимо, її погляд на трактування

концепту ВІЙНА як телеономного суперечить ознакам, запропонованим Приходьком А. М. (2008).

Залежно від *аксіологічної семантики* концепти відносять до позитивних і негативних або “антиконцептів” (Приходько, 2008, с. 103). Концепт ВІЙНА – антиконцепт, бо він, будучи частиною досвіду китайського народу, пройшов через вторинний, національно специфічний семіозис і тепер містить негативну оцінку (Голубовська, 2004, с. 161).

Ми припускаємо, що концепт ВІЙНА є *антителеономним концептом*, оскільки: 1) він репрезентований в кожній етнічній картині світу, тому є *універсальним*; 2) прескрипція може бути як позитивною, так і негативною у значенні “запобігти, не допустити, триматися подалі від”, що, відповідно, корелюватиме із негативною оцінкою; тому цей концепт є *регуляційним*; 3) через відсутність у свідомості людини кількісних чи якісних показників, що асоціюються з концептом, є *непараметричним*.

На додачу, якщо цей концепту утворює кореляційну пару з концептом МИР, що є власне телеономним, тому сам і є таким, але протилежним за аксіологічною семантикою. Праметричність як ознака власне телеономних концептів проявляється в кількісних і якісних показниках, що асоціюються з концептом. Ми припускаємо, що війна осмислюватися шляхом кількісних показників, як от кількості військових, полонених, зброї, захоплених територій тощо, а також війна може асоціюватися з неспокоєм.

За *форматом репрезентації* концепти можна класифікувати на: 1) одиничні; 2) подвійні гештальти, тобто такі, що є одиничними концептами, але завжди мають кореляційну пару, з якою формують цілісний гештальт; 3) кластерні; 4) кумулятивні (як конгломерат концепційних ознак); 5) картинні; 6) параболічні (історія чи мотив у максимально згорнутому вигляді); 7) картинно-параболічні; 8) есеїстичні (за принципом мінімалізації зберігають у скомпресованому вигляді великий обсяг філософської інформації) (Воробйова, 2011, с. 59), а також рамкові концепти і концепти дії (Полужин, 2009, с. 82).

Ми вважаємо, що концепт ВІЙНА є *подвійним гештальтом*, адже концепт може об’єктивуватися через рядопокладені одиниці (Приходько, 2008, с. 104), тому

концепт ВІЙНА відділяється за допомогою концепту МИР, адже вони є комплементарними антонімами і визначають значення одне для одного (Кочерган, 2010, с. 268).

За місцем в ієрархії чи ступенем інтеграції семантичних структур, розрізняють мега-, макро- гіпер-, мезо-, катаконцепти та їхні складники; або за іншим поділом – супер-, макро-, базові і мікроконцепти; за питомою вагою в концептосистемі – метахтони, автохтони й алохтони, які мають різний ступінь дискурсивної системовірності і варіації; за ступенем змінності – константи, переважно культурні, що є стійкими і постійними на певному відрізку часу, та варіаційні концепти (Полюжин, 2009, с. 82; Воробйова, 2011, с. 59).

За функцією концепту у структурі мовного значення виділяються концепти-класифікатори, інтегрувальні і концепти-усунення (Полюжин, 2009, с. 82)

За середовищем буття, що визначає онтологічну сутність концептів, виокремлюють: мовні (лінгвоконцепти або вербально виражені концепти), текстові, дискурсивні, філософські, культурні з лінгвокультурними, етноконцепти, художні, естетичні концепти (Воробйова, 2011, с. 59).

Залежно від суб'єкта концептуалізації, Селіванова О. О. (2008) виділяє чотири типи концептів: ідіоконцепти, узуальні концепти, етноконцепти, загальнолюдські концепти (с. 416), Приходько А. М. (2008) додає до них ще й цивілізаційні (с. 84). Концепт ВІЙНА, таким чином, відноситься до останнього, універсального, типу, оскільки є репрезентованим у різних мовах.

У кожному типі дискурсу існує три види концептів: 1) генеративні – центральні для цього дискурсу концепти, лежать в основі розгортання його змістів і норм; 2) дериваційні або похідні і 3) нейтральні (Приходько, 2008, с. 244).

За ступенем стійкості засобів вербалізації концепти діляться на стійкі, що мають закріплені, регулярні, актуальні мовні засоби вираження, і нестійкі, що цих засобів не мають, майже не ословлюються, є індивідуальними (Селіванова, 2008, с. 415-416).

За способом концептуалізації (Полюжин М. М. (2009) називає цей критерій змістовим наповненням) концепти розрізняють: уявлення – ядро концепту чуттєво-

наочний образ; схеми – абстрактні конфігурації попередніх; поняття – як найбільш істотні ознаки концепту; фрейми різних типів як спосіб репрезентації знань; сценарії як динамічні фрейми; конструкти, інсайти тощо; пізнавальні та художні концепти (більш і менш підпорядковані логіці) (Селіванова, 2008, с. 418; Полюжин, 2009, с. 82).

За *обсягом інформації* концепти діляться на нульові (відсутні), еталонні (наявні у пересічних носіїв мови), специфіковані, енциклопедичні; за *якістю інформації* прийнято розрізняти поняттєво-логічні, образно-художні, парадоксальні (Селіванова, 2008, с. 418).

Отже, у цьому дослідженні концепт ВІЙНА є: 1) структурно *складним*; 2) за змістом – *власне телеономним*; 3) за аксіологічною семантикою – *негативним*; 4) за форматом репрезентації – *подвійний геиштальт* разом із концептом МИР; 5) за ступенем змінності/стійкості репрезентації – *стійкий*; 6) за середовищем буття – *мовний, культурний, лінгвокультурний, дискурсивний*; 7) за суб'єктом концептуалізації – *загальнолюдський*. З точки зору інших характеристик, місце концепту в них варіюється.

1.1.3. Структура концепту. Більшість українських когнітивних лінгвістів спільні в тому, що концепт має ядерну поняттєво-логічну складову – основу чи субстрат, асоціативно-образну метафоричну складову (адстрат) та ціннісну валоративну складову (епістрат) (Приходько, 2008, с. 56-57; Мартинюк, 2011, с. 56; Плотнікова, 2013, с. 168-169; Голубовська, 2016, с. 155). На відміну від інших, Полюжин М. М. (2015, 2017) виділяє в структурі концепту образ, інформаційний зміст та інтерпретаційне поле.

Поняттєвий субстрат концепту – це інтенціонал, базис формування лінгвокультурного концепту, денотативна співвіднесеність із концептуальним референтом, первісним культурним утворенням, поняттям, значеннєвий мінімум його змісту, що фіксується лексикографічними джерелами, адже містить фактичну інформацію і підсумовує пізнання явища, на яке реагують носії культури. Саме тому поняттєва частина концепту збігається зі змістом лексичної одиниці, що його

позначає (Приходько, 2008, с. 57-58; Мартинюк, 2011, с. 56; Полюжин, 2015, с. 217-218; Полюжин, 2017, с. 56).

Полюжин М. М. (2015) застосовує лінгвокогнітивний підхід до розуміння концепту і вважає його ядром чуттєво-наочний образ, сформований особистим досвідом людини, що виявляється шляхом психолонгвістичного експерименту. Від ядра розходяться базові пласти, що віддаляючись, презентують усе більш абстрактні ознаки (с. 215-218). Дослідник прирівнює образ, інформаційно-понятійне ядро і прототип як інформаційний зміст концепту. Таким чином, інформаційний зміст – це мінімум когнітивних ознак, що є обов'язковими для об'єкта концептуалізації, щоб виконувати його основні функції. Дослідник протиставляє зміст і структуру концепту: інформаційний зміст може частково проявлятися у ядрі, ближній периферії та інших зонах (Полюжин, 2017, с. 57-60).

Поняттєвий субстрат концепту містить закодовану в лексичних одиницях інформаційну сутність концепту у вигляді певного набору найактуальніших ознак (Приходько, 2008, с. 59; Плотнікова, 2013, с. 169-170). Таке трактування суголосне із тлумаченням концепту у експерієнційному напрямі як категорії, що формується навколо прототипа (ментальної репрезентації еталонного представника, точки відліку, базової категорії (basic level category) у термінах Ф. Унгерера і Г.-Й. Шмідт), що володіє усім набором ознак (Ungerer & Schmid, 2006, с. 75).

Поняттєвий субстрат концепту містить знання (інформацію), закодоване в лексичних одиницях, трьох типів: 1) емпіричне або буденне (індукційне, перцепційне, фактуальне) знання; 2) енциклопедичне (асерторичне, дедукційне, вивідне) знання, ерудицію; 3) стерео- і прототипові знання (Приходько, 2008, с. 58)

Приядерну зону складають не основні уявлення концепту, а периферію – зміст інших концептів (Плотнікова, 2013, с. 170). Вона є слабоструктурованим інтерпретаційним полем, що також включає оцінки і трактування ознак концепту. Вони проявляються через паремії та інші оцінні висловлювання, що мають настановчий характер і впливають на зміст концепту (Полюжин, 2015, с. 219-221). Полюжин М. М. (2017) виділяє такі менші зони: оцінна, енциклопедична, утилітарна, регуляційна, соціально-культурна, паремійна (с. 58-59).

До імплікаціоналу, периферії концепту входять перцепційно-образний адстрат і ціннісний (валоративний) епістрат.

Перцепційно-образний адстрат – це узагальнений образ, заснований на асоціаціях, індивідуальному досвіді і колективному знанні, що створені мовними одиницями. Він може формуватися за рахунок внутрішньої форми мовних одиниць; асоціацій, закріплених у текстах; когнітивно засвоєних прототипах (Приходько, 2008, с. 59-60). Образна частина концепту представлена лексемами, вжитими у переносному значенні (Полюжин, 2015, с. 218).

Ця складова концепту звертається до перцепції (сприйняття) й ейдосу (образу), що корелюють: дійсність відображається через процеси сприйняття (зорові, слухові тощо), унаслідок яких створюється образ – характеристики предметів і понять. Приходько А. М. (2008) припускає: між ними задіяні ще два процеси – асоціація і уявлення, що загалом вкладаються у психокогнітивну схему “відчуття – асоціація-уявлення – образ” (с. 59).

Далі від перцепційно-образного складника розташований ціннісний (валоративний) епістрат. Він є найголовнішою частиною концепту, що спирається на за визначенням позитивне ставлення до нього, адже апелює до духовних імпульсів (асоціацій, образів, знань) у свідомості людини, бо вона є частиною етно- і лінгвокультурного колективу (Приходько, 2008, с. 62-63). Найбільш частотні прикметники дають змогу проаналізувати цю ціннісну складову концепту (Мунтян & Мацієвська, 2017, с. 110).

Цінність і значущість концепту визначається місцем в системі мови його імені (назви), куди входять етимологічні і асоціативні характеристики. Як частина мовного знаку концепт є глибоко ітеріоризованим валоративом, що реалізується через етнопсихологічне, соціодискурсивне і лінгвокультурне начала (Приходько, 2008, с. 63). Також, його значущість досліджується шляхом семантичного опису синтагматичних та парадигматичних зв'язків його назви, побудови синонімічного й антонімічного рядів його назви, етимологічному аналізу, встановленні його частиномовних реалізацій і словотворчої продуктивності (Полюжин, 2009, с. 85).

Загалом, структуру концепту з точки зору лінгвокультурології представлено ядром і периферією. Більшість науковців виділяють три шари концепту: 1) ядро (інтенціонал) – логічне поняття, що лежить в основі концепту, зафіксоване мовними знаками і містить базові когнітивні ознаки концепту – понятійний субстрат; периферію (імплікаціонал) – слабоструктуровану інтерпретаційну зону, члени якої втрачають базові ознаки або набувають нових, що складається з 2) перцепційно-образного адстрату – шар концепту, що містить образи (оцінні характеристики предметів і понять), створені через сприйняття, асоціації і уявлення і 3) ціннісного валоративного епістрату – найважливішої надбудови концепту, що є ставленням до концепту носіїв етно- і лінгвокультури. Приходько А. М. (2008) наполягає на винятково позитивному полюсі ціннісного епістрату, однак ми стверджуємо, що до негативних понять у носіїв культури також формується негативне ставлення.

1.2 Китайськомовний медіа-дискурс як об'єкт вивчення дискурсології

Сучасний стан української психолінгвістики слід розглядати у контексті когнітивно-дискурсивної парадигми або об'єднання когнітивізму та функціоналізму (Селіванова, 2008, с. 34). Провідною її рисою є інтерпретаційність, що ґрунтується на суб'єктивному чиннику людського досвіду і знань під час декодування об'єктивних явищ; однак ця риса поступається першістю соціальному конструктивізму, що базується на філософському усвідомленні того, що людина конструює світ, тобто значення, смисли, у дискурсі як способі соціальної взаємодії, враховуючи соціокультурні і когнітивні аспекти (Шевченко, 2006).

Когнітивно-дискурсивна парадигма знання розглядає концепт через його потенційні і реалізаційні властивості, що об'єктивуються в системі мови та мовленні, тобто дискурсі як холістичній одиниці мовленнєвої діяльності, що об'єднує когнітивний (використання мови, творення і передачу ідей) і комунікативний або соціопрагматичний аспекти, що включає взаємодію мовців у певних контекстах і ситуаціях (Приходько, 2008, с. 11, 39).

Когнітивний і комунікаційний (соціопрагматичний) аспекти асиметричні. Принцип когнітивно-комунікаційної асиметрії полягає в тому, що одна і та ж ментальна одиниця може проявлятися в декількох дискурсах, і навпаки, один дискурс може апелювати до декількох ментальних одиниць (Приходько, 2008, с. 247). У цій роботі ми досліджуємо концепт ВІЙНА у вузькій перспективі, тобто у сфері “один концепт – один дискурс”, що направлена на вивчення концептів у глибину, розкриваючи їхні нові грані, ознаки і властивості – такий підхід називається концептоцетричним або концептологією дискурсу (Приходько, 2008, с. 249).

Дискурс можливо розглядати з різних боків: репрезентаційний стиль мислення, що включає формальний напрям та функційний, що ділиться на ситуаційний і семіотичний підходи; а також через діяльнісний підхід діяльнісного стилю мислення (Морозова, 2010; Мартинюк, 2012, с. 13).

У цьому дослідженні ми дотримуємося засад функційного семіотичного підходу, що тлумачить дискурс у соціально-ідеологічному аспекті, коли дослідник вивчає близькі за функціонуванням мовні засоби для вираження певної ідеологічної спрямованості. Такий підхід використовується у критичному аналізі дискурсу, що розділяються на такі взаємопов’язані підходи як соціосеміотичний (М. Фуко (2003)), соціокультурний (Н. Феркляф (2013); Р. Водак (2001)) і соціокогнітивний (Т. А. ван Дейк (1988)) (Мартинюк, 2012, с. 19).

М. Фуко (2003) вважає дискурс сукупністю висловлювань, що є частиною однією дискурсної формації – висловлювання разом з їхніми внутрішніми принципами і закономірностями. Дослідника цікавить ідеологічний аспект дискурсу – те, що сказано не було. В. Бурр розширює бачення дослідника і вважає, що дискурс – це набір значень, метафор, репрезентацій, образів, історій, висловлювань тощо, що певним чином разом створюють певну версію подій. Навколо будь-якого об’єкта, події, людини тощо може існувати безліч різних дискурсів, кожен з яких має свою історію про світ, свій спосіб репрезентації світу (保罗·贝克 & 西博纳尔·埃莱斯, 2017, с. 33-34).

У Н. Феркляф (2013) знаходимо таку термінологію критичного дискурс аналізу: дискурс (незлічувальний іменник) – це використання мови як соціальної практики, а

дискурси – це способи позначення досвіду з певної перспективи; порядок дискурсу – це сукупність дискурсивних практик інституції та відношення між ними. Текст для дослідника – усна або письмова мова як результат дискурсивної події – прикладу використання мови, аналізованого як текст, соціальна практика, дискурсивна практика. Остання ж – це продукування, розповсюдження і споживання тексту. Натомість, використання мови як певної, конкретної соціальної практика є (дискурсивним або мовленнєвим) жанром (с. 95-96).

Такою ж термінологією послуговується Р. Водак (2003), а також додає, що критичний дискурс аналіз фокусується на співвідношенні між мовою і силою, вимагає теоретизації та опису соціальних процесів і структур, що дають поштовх продукуванню тексту, а також соціальних процесів і структур, у межах яких індивіди чи групи як соціальні історичні суб'єкти створюють смисли у взаємодії з текстами, мовою. Таким чином, критичний дискурс аналіз невіддільний від аспектів сили, історії та ідеології (с. 2-6). Отже, бачення дискурсу у критичному дискурс аналізі перегукується із філософським підґрунтям когнітивно-дискурсивної парадигми – соціальним конструктивізмом.

Т. А. ван Дейк (1988) працює у руслі когнітивної теорії прагматики, що покликана визначити сутність зв'язку між когнітивними (концептуальними) системами й умовами успішності мовленнєвих актів. Дослідник тлумачить дискурс як нечітку категорію мовленнєвої комунікації, що містить велику частину суб'єктивності (прагматичності). Дискурс створюють висловлення, що містять прагматичний фокус – акту вибору, який залежить від успішності й ефективності комунікації і взаємодії (Бацевич, 2011а, с.70-71).

Федічев О. Є. (2023), проаналізувавши трактування поняття “дискурс” різних науковців, зводить його до двох (за потреби взаємодоповнювальних) визначень: 1) комунікаційна подія в контексті і 2) група текстів, поєднаних тематично (с. 33).

Загалом китайські науковці, як і у випадку із когнітивною лінгвістикою, запозичили західну методологію дискурсивних досліджень. Дискурсивні дослідження у Китаї почались доволі пізно. Бурхливі дослідження дискурсу у Китаї розпочалися у 80-ті роки минулого століття із “Вступу до дискурс аналізу” авторства

Хуан Говень 1988 року (语篇分析概要 Yǔpiān fēnxī gàiyào), як першої систематизованої теоретичної праці у цій сфері (李素琴, 2009, с. 135), хоча першою працею, що дослідила китайську мову за методикою дискурсивного аналізу, була стаття “Просторові і часові орієнтири дискурсу сучасної китайської мови”, видана Ляо Цючжун 1983 року (“现代汉语篇章中空间和时间的参考点” Xiàndài hànyǔ piānzhāng zhōng kōngjiān hé shíjiān de cānkǎo diǎn) (徐赳赳, 1997, с. 20).

Китайська мовознавча традиція ХХ століття не виходила за межі речення, тому вивчення дискурсу і тексту як такого розпочалося порівняно нещодавно, однак теоретичні дослідження стилістики тексту беруть початок від книги “Вень Сінь Дяо Лун” Лю Се (“文心雕龙” Wén xīn diāo lóng). Вона стосується загальних понять давньокитайської стилістики, пояснює зв’язок між реченнями, а також між реченням і текстом. Далі, визначною працею, що торкалася організації тексту був “Грамаічний компендіум пана Ма” Ма Цзянчжуна (“马氏文通” Mǎ shì wéntōng) (徐赳赳, 1997, с. 22).

Сучасний стан китайської дискурсології характеризується недостатнім інноваційним доробком лінгвістів у цій сфері, недостатнім дослідженням усного мовлення як дискурсу, а також недостатньою глибиною та різноманітністю дискурсивних досліджень. У майбутньому дослідження з аналізу дискурсу в Китаї повинні у співпраці з іноземними науковцями звернути особливу увагу на аналіз дискурсу реального життя; вивчення усного дискурсу; вивчення прагматичного дискурсу; аналіз значення і функцій дискурсу (李素琴, 2009, с. 136).

На думку Ши Сюй, китайські науковці повинні замислитися над своєю соціальною та культурною відповідальністю і створити систему дискурсивних досліджень з китайською специфікою, об’єктами якої повинні бути головні дискурсивні проблеми, що виникли в процесі історичних змін у Китаї. Такі дослідження повинні враховувати історичний та культурний контекст Китаю і зосереджуватися на поєднанні мудрості Сходу і Заходу з метою формування нової теоретико-методологічної системи відкритого типу (辛斌 & 高小丽, 2013, с. 3-4).

Важливо розмежувати поняття “текст” і “дискурс”. Іноді дискурс може трактуватися у широкому і вузькому значеннях: у широкому розумінні – це комплексна комунікаційна подія, що має місце між адресатом і адресантом у контексті, а також може мати мовні і позамовні складники; у вузькому – це текст лише у мовній складовій (Tenbrink, 2020, с. 74). Однак представники функційного підходу розмежовують “текст” і “дискурс” через ряд опозицій: лінгвістична категорія – прагматика, структурність – функційність, канонічність форми викладу – спонтанність, необмеженість у виборі довжини тексту – обмеженість у часі, закрита комунікативна система – спрямованість на реакцію партнера по комунікації, статичність – динамічність, спрямованість на абстрактну аудиторію – орієнтованість на живу аудиторію, віртуальність – актуальність, продукт – процес (Кириченко, 2015, с. 131). Таким чином, дискурс характеризується прагматичністю, функційністю, спонтанністю, обмеженістю в часі, спрямованістю на реакцію реципієнта, динамічністю, орієнтованістю на живу аудиторію, актуальністю і процесуальністю.

У китайській лінгвістиці переклад слів текст і дискурс не внормований: текст дослідники перекладають як 语篇 yǔpiān, 篇章 piānzhāng, 本文 běnwén, 话语 huàyǔ, а дискурс – як 话语 huàyǔ, 语篇 yǔpiān, 语段 yǔduàn. Наразі, для позначення дискурсу укорінилося два терміни: дослідники Дін Юйжень, Хуан Говень, Цао Чуньчунь, Сун Вей, Ян Лінь, Ге Дасі, Ху Чжуанлінь використовують 语篇 yǔpiān, а Ван Десін, Лі Юе’е та Фань Хун’я – 话语 huàyǔ (黄国文 & 徐珺, 2006).

Перед класифікацією дискурсів та характеристикою медіа-дискурсу, маємо зупинитися на його визначенні. Когнітивно-прагматична парадигма розглядає медіа-дискурс з двох сторін: як специфічну форму вербально-когнітивної діяльності, що характерна для інформаційного простору мас-медіа; або як будь-яку форму дискурсивної активності, що реалізується у сфері масової комунікації (Шугаєв, 2019, с. 127). Ми розуміємо медіа-дискурс за першим визначенням, бо в його основі закладено когнітивний процес конструювання ментального образу події за допомогою характерної мови ЗМІ у інформаційній площині, що потім розкодовується аудиторією. Медіа-дискурс також є концептуально відкритим, тобто може

запозичувати і позичати концепти іншим дискурсам. Такий тип дискурсу тяжіє до маніпуляційності (Приходько, 2008, с. 247-248).

Медіа-дискурс перебуває в центрі поширення масової інформації – систематичного розповсюдження інформації серед великої і розрізненої аудиторії (через пресу, радіо, телебачення, Інтернет засоби тощо) з метою формування суспільних цінностей та надання ідеологічного, політичного, економічного, організаційного та іншого впливу на її оцінки, думки і поведінку (项男, 2012, с. 66). Більш розлогий опис функцій медіа-дискурсу у суспільстві знаходимо у Мірошниченко І. Г. (2020):

1) когнітивна функція дозволяє комунікантам описувати, пояснювати стан речей у конкретній предметній галузі та формулювати прогнози та передбачення у медіа-дискурсі;

2) ціннісна функція направлена на формулювання оцінок щодо реальності та вираження ставлення до її фактів, тобто дискурс є механізмом регулювання “модусу” масової свідомості;

3) конструююча функція медіа-дискурсу виявляється в тому, що його учасники формують образи того, чого бажають чи чого необхідно досягнути в майбутньому, проєктують очікуваний стан речей і визначають норми його створення;

4) інформаційна функція полягає в тому, що масова аудиторія отримує інформацію про ключові національні та міжнародні події;

5) регуляційна функція впливає на аудиторію читачів, контролює суспільну думку і виступає ключовим інструментом соціокультурного контролю та управління через використання мови;

6) персуазивна функція – вплив адресанта на ментальні структури адресата (його переконання та оцінки) з метою контролю над його поведінкою у власних інтересах;

7) інтеграційна (консолідуюча, об’єднувальна) функція покликана подолати національні розбіжності, політичні конфлікти, релігійну нетерпимість, сприяти утвердженню національної єдності та згуртування соціуму;

8) культурна функція зберігає та розвиває культурні цінності і традицій національного суспільства, направлена на спілкування з іншими культурами та поширення моральних та естетичних цінностей;

9) гедоністична (розважальна або рекреаційна) функція відповідає за задоволення розважальних потреб споживачів, знижує напругу в суспільстві й може використовуватись з маніпуляційною метою (с. 41-43).

Загальна мета медіа-дискурсу – створити ментальний образ новинної події, максимально наближений до оригінальної. Сценарій події включає такі елементи, як суб'єкт, об'єкт, предмет, час, ситуація, умова, причина, мета і результат. Продюцент медіа свідомо опускає певну інформацію, оскільки знає, що її одержувач може використати власні знання, реконструюючи образ події на основі дискурсу, і правильно відновити вихідну подію без додаткових підказок, але в ідеалі ментальний образ повинен мати всі елементи події (项男, 2012, с. 66).

Масова комунікація як така проходить за такою схемою: продуцент медіа-дискурсу (дотримання стратегій його створення) → медіа-дискурс (представлений у різних медіа-ресурсах) → аудиторія медіа-дискурсу (доступ до нього різними способами) → вплив (різні способи інтерпретації одного й того ж дискурсу різними аудиторіями). На першому етапі продуцент медіа-дискурсу створює ментальний образ події (образ 1), що потім отримує вираження у дискурсі (другий етап). На третьому етапі аудиторія, ґрунтуючись на інформації, поданій в медіа, створює власний ментальний образ події (образ 2). Теоретично вихідна (оригінальна) подія, образ 1 і образ 2 повинні збігатися, але реально таке стається рідко (项男, 2012, с. 66).

Вплив на аудиторію має ідеологічну функцію. Ідеологію загалом можна розглядати як сукупність ідей, переконань і цілей, яких дотримується людина або група. Дискурс аналіз розглядає ідеологію як конструкції реальності, вбудовані в різні виміри форм/значень дискурсивних практик і що сприяють виробленню, відтворенню або трансформації відносин панування. Мова – це один із способів, за допомогою якого ідеології конструюються, підтримуються або підважуються, але їх неможливо “зчитати” з текстів, оскільки значення ідеології виробляються лише через інтерпретації (保罗·贝克 & 西博纳尔·埃莱斯, 2017, с. 62). Поняття ідеології тісно

переплітається з точкою зору в когнітивній лінгвістиці, адже остання виступає як пресупозиція особи, що ґрунтується на досвіді, вірі, переконаннях, і визначає світогляд, класифікацію, оцінку зовнішніх явищ і внутрішніх почуттів і власне процес перцепції (Бацевич, 2011а, с. 166).

Особливо важливою мовною функцією є конструювання реальності, адже дискурс впливає на цінності людей (钱毓芳, 2010, с. 198), мова є знаряддям контролю за людиною (Забужко, 2009, с. 105). Лінь Кецінь (2020) вважає, що з точки зору міжнародних відносин, формування світової реальності, переписування медійної ідентичності, встановлення та зміна міжнародних правил силою мови демонструють нам багатовимірну та дивовижну функцію мови як мосту між об'єктивним існуванням, соціальною практикою та когнітивними процесами, а також як особливого роду владу, що дозволяє здійснювати вплив та закликати до дій. Користуючись цією силою, китайські ЗМІ мають висвітлювати події світу, висловлювати позицію Китаю, пояснювати його цінності та впливати на інших, щоб сформувати комунікаційну силу, що бере активну участь у міжнародній конкуренції та сприяє перетворенню людської цивілізації (с. 125-126).

Сян Нань (2012) аналізує кореляцію ступеню відповідності між усіма трьома етапами медіа-дискурсу та засобами ЗМІ. Загалом градація від найменшого до найбільшого ступеня єдності виглядає таким чином: дискурс онлайн-медіа < дискурс телебачення < дискурс радіо < дискурс преси (с. 67).

Структура медіа-ринку змінюється з часом. У 1959 році у США почалася революція медіа – електронна реформа, впровадження концепції “нових медіа” (新媒体 xīnméitǐ) (匡文波, 2008, с. 66) У Китаї про це заговорили лише у 80-х. Перші наукові статті з цієї тематики з'явилися у наукових журналах 1986 року (彭兰, 2016, с. 121-122). Але попередньо варто схарактеризувати медіа-дискурс як під дискурс електронного дискурсу (e-discourse, 电子语篇 diànzǐ yǔpiān).

Електронний дискурс – інтеракційні, електронні форми спілкування, які відбуваються в комп'ютерному просторі, де люди вводять інформацію за допомогою клавіатури і відображають відповідну текстову структуру на екрані. Нові медіа Китаю

також є частиною електронного дискурсу, адже розгортають свою діяльність на різноманітних інтернет-майданчиках (сайтах, платформах, форумах тощо) (黄国文, 2005). Вони характеризуються такими позиціями:

1) *цифровізація* (数字化 shùzìhuà) з технічної точки зору. Ця характеристика заснована на тому, що відбувається оцифрування кінцевого засобу комунікації;

2) *конвергентність* (融合性 rónghé xìng) – наслідок цифровізації. Її суть полягає в тому, що будь-яка послуга, що раніше була доступна лише через один засіб масової інформації, тепер може надаватися кількома ЗМІ. Це злиття форм медіа також відображається у злитті масової, міжособистісної, групової та організаційної комунікації. На додачу, конвергенція нових медіа проявляється також у конвергенції засобів – понятті мультимедіа;

3) *інтераційність* (互动性 hùdòngxìng або 交互性 jiāohùxìng) з точки зору комунікаційних характеристик як можливість двостороннього зв'язку між адресантом і адресатом. Хоча традиційні форми медіа також мають певний механізм зворотного зв'язку з аудиторією, цей зворотний зв'язок є пасивним і слабким порівняно з новими медіа, тому ця характеристика стала однією з головних ознак, що відрізняють традиційні медіа від нових;

4) *мережевість* (网络化 wǎngluòhuà) як об'єднання інформаційних терміналів у мережу, тобто за допомогою використання цифрових технологій через комп'ютерні мережі, бездротового зв'язку, супутникові та інші канали для надання користувачам інформації та послуг у вигляді комунікації;

Додатковими характеристиками нових медіа можна назвати відносну новизну у синхронії (або “нове станом на сьогодні” 今天之新 jīntiān zhī xīn), що базується на міжнародних стандартах: якщо нові форми національних медіа уже давно існують у розвинених державах, то такі не вважаються новими. На додачу, до другорядних ознак нових медіа відносять відносну безпосередність (即时性 jíshíxìng), відкритість (开放性 kāifàngxìng), персоналізацію (个性化 gèxìnghuà), різношаровість аудиторії (分众性 fēnzhòngxìng), масовість інформації (信息的海量性 xìnxīde hǎiliàngxìng), малобюджетне глобальне поширення (低成本全球传播 dī chéngběn quánqíu chuánbō),

швидкий і зручний пошук (检索便捷 jiǎnsuǒbiànjié). Фундаментальними рисами, однак залишаються цифровізація й інтеракційність (匡文波, 2008, с. 67; 彭兰, 2016, с. 122-123).

До нових медіа прийнято відносити: інтернет-медіа (网络类 wǎnglùlèi), до яких входять усі наявні сайти та платформи в інтернеті для розповсюдження інформації; цифрові медіа теле- та радіо- мовлення (数字广播电视类 shùzì guǎngbō diànshì lèi); портативні (мобільні) медіа (移动类 yídònglèi), до яких входять усі види медіа у смартфоні. Водночас під новими медіа часто розуміють організації, які займаються новинами та іншими інформаційними послугами, що ґрунтуються насамперед на цих медіа (匡文波, 2008, с. 69; 彭兰, 2016, с. 124-125). Однією з провідних платформ нових медіа досі залишається застосунок WeChat (微信 wēixìn) (蔡雯 & 翁之颢, 2013).

Це лише одне з можливих розумінь медіа-дискурсу. Ху Чуньян (2005) говорить про неможливість виявлення єдиного трактування медіа-дискурсу, оскільки його варто досліджувати у міждисциплінарному вимірі, що включають різні підходи і аспекти, залежно від об'єкта дослідження (с. 33). Те ж саме стосується типології дискурсів: різні класифікації дискурсу накладаються одна на одну, тому дослідник виділяє дискурс залежно від потреб аналізу (Федічев, 2023, с. 39).

Приходько А. М. (2008) вважає, що дискурс матеріалізується у факторах *середовища, режиму (модусу) та стилю спілкування*. Завдяки їм, можна визначити, що дискурс існує, причому комунікаційний модус передує всім іншим параметрам дискурсу, бо заснований на соціокультурній активності суб'єктів. Дослідник виділяє власне мас-медіальний дискурс за останнім критерієм (с. 42-43), однак, називаючи ці критерії, не уточнює, в основі якої класифікації лежить кожна диференційна ознака.

Головною рисою *прагмалінгвістичної* класифікації дискурсів є *модус спілкування* на глобальному і локальному рівні. У глобальному плані комунікаційний модус є загальнонаціональним тлом міжособистісних стосунків і сценаріїв лінгвокультурної поведінки. Засновуючись на цьому принципі, за критеріями заданість – відкритість реакції, серйозність – несерйозність, коопераційність/компромісність – конфліктність, пріоритету змісту – форми

виділяються такі типи дискурсів: ритуальний – неритуальний, серйозний і несерйозний (гумористичний), етикетний (коопераційний) – агональний (конфліктний), інформаційний (змістовий) – фасцинаційний (фатичний), а також тоталітарний і демократичний, офіційний і неофіційний, чоловічий і жіночий тощо. Усі ці опозиції більшою чи меншою мірою виражаються у певному типі дискурсу, зокрема і в медіа (Приходько, 2008, с. 45, 255; Федічев, 2023, с. 34-39, 48-49).

Забігаючи наперед, маємо сказати, що китайськомовний медіа-дискурс займає радше коопераційні позиції. Конфлікт – це стан протиріччя або суперечки між групами чи окремими особами через їхні різні погляди, інтереси, принципи та цілі. Несумісність та антагонізм є загальними характеристиками конфлікту, а також типовими рисами конфліктного дискурсу. До них також можна зарахувати двоспрямованість дискурсу, що проявляється у “коопераційній”, двонаправленій поведінці співрозмовників, а саме у використанні “мови ворожнечі” (冲突性话语 chōngtúxìng huàyǔ, 冲突言谈 chōngtú yántán) (冉永平, 2010). КОНФЛІКТ як концепт зараховують до ієрархічно найвищих, найбільш абстрактних метаконцептів (метаконцептів), таких, що утворюють ім’я дискурсу. Їх ще називають провідними концептами, концепт-ідеями певного дискурсу чи дискурсемами (Приходько, 2008, с. 245).

Китайськомовний медіа-дискурс не відповідає описаним вище критеріям, оскільки Китай активно не залучений до жодного конфлікту, тому висловлювання у медіа-дискурсі доволі м’які. Це також доводить Федічев О. Є. (2023) у своєму дисертаційному дослідженні дипломатичного дискурсу: на думку дослідника, дипломатичний дискурс – типовий приклад етикетного (коопераційного) дискурсу, тоді як політичний дискурс може мати підвищений рівень агональності (конфліктності) (с. 38). Натомість медіа-дискурс як потенційно відкрита система взаємодіє з ними, тому переймає їхні формулювання й характеристики (с. 44), саме вони слугують основним матеріалом мови ЗМІ (Dijk, 1988, с. 75).

Загалом з точки зору *модусу спілкування* ми можемо схарактеризувати китайськомовний медіа-дискурс як: 1) неритуальний, адже реакція учасників комунікації чітко не регламентована; 2) серйозний через відсутність жартів у

офіційних медіа; 3) більшою мірою етикетний (коопераційний); 4) інформаційний, оскільки головна функція ЗМІ – розповсюдження інформації. Варто теж зазначити, що китайськомовний медіа-дискурс у нашому дослідженні постає як *національний* феномен соціальної сфери ЗМІ – як процес і результат мовленнєвої діяльності представників лінгвокультури у цій галузі рідною мовою для власної спільноти (Федічев, 2023, с. 34-35). Це є одним із постулатів комунікаційної (дискурсивної) філософії мови – суспільство об'єднується спільною мовою в органічне ціле, вона як метainституція підпорядковує усі інші суспільні інституції, бо вони у своїй діяльності користуються нею (Бацевич, 2011b, с. 148).

Середовище спілкування або *контекстуальний стиль* є частиною *соціолонгвістичної* класифікації дискурсів і включає комунікаційний простір, у якому міститься місце (топос) спілкування і період, час, хронологічний етап протікання спілкування (хронос) (Dijk, 1988, с. 74). Дискурси, побудовані за цим принципом, тяжіють до певних ціннісно-концептуальних преференцій, що визначають відбір тільки їм притаманних автохтонів (концептуальних констант дискурсу, набору домінуючих концептів; бувають унікальні і загальні) і майже ніяк не ставляться до своїх концептуальних аллохтонів (нетипових, малоїмовірних, нерегулярних змінних дискурсу) (Приходько, 2008, с. 41, 246, 262). Деякі концепти, навпроти, є універсальними і наднаціональними, тому мають статус загальнодискурсивних (слід відзначити, що культурно-специфічні концепти також можуть сюди входити): вони можуть проникати у ментальний простір потенційно усіх дискурсів. Приходько А. М. (2008) вважає, що такими є категорійні нерегуляційні концепти, більшість універсальних регулятивів – власне телеономів (с. 264). До останнього підтипу концептів належить концепт МИР, а, як ми вже визначили, цей концепт синкретично профілюється разом з об'єктом нашого дослідження – концептом ВІЙНА. Отже, потенційно, у всіх типах дискурсу можна віднайти концепт МИР як НЕ-ВІЙНА, що свідчить про загальне бажання уникнути, відвернути війну. Метафорично, ці два концепти стоять на різних аксіологічних полюсах: МИР із позитивним знаком, до якого “притягується” людина у всіх сферах діяльності

(дискурсах); та ВІЙНА із негативною полюсністю, від якої людина максимально “відштовхується”.

Соціолінгвістична класифікація базується на характеристиці *учасників комунікації* і ділить дискурси на особистісно-орієнтовані і статусно-орієнтовані. Медіа-дискурс належить до статусно-орієнтованого (інституційного) типу дискурсу, тобто мовленнєвої взаємодії представника інституції і соціальної групи, що чітко усвідомлюють свої ролі, у новинній сфері (Федічев, 2023, с. 35-37). Інші ознаки соціолінгвістичного аналізу дискурсу включають:

1) аналіз учасників. Агентом у випадку медіа-дискурсу є журналіст або автор матеріалу певної агенції, а клієнт як такий відсутній, матеріал призначений аудиторії медіа-ресурсу (читачам, слухачам, глядачам, підписникам). Ця пара є ядром інституційного дискурсу;

2) хронотоп – типовий час і місце комунікації. У випадку медіа-дискурсу, хронотоп має нелінійний характер, надсилання та отримання інформації може бути синхронним або асинхронним. Споживач інтернет видання споживає інформацію у зручних для нього умовах, це саме стосується читання паперових видань; якщо говорити про відео-матеріали, то їхній перегляд можливий у прямій трансляції по телебаченню чи на інших платформах (у цьому випадку час є визначеним) або у записі (час невизначений). Типове місце комунікації медіа-дискурсу також невизначене;

3) мета. Цілі сторін комунікації можуть не збігатися. Відтак, клієнт споживає інформацію з медіа-ресурсів для того, щоб отримати певну інформацію; тоді як агент, тобто продуцент медіа-матеріалів, має на меті, окрім формації ментальної репрезентації події, побудову певної ідеології (суспільної думки) або свідому маніпуляцію нею;

4) цінності учасників. Вони корелюють з цілями власне дискурсу й відображають зовнішньополітичні цілі держави. Федічев О. Є (2023) вважає зовнішньополітичною метою Китаю здобуття ролі глобального лідера або, принаймні, порівнятися із США на глобальній арені (с. 5);

5) стратегії дискурсу, що залежать від дискурсивного жанру;

б) жанри інституційних дискурсів, що умовно діляться на письмові і усні. Медіа-дискурс одночасно володіє характеристиками як письмового, так і усного жанру інституційного дискурсу (黄国文, 2005, с. 3-4);

7) прецедентні тексти, а також цитати, сталі вирази тощо;

8) дискурсивні формули, унікальні для кожного типу дискурсу (Федічев, 2023, с. 53-59).

З погляду *лінгвофілософії* дискурс можна поділити на діловий (утилітарний) та ігровий. Ми вважаємо медіа-дискурс діловим, адже цей тип дискурсу пов'язаний з прагматичними цілями спілкування у реальному житті – передачі інформації, висвітлення певної теми (Федічев, 2023, с. 48).

За ознакою *каналу комунікації* можливо виділити: вербальний дискурс, в основу якого покладено знакову систему; невербальний дискурс, що утворюється позамовними засобами; та мультимодальний або комплексний дискурс, що витворюється завдяки взаємодії декількох систем (вербальної, візуальної, аудіальної тощо) (Федічев, 2023, с. 35).

На сучасному етапі медіа-дискурс безумовно є мультимодальним дискурсом, адже споживачі отримують інформацію не тільки з текстового каналу, а й за допомогою аудіо, відео та фото матеріалів. Навіть самі тексти медіа мають паралінгвальні особливості, як от колір і форматування шрифту, смайлики, картинки, кольори фону, гіперпосилання тощо. Оскільки тексти медіа-дискурсу є всеохоплюючими, і оскільки в них є багато вбудованих текстів або цитат, їхні лінгвістичні особливості є складними, а не однорідними (黄国文, 2005, с. 4).

Текстовий вимір медіа-дискурсу має свої особливості:

1) *дистанціювання від споживача*. Медіа-дискурс повинен відповідати загальним обмеженням монологічного тексту. Споживачі як комунікаційні партнери присутні в медіа-дискурсі лише опосередковано та імпліцитно (до них не звертаються), через що інтеракційність є *відкладеною*. Ця риса надає більше часу автору для вибору мовних засобів та синтаксичних структур, можливість перевірити текст на лінгвістичну й змістову правильність, виправити помилки перед публікацією;

2) *початкова (вбудована) пресупозиція широкого (політичного) контексту*. Це пояснюється тим, що інституційний тип дискурсу розвинувся від побутового шляхом розширення мовного коду, а саме надання мовцем ширшої фонові інформації, зважаючи на обізнаність адресата (Федічев, 2023, с. 53). Читачами новин, як публічного дискурсу, є великі групи, іноді об'єднані спільною політичною чи ідеологічною приналежністю, але зазвичай недиференційовані на більш особистому рівні. У соціальному та когнітивному плані це означає, що необхідно припускати наявність значного обсягу загальних знань, переконань, норм і цінностей. Без такої інформації, що сприймається як даність, новини не будуть зрозумілими. На це також звертає увагу Сян Нань (2012), коли говорить про невідповідність між образом 1, сформованим продуцентом медіа, і образом 2 як реконструйованою аудиторією ментальною репрезентацією з інформації образу 1: через просторову та часову розпорошеність аудиторії, її психологічну нестабільність та індивідуальні відмінності, з'являється упередженість в інтерпретації; щоб цього уникнути автор повинен дати інформації “з запасом” (с. 67).

3) *безособовість*. Новини продукують інституції, державні чи приватні, тому, спираючись на сучасну новинну ідеологію, новини мають бути неперсоналізованими виголошенням фактів. Очевидно, що глибинні переконання та установки можуть опосередковано проявлятися в тексті різними способами. Новинні події обов'язково втілюють певну точку зору (прагматичну, ідеологічну складову, культурну специфіку). Це пов'язано з функцією медіа як посередника, тому дискурс ЗМІ лише інтерпретує реальний світ, а ця інтерпретація якраз і створює ідеологічне підґрунтя (ідеологія детермінує соціальну пам'ять і представляє інформацію вибірково), що проявляється в макроструктурній організації та сигналізації тем (Dijk, 1988, с. 41; Шугаєв, 2019, с. 127-128). Нечасте вживання особових займенників як втілення безособовості пов'язують із наступною характеристикою.

4) *вибір тем*. Теми, за визначенням, контролюють локальні значення, а отже, можливі значення слів і, відповідно, лексичний вибір. Межі тем і можливої лексичної варіативності встановлюються заздалегідь. Вибірковість мовних засобів, наприклад, лежить в основі об'єктивної площини кореляції “концепт – дискурс” як засобів

актуалізації концепту у різних дискурсах. Це залежить від модусу, середовища чи стилю спілкування дискурсу (Приходько, 2008, с. 248-249);

5) *релевантність інформації*. Кожна тема у новинній статі подається частинами, а не в цілому. Ця структурна характеристика зумовлена низхідним принципом організації релевантності в новинах (принцип перевернутої піраміди (Трубіцина, 2013ab)). Цей принцип полягає в тому, що у медіа-дискурсі найважливіша або релевантна інформація розміщується у найбільш помітній позиції як у тексті в цілому, так і в окремих реченнях – на початку повідомлення. Зміна тем всередині статті, порядок речень, а також порядок слів і синтаксичні характеристики, як от активний і пасивний стан, присутність чи відсутність суб'єкта тощо – усе це прагматична специфічність медіа-дискурсу (Федічев, 2023, с. 65). Після того, як важлива інформація з інших тем була викладена, попередні теми повторно вводяться з деталями нижчого рівня – мають місце інверсійні макроправила (Dijk, 1988, с. 43)

б) *офіційний стиль*. Новинний стиль демонструє звичні риси офіційного стилю, що частково пояснюється безособовістю та інституційністю. Джерелом новинного стилю є мова політики та суспільних відносин і, на відміну від інших типів дискурсу, вона сповнена нових слів на позначення нових подій або нових поглядів на старі. Однак, до офіційного тексту можуть залучатися персоналізовані, складені за розмовними нормами цитати, тому ця характеристика є відносною (Dijk, 1988, с. 73-75; 黄国文, 2005, с. 3-4; Мірошниченко, 2020, с. 45-50; Федічев, 2023);

Медіа-дискурс функціонує як макроповідомлення (Dijk, 1988, с. 27). Комунікаційна ситуація (мовленнєвий акт) повідомлення (асертивний, констативний, репрезентативний скопус) виникає в ситуації до моменту мовлення, коли мотивом мовця є презумпція, що адресат має дефіцит якогось знання, тому конституцією повідомлення виступає бажання/готовність мовця донести інформацію про (наявність, відсутність, істинність, хибність) знання, про яке не знає адресат (Приходько, 2008, с. 30; 尼古拉斯·阿洛特, 2017). Відповідно, медіа-дискурс, як мовленнєвий акт, має три рівні:

1) іллокуція – відношення мовлення до мети, інтенції, мотивів і умов здійснення комунікації, надає висловлюванню чіткої спрямованості;

2) перлокуція – наслідок іллокуційного впливу; вплив на свідомість та поведінку адресата, виникнення нової ситуації;

3) локуція – використання мовних засобів для досягнення мети, донесення певного смислу і референції (Кочерган, 2010, с. 163-164; Бацевич, 2011а, с. 133).

Новини мають не тільки іллокуційну функцію, а й перлокуційний ефект, оскільки ми також хочемо, щоб аудиторія прийняла те, що ми говоримо, тобто повірила нашим твердженням. З точки зору прагматики це означає, що має місце процес переконання (Dijk, 1988, с. 82).

Т. А. ван Дейк (1988) наводить три групи засобів, що слугують для втілення перлокуційного ефекту у медіа:

Група 1. Закцентувати на фактичному характері подій, що досягається за допомогою:

1. Прямих описів подій, що відбуваються;
2. Використання свідчень безпосередніх очевидців;
3. Використання свідчень з інших надійних джерел (органів влади, авторитетних людей, професіоналів, при чому ступінь надійності градується);
4. Сигнали, що вказують на точність і достовірність, такі як дані про осіб, час, події тощо. Сам факт присутності цих даних (незалежно від правдивості) підвищує перлокуційну силу;
5. Використання прямих цитат з джерел, особливо коли йдеться про суб'єктивні думки.

Група 2. Побудувати міцну реляційну структуру для фактів шляхом:

1. Згадування попередніх подій як умов або причин та опису або прогнозу наступних подій як можливих або реальних наслідків;
2. Вставлення фактів у відомі моделі ситуацій, що робить їх відносно знайомими, навіть якщо вони є новими;
3. Використання відомих сценаріїв та концептів, що належать до цього сценарію;
4. Подальшої організації фактів у відомі специфічні структури, наприклад, наративи.

Група 3. Надати інформацію, що також має світоглядний та емоційний вимір:

1. Факти краще сприймаються і запам'ятовуються, якщо вони пов'язані з сильними емоціями або викликають їх (якщо ж емоції занадто сильні, то може викликати недовіру);

2. Правдивість подій підвищується, коли цитуються думки людей різного походження чи ідеології щодо цих подій, але загалом ідеологічно близьким людям буде приділено першочергову увагу як можливим джерелам думок (с. 84-85).

Переконання ділиться на (логічну) аргументацію – стилістичний прийом, що застосовує ґрунтовні аргументи, аргументи із позитивною або негативною апеляцією, – і (емоційну) сугестію (Трубіцина, 2013а, с. 129). Трубіцина О. С. (2013а; 2013б) виділяє сугестійний дискурс, однак існує й інша думка про те, що навіювання є дискурсивною стратегією або тактикою спілкування (Приходько, 2008, с. 42). Дослідниця вбачає різницю між аргументацією і сугестією у наявності або відсутності контролю свідомості (його раціональних компонентів) під час обробки інформації (с. 131). На композиційно-сюжетному рівні у текстах медіа-дискурсу навіювання реалізується через композиційні стратегії, до яких входять такі стратегії: конструкційно-генераційна, транспозиційна, моделювання, безадресатна, трансформуюча; і через тематичні стратегії, до яких належать стратегії встановлення тла обговорюваної проблеми, встановлення теми, фокусування, відвертання уваги (с. 131-132). Загалом сугестія найчастіше виражається через риторико-стилістичні засоби, рідше – за допомогою лексико-граматичних (Трубіцина, 2013а, с. 130-131).

Дискурс у когнітивно-дискурсивній парадигмі визначається як соціальне (соціопрагматичне) цілісне явище, що включає когнітивний і комунікаційний плани. У цьому дослідженні ми обираємо функційний семіотичний підхід репрезентаційного стилю мислення, але також, для всебічності дослідження, звертатимемося до інших ракурсів його інтерпретації.

Ми визначаємо китайськомовний медіа-дискурс як особливу форму мовленнєво-мисленнєвої діяльності у інформаційному просторі мас медіа. Його основна мета – поширити інформацію, створити максимально об'єктивний ментальний образ новинної події. Поза цим, медіа-дискурс реалізує такі суспільні

функції як когнітивну, ціннісну, конструюючу, інформаційну, регуляційну, персуазивну, інтегративну, культурну, гедоністичну.

Сучасний Китайськомовний медіа-дискурс представлений новими медіа, що характеризуються цифровізацією, конвергентністю, інтеракційністю, мережевістю, відносною безпосередністю, відкритістю, персоналізацією, різношаровістю аудиторії, масовістю, зручністю й легкістю пошуку.

У нашому дослідженні медіа-дискурс трактується як соціальне, національне явище Китаю:

– у прагмалінгвістичній класифікації за модусом спілкування характеризується відкритістю реакції – неритуальний; відносною серйозністю; значною мірою коопераційністю; за превалюванням форми – інформаційністю;

– у соціолінгвістичній класифікації: за ознакою учасників комунікації є статусно-орієнтованим, інституційним; за середовищем існування або контекстуальним стилем (хронотопом) у більшості випадків нелінійний (відкладеність мовленнєвого акту); можливою невідповідністю цілей агента і клієнта; ціннісно орієнтованим на створення образу Китаю як світового лідера; за жанром інституційного дискурсу містить характеристики як письмового, так і усного жанрів, що пояснюється залученістю цитат та інших текстів всередині медіа-тексту;

– За ознакою каналу комунікації – мультимодальний;

– З лінгвофілософського погляду - діловий, прагматичний.

Особливості тексту медіа включають дистанціювання від споживача, пресупозицію широкого контексту, безособовість, вибором і розробкою тем, офіційністю стилю.

Медіа-дискурс як макроповідомлення, окрім локуції та іллокуції, має перлокуційний ефект для переконання в істинності повідомлення споживача і використовує засоби фокусування на фактичному матеріалі подій, будує міцну реляційну структуру між фактами та апелює до емоційності та ідеології.

Висновки до розділу 1

Когнітивна разом з комунікаційною лінгвістикою утворюють когнітивно-дискурсивну парадигму лінгвістики. Перша має на меті дослідити пізнавальні процеси у свідомості людини за допомогою мови через процеси категоризації, концептуалізації. Результатом останньої є концепт.

Концепт у цьому дослідженні тлумачиться з духовно-менталістських чи “культуроцентричних” позицій, точки зору гносеологічного напрямку когнітивної лінгвістики із залученням методологій інших напрямів. У китайській парадигмі лише деякі науковці послуговуються цією методологією.

Концепт - це поняття етно-соціо-психо-лінгво-культурного штибу, що має виражену валоративну складову; має такі ознаки як бразність, емотивність, оцінка, інтерпретаційність, специфічність, неізолюваність, відкритість, включення більших фонових концепційних структур, цілісність і нежорстка структурованість, динамізм, креативність.

Ми припускаємо, що концепт ВІЙНА загальнолюдський, структурно складний, власне телеономний, негативний концепт, що формує подвійний гештальт разом із концептом МИР, має стійкі засоби вираження, за середовищем буття може розглядатися як мовний, культурний, лінгвокультурний, дискурсивний. Його структура включає поняттєве ядро – інтенціонал та імплікаціонал – перцепційно-образний адстрат і ціннісно валоративний епістрат.

Концепти реалізуються у дискурсах, як мова (потенція) співвідноситься з мовленням (реалізацією). Наше дослідження є концептоцентричним, адже досліджуємо концепт ВІЙНА у вузькій перспективі, тобто одному дискурсі.

Ми розглядаємо дискурс з функційного семіотичного підходу репрезентаційного стилю мислення, але, як і у випадку з концептами, будемо звертатися до інших методик. Китайськомовний медіа-дискурс – це спеціальна форма вербально-когнітивна діяльність у інформаційному просторі мас медіа, її головна мета – розповсюдити інформацію, створити ментальний образ події, а також виконати такі соціальні функції як когнітивну, ціннісну, конструюючу, інформаційну, регуляційну, персуазивну, інтегративну, культурну, гедоністичну.

Сучасний китайськомовний медіа-дискурс представлений новими медіа, що відрізняються цифровізацією, конвергентністю, інтерактивністю, мережевістю, відносною безпосередністю, відкритістю, персоналізацією, різноманіттям аудиторії, масовістю, зручністю та легкістю пошуку. У нашому дослідженні медіа-дискурс, розгляданий як соціальне та національне явище Китаю, може бути класифікований наступним чином:

З прагмалінгвістичної точки зору, за модусом спілкування демонструється відкритість реакції – неритуальність, відносна серйозність, і в значній мірі коопераційність; за зверхністю форми характеризується інформаційністю.

З соціолінгвістичного погляду медіа-дискурс є статусно-орієнтованим, інституційним з точки зору учасників комунікації. Щодо середовища існування або контекстуального стилю, він, в основному, є нелінійним з відкладеністю мовленнєвого акту; також може включати невідповідність цілей агента і клієнта; за жанром інституційного дискурсу має характеристики як письмового, так і усного жанрів. З огляду на канал комунікації, медіа-дискурс є мультимодальним, а з лінгвофілософської точки зору визначається як діловий та прагматичний.

Концепти реалізуються у дискурсі вибірково через вибір мовцем лексичних одиниць у мовленні, що є характеристикою ідеологічності, тобто ідеологія презентує інформацію у дискурсі вибірково, свідомо опускаючи чи підсвічуючи (сигналізуючи) певну інформацію чи теми. Отже, реалізація концепту ВІЙНА у медіа-дискурсі містить ідеологічну складову.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ВІЙНА В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Методика побудови мовного корпусу для дослідження концепту ВІЙНА у китайському медіа-дискурсі

Для аналізу концепту ВІЙНА в китайськомовному медіа-дискурсі, ми вирішили скористатися методами корпусної лінгвістики для моделювання китайського медіа-дискурсу та, власне, розгляду об'єктивації досліджуваного концепту у ньому. Таким чином, наш корпус є дослідницьким, бо покликаний вивчити проблему функціонування засобів репрезентації концепту ВІЙНА у китайськомовному медіа-дискурсі (Селіванова, 2008, с. 668).

Загалом корпусна лінгвістика характеризується такими методологічними особливостями:

1) інтерпретація результатів ґрунтується на об'єктивних і детальних описах мовних фактів, репрезентованих статистично;

2) описи, як правило, включають великі обсяги даних, щоб їх було достатньо для виявлення мовних особливостей і тенденцій;

3) ретельне вивчення та аналіз непрямих доказів;

4) описи відокремлені від інтерпретацій, оскільки перші є об'єктивними і вільними від оцінних суджень, а другі неминуче включають певний ступінь суб'єктивізму;

5) інтерпретації спрямовуються на виявлені на підставі даних високочастотні або стрижневі закономірності, причому вони не завжди ґрунтуються на стандартних лінгвістичних теоріях (卫乃兴, 2009, с. 37). Корпусний аналіз не лише виявляє явища, які не є очевидними в даному дискурсі, але й розкриває ідеї, які дослідник не очікував знайти (钱毓芳, 2010, с. 198);

Джерелом даних у корпусній лінгвістиці виступає корпус. Дослідниця Хе Тінтін (2003) трактує корпус як а) різнотипові зразки мовленнєвого матеріалу, що

б) структуровано і спеціально відібрано для певної мети; в) репрезентаційну вибірку, тобто достатньо повну для вивчення об'єкта дослідження; г) цифровізований; д) представлений у певній достатній кількості (何婷婷, 2003, с. 3-4). У цьому визначенні якраз концентрується увага на основних вимогах до укладачів корпусу щодо 1) репрезентаційності проблемної галузі, тобто виділення конкретного виду дискурсивної практики і його репрезентаційного відображення; 2) повноти репрезентації релевантних явищ; 3) економічності або обмеженості – мінімальна кількість текстів із граничною репрезентаційністю й повнотою; 4) прозорості і зрозумілості; 5) комп'ютерної обробки зразків мовлення (Селіванова, 2008, с. 668-669).

Одним із найбільш дискусійних питань корпусної лінгвістики є поняття репрезентаційності. Її розуміють таким чином: вибірка є репрезентаційною, якщо те, що ми у ній знайшли, дійсно для усієї мови (Leech, 2016, с. 174). Більшість науковців вважають, що жоден корпус ніколи не буде справді репрезентаційним, але, визначивши критерії відбору матеріалу, ми можемо створити корпус відповідно до них (Davies, 2016, с. 73) – чим більш спеціалізованим є корпус, тим легше зібрати релевантну вибірку мовного матеріалу (Viana, 2016, с. 253). Дж. Ліч (2016) вважає, що науковці повинні прагнути не до абсолютною репрезентаційності, а до вищого її рівня, як градуального критерію (с. 174).

Окрім кількості репрезентації матеріалу, ми повинні враховувати якість репрезентації, тобто яким чином можна збалансувати певний корпус, залучаючи до нього відповідну частку різних типів текстів (Leech, 2016, с. 175). Щоб досягнути збалансованості, потрібно визначити релевантні рівні організації корпусу, визначити відмінності у кожному рівні та підрівні його організації, визначити розміри кожної з вибірок, що впливають з різних рівнів та їхніх внутрішньорівневих відмінностей (Gries, 2016, с. 93-94).

Наш корпус націлений на проблематику дослідження семіотизації війни у китайськомовних медіа. Для ширшого розгляду проблематики ми розділили наш корпус на чотири субкорпуси, що співвідносяться із однією подією: російсько-

українська війна, японсько-китайська війна, карабаський конфлікт й палестино-ізраїльський конфлікт.

Матеріалом цього дослідження слугували матеріали медіа, що здобули перемогу у 33-тій Всекитайській журналістській премії (中国新闻奖 zhōngguó xīnwén jiǎng) від Всекитайської асоціації журналістів (中华全国新闻工作者协会 zhōnghuá quánguó xīnwén gōngzuòzhě xiéhuì), а саме: газета “Женьмінь жибао” (人民日报, б. д.), новинна мережа “Сінхуа” (新华网, б. д.), Китайська Медіа Група (China Media Group) (中央广播电视总台, б. д.). Ми вважаємо, що матеріали цих ЗМІ мають бути залучені до дослідження, адже важливість включення матеріалу до корпусу залежить від числа аудиторії, що споживають цей матеріал: якщо блог читає тисяча людей, а державний сайт охоплює мільйонну аудиторію, то матеріал останнього заслуговує бути включеним у корпус у тисячу разів більше (Leech, 2016, с. 175).

Ми не зосереджувались на одному дискурсивному жанрі. До нашого мовного корпусу входять тексти різного типу: аналітичні статті, новинні статті, публічні промови та репортажі. Наш корпус також містить мультимедійний складник через представленість транскрипції відео- та аудіоматеріалів. Ми намагалися зберегти збалансованість у кількості зразків мовлення у кожній групі.

Дві найважливіші переваги корпусних досліджень полягають у тому, що дані надходять з автентичного середовища і корпуси надають лише статистичні дані. Однак, варто утримуватися від масштабних узагальнень: узагальнювати дані з досліджуваної вибірки на більший мовний масив можна лише в тій мірі, в якій корпус є репрезентативним щодо цільової сукупності текстів (Gries, 2016, с. 98).

Корпусний аналіз застосовується в лінгвістичній семантиці з метою визначення широкого спектру контекстуальних значень та особливостей використання лексем. Основні недоліки цього підходу полягають у спрощенні обробки мовного матеріалу та обмеженій гнучкості в поясненні, тому оптимальним вважається поєднання корпусного аналізу з іншими методами мовознавства (Селіванова, 2008, с. 669; Gries, 2016, с. 97).

Корпусний аналіз поєднують із критичним дискурс-аналізом. Його можна проводити на індивідуально створених корпусах, а також залучати готові великі корпуси (у нашому випадку корпус Пекінського університету мови та культури) для певної референції та узагальнення (Кривенко, 2017, с. 55). Оскільки частиною критичного дискурс-аналізу є теза про ідеологічність дискурсу, ми залучаємо цей компонент ідеології і підтримуємо думку про те, що мова – інструмент і результат пізнання – і її використання семіотизують бачення світу (Кривенко, 2017, с. 58). Ми вважаємо, що семіотизація воєнних конфліктів (воєн) у китайськомовному медіа-дискурсі має нерівний характер. Методика прагматичного аналізу якраз покликана якісно описати лінгвістичні особливості дискурсу, на відміну від контент-аналізу, що спеціалізується на кількісних підрахунках (Федічев, 2023, с. 66).

Ми використовуватимемо цей корпус під час фреймового моделювання концепту ВІЙНА, адже менші за обсягом корпуси є більш придатними для аналізу конкретного об'єкта, адже поєднують кількісні і якісні методи аналізу (Кривенко, 2017, с. 54).

Отже, ми звернулися до методів корпусної лінгвістики для моделювання китайськомовного медіа-дискурсу, щоб проаналізувати засоби маніфестації концепту ВІЙНА. Ми виходимо із ідеологічного припущення щодо нерівності репрезентації цього концепту у китайських медіа. Для того, щоб це перевірити, ми створили мовний корпус, що наповнили зразками мовлення (усного і писемного) взятих із трьох державних китайських медіа (газета “Женьмінъ жибао”, новинна мережа “Сінхуа”, Китайська Медіа Група (China Media Group)) та одного закордонного китайськомовного медіа, створеного китайцями-емігрантами (The Epoch Times). Методом наскрізної вибірки ми відібрали матеріал, що стосується російсько-української війни, японсько-китайської війни, карабаського конфлікту й палестино-ізраїльського конфлікту, зберігаючи приблизно однакову кількість зразків і жанрову співвіднесеність між цими групами.

2.2. Методика моделювання концепту ВІЙНА

Вироблений алгоритм моделювання концептів також є одним зі здобутків української концептології. Концепти можна моделювати за капсульною або шаровою (польовою) моделлю (Воробйова, 2011, с. 60), досліджувати за методикою когнітивно-дискурсивної інтерпретації (Мартинюк, 2011, с. 73-74; Голубовська, 2016, с. 155) чи дискурсивного профілювання концептів (Приходько, 2008), моделі ментально-психонетичного комплексу (Селіванова, 2008, с. 155-156, 421) тощо.

Проаналізувавши погляди науковців, ми виявили, що моделювання концепту відбувається за таким алгоритмом:

- 1) визначити способи входження в концепт з мовлення, дискурсу чи тексту;
- 2) назвати концепт – метамовне (вербальне) титулування концепту;
- 3) провести етимологічний та/або компонентний аналізи;
- 4) вдатися до поняттєвого аналізу за довідковими та енциклопедичними джерелами;
- 5) побудувати синонімічні і/або семіотичні ряди;
- 6) інтерпретувати результати опису семантики мовних засобів і виявити когнітивні ознаки, що формують концепт як ментальну одиницю;
- 7) реконструювати (перцепційно-)образний шар концепту за допомогою концептуальних тропів (метафор і метонімії);
- 8) визначити ціннісний (валоративний) складник концепту;
- 9) встановити асоціаційні зв'язки між концептами шляхом побудови мережі концептів у концептуальній / художній картині світу, включаючи індивідуально-авторську, у тексті/дискурсі або на їхніх окремих ділянках; дослідити сценарії – події, що розгортаються у часі і/або просторі й передбачають наявність суб'єкта, об'єкта, мети, умов виникнення, часу й місця дії (Мартинюк, 2011, с. 58; Воробйова, 2011, с. 61; Плотнікова, 2013, с. 167-169; Мунтян, 2013, с. 104).

Поняттєва складова концепту реконструюється компонентним аналізом основного репрезентанта концепту, аналізом його словникових визначень, виділенням сем. Дослідники виділяють: класему – приналежність до частини мови; архісему – спільну ознаку для певного лексико-семантичного поля чи тематичної групи; а також гіпосеми (диференційні семи) – ті ознаки, що відрізняють синоніми

(Плотнікова, 2013, с. 168-169), інтегральна сема – ознака, що є спільною для двох чи більше значень, та імовірнісна (потенційна) сема – ознака, що проявляється у певних ситуаціях, але не є регулярною ознакою денотата (Кочерган, 2010, с. 387).

Результатом моделювання перших восьми пунктів є концептополе мікрорівня (ідіополе концепту). Це сукупність ментальних одиниць, що поєднані спільним змістом і віддзеркалюють поняттєву, предметну і функційну подібність явищ, позначуваних концептом; тому поле групує мовні елементи із варіаційними властивостями їхнього концептуального прототипу/ інваріанту – ядрового концепту. Таке мікрополе входить до концептополя макрорівня, що є частиною мовної картини світу і перебуває у прямих кореляційних відношеннях із полем нижчого рівня (Приходько, 2008, с. 219, 227).

Останній пункт алгоритму є логічним завершенням усестороннього моделювання концепту, оскільки вивчення дискурсивних реалізацій концептів допомагає змоделювати його макроструктуру, адже дискурс – одночасно середовище побутування й інструмент об'єктивації концептів; він розкриває їхні приховані властивості, включає варіаційні компоненти концепту, зумовлені різною сферою комунікації (Приходько, 2008, с. 272-273). Для цього застосовується методика фреймового чи сценарного моделювання концептів як способу систематизації характеристик концептів (Мартинюк, 2011, с. 47-48). Наприклад, Храбан Т. Є. і Шостак О. Г. (2015), досліджуючи концепт ВІЙНА у англomовному художньому дискурсі, відносять його до сценарнодієвих концептів середнього ступеня абстрагування (с. 451).

Загалом, когнітивний фрейм представляє стереотипну ситуацію і ділиться на термінали або слоти, що заповнюються конкретними даними. В іншій інтерпретації фрейм – це набір концептів, що для розуміння одного потрібно збагнути усю структуру, частиною якої вони є. Фрейм має позамовну сутність, що виявляється у власне стереотипній ситуації, пов'язаній з іншою інформацією у свідомості людини, і мовний прояв. Фрейм може доповнюватись шляхом поглиблення інформації про ситуацію (Кочерган, 2010, с. 155).

Слоти або термінали співвідносні з концептами, а відношення між ними становлять пропозицію. Пропозиція – це елементарна когнітивна структура, що відображає буттєві відношення між предметами (незмінними частинами пропозиції) і їхніми властивостями (змінними) у свідомості (Мартинюк, 2011, с. 105, 132).

Результатом такого моделювання є концептуальна модель знакового інформаційного фрагмента у вигляді концептуальних структур: фреймів, терміналів або слотів. Цю методику застосували Воробей О. С., Акімова А. О. та Акімова А. О. (2021) у дослідженні метафоричної концептуалізації денотату ВІЙНА у китайському спортивному дискурсі. У результаті, дослідниці визначили такі концептуальні структури як фрейм “Бойові Дії / Hostilities”, що складається зі слотів “Хід Війни / Course of War”, “Фази Війни / Stages of War”, “Місце Війни / Place of War”, фрейм “Результати Війни / Results of War” із слотом “Перемога/Поразка / Victory/Defeat”, а також фрейм “Воїни / Warriors”, що поділяються на слоти “Лідери / Leaders” і “Вороги / Enemies” (с. 34-39).

Моделювання концепту проходить за чітко виробленим алгоритмом: від аналізу його репрезентантів (їхньої етимології, компонентів, енциклопедичного аналізу, побудові синонімічних, семіотичних, антонімічних рядів, метафоричної чи метонімічної реалізації) до виявлення когнітивних ознак, що їх об’єднують; за допомогою яких створюється мікрополе концепту, схема розташування його складників. Далі, з’ясувавши поняттєву складову концепту, слід рухатися до аналізу концепту у мовленні, тобто дискурсі. Дискурсивне моделювання покликане збудувати концептополе макрорівня за допомогою концепційних структур – фреймів, слотів або терміналів. Фрейм (дискурсивна конфігурація концептів чи кластер) має відображати зв’язки між концептами як стереотипову ситуацію у свідомості людини. Якщо ситуація семантично насичена, то її можна поділити на менші частини (слоти/термінали) для зручності опису й аналізу.

2.3. Мовна об’єктивація концептів як одна із задач лінгвоконцептології

Концепт є семіотично дисперсним (розсіяним), тому одним із важливих завдань когнітивної лінгвістики є проблема екстеріоризації концептів (вербалізації/маніфестації/ реалізації/ онтологізації/ ословлювання/ озовнішнювання). Екстеріоризація – це процес і результат знакового втілення концепту як духовного явища лінгвокультури, гармонійне співвідношення ідеального із матеріальним (Приходько, 2008, с. 105-109).

Лінгвісти можуть досліджувати концепти через вживання слів і виразів у дискурсі. У лінгвістиці наявна лінгвосеміотична задача – вивчити семантику, синтактику і прагматику середовища побутування концепту (дискурсу чи корпусу), дослідити типові обставини вживання фреймів, до яких входить конкретне слово, що маніфестує концепт (Полюжин, 2015, с. 215).

Техніка об'єктивації концепту – це спосіб експліцитної та концентрованої реалізації/маніфестації концепту конкретною мовною одиницею, що має з ним зв'язок поза контекстом. Таким чином, дослідникові необхідно показати весь комплекс засобів кодування позамовної інформації, співвіднесеної з концептуальним референтом, позначеним іменем цього концепту (Приходько, 2008, с. 110).

Концепти слід розглядати на трьох рівнях: парадигматичному, синтаксичному і епідигматичному. Концепт на *парадигматичному* рівні виражається макросистемним (об'єктивним) потенціалом, тобто усіма засобами пропонованими певною мовою (Приходько, 2008, с. 125).

На *синтагматичному* рівні концепт виражає свій мікросистемний (суб'єктивний) потенціал, тобто мовні засоби індивідуальної свідомості. Цей рівень є вужчим за парадигматичний, адже жодна людина не в змозі опанувати весь спектр засобів певного концепту; однак є одночасно і ширшим: на цьому рівні з'являються нові одиниці та зв'язки, що не мають лексикографічної фіксації (Приходько, 2008, с. 125). Синтагматичні зв'язки (валентність) дозволяють виявити способи категоризації концепту. Моделюючи структуру концепту, важливо не тільки поділити засоби на лексико-семантичні групи, але й встановити відношення між семантичними класами і встановити їхні зв'язки із ядром концепту – виділити домінанту ряду (назву концепту) (Мунтян, 2013, с. 104; Плотнікова, 2013, с. 168).

Приходько А. М. (2008) вказує про доцільність третього рівня презентації концептів – *епідигматичного*. На цьому рівні концепт постає у дискурсі/мовленні і реалізується у комунікаційних ситуаціях із різною метою. Цей рівень існування концептів є найменш впорядкованим, адже у кожній конкретній ситуації актуалізується лише однією стороною, продиктованою прагманастановою. (с. 126).

У широкому значенні вербальне профілювання (об'єктивація) концептів – це техніка матеріального представлення потенційних можливостей концепту – парадигматики, що реалізуються в мовленні (дискурсі) – синтагматики й епідигматики. Вона містить такі прийоми: *синонімічний, метафоричний, алюзивний і паремійний*. Серед них, лексична, фразеологічна і синтаксична об'єктивації є сталими способами фіксації ментального інваріанта, заданого мовною системою, а словесна (лексемна) і надсловесна форми реалізації концептів – це їхні первинні номінації (Приходько, 2008, с. 112-113). Далі піде мова про кожен з прийомів.

Лексична об'єктивація – синкретичний, основний і найбільш продуктивний прийом реалізації концепту, у тому числі й для присвоєння йому (прототипового) імені, зазвичай субстантивного. Дуже часто синкретична (виражена різнорідними, нерозчленованими елементами) манфієстація концепту проявляється через рядопокладені одиниці. На цьому рівні основною одиницею є лексичний знак (Приходько, 2008, с. 110-111). У нашому випадку синкретизм в об'єктивації проявляється у концептуальній парі ВІЙНА – МИР. Сполучуваність лексем, що об'єктивують концепт, дозволяє виявити його складники та способи категоризації концептуалізованого явища (Полюжин, 2015, с. 221).

Синонімічне профілювання стає можливим, завдяки тому що концепти можуть мати не одне, а декілька прототипових ядер (еталонів), навколо яких групуються інші елементи ментального простору. Ці елементи можуть реалізовуватися у конкретних умовах, трохи зсуваючись у ментальному просторі, однак не полишаючи рамок свого когнітивного прототипу (Приходько, 2008, с. 118).

Фразеологічна об'єктивація – це аналітичний прийом втілення концептів через фразеологічні одиниці як кристалізовані дискурсивні знаки, що тематизують предметно-референтну ситуацію. Така об'єктивація має дві площини: мовну, коли

фразеологічна одиниця дорівнює концепту, і мовленнєву, коли фразеологічна одиниця висвітлює певну рису концепту (Приходько, 2008, с. 112).

Паремійне профілювання теж є одним з аналітичних способів профілізації концептів. Паремії (прислів'я, приказки, афоризми тощо) надають концептам раціонально-емоційної кваліфікації й фіксують зміни у мові та культурі. Ментальна структура профільованого таким чином концепту є такою самою як і лексикалізованого, тобто складається з поняття, образу, оцінки. Однак перцепційно-образний адстрат є першорядним, адже паремії містять морально-дидактичну спрямованість (Приходько, 2008, с. 120-121).

Синтаксична об'єктивація – це аналітичний (дискретний) прийом реалізації концепту через словосполучення. Цей спосіб є менш продуктивним, однак більш розгорнуто номінує складний об'єкт (Приходько, 2008, с. 111-112).

Алюзійне профілювання концепту є одним з проявів метафори й найчастіше реалізується через асоціацію: ім'я одного концепту актуалізується через інше завдяки асоціаційним зв'язкам, заснованих на конотативному значенні слова. Найбільше алюзійно профілюються концепти телеономного, морального, філософського, гуманітарного і соціального порядку. Іноді алюзії можуть актуалізувати декілька концептів одночасно (Приходько, 2008, с. 119).

Концептополе складається із концепційних систем нижчого порядку, що ситуативно виникають у дискурсі. Для цього, Приходько А. М. (2008) вводить поняття “конфігурації” для визначення кластерів концептів у дискурсі. Дискурсивна конфігурація концептів (ДКК) – це різновид систем, у якій певна множина концептів є ситуативно впорядкованою за принципом логічної доцільності й на цій основі включеною в систему вищого порядку (с. 242-243). Таке визначення, на нашу думку, співставне із когнітивними фреймами, як структурами, що відображають загальноприйняті та типові ситуації в уяві (пам'яті) людини та служать для розпізнавання нової ситуації, яка ґрунтується на аналогічному ситуативному шаблоні (Кочерган, 2010, с. 154-155).

Таким чином, концепт як ментальне утворення семіотизується (екстеріоризується) у мовленні (дискурсі). Для того, щоб зафіксувати ментальний

інваріант концепту, необхідно вдатися до лексичної, фразеологічної і синтаксичної об'єктивації. Наступним кроком є дослідження дискурсивної реалізації концептів за допомогою синонімічного, паремійного та алюзійного профілювання у вигляді зв'язків з іншими концептами – дискурсивних конфігурацій концептів чи фреймів. Цьому присвячено третій розділ цього дослідження.

Висновки до розділу 2

Для комплексного дослідження концепту ВІЙНА в китайськомовному медіа-дискурсі ми застосували методи корпусної лінгвістики, критичний дискурс аналіз, концептуальний аналіз, метод моделювання концептів, фреймовий аналіз тощо.

Корпусні методи лінгвістики дозволили нам змоделювати китайськомовний медіа-дискурс, послуговуючись матеріалами газети “Женьмінь жибао”, новинної мережі “Сінхуа”, Китайської Медіа Групи (China Media Group). За допомогою цих джерел ми створили корпус, об'єднаний такими темами як російсько-українська війна, японсько-китайська війна, карабаський конфлікт, палестино-ізраїльський конфлікт. Крім цього корпусу, ми використовували збалансовані корпуси китайської мови Пекінського університету мови та культури, а саме його розділ преса (报刊 bàokān) для пошуку мовного матеріалу у давніших текстах китайської преси, і корпус Chinese Web 2017 для референції наших результатів.

За допомогою концептуального методу ми дослідили власне концепт ВІЙНА. Проаналізувавши дискурс на предмет лексем, що апелюють до війни, ми знайшли прототипове ядро концепту та за допомогою наскрізної вибірки створили її синонімічний та семіотичний ряд. Здійснивши поняттєвий аналіз, ми визначили сутність поняття війна, а за допомогою компонентного аналізу, ми виявили сім когнітивних ознак характерних для ядра концепту. За допомогою етимологічного аналізу ієрогліфів-морфем репрезентантів концепту ми реконструювали давні уявлення китайців про війну, що знаходять відображення і зараз. За допомогою методу моделювання концептів, ми створили капсульну модель концепту – мікрополе концепту.

За допомогою фреймового моделювання концепту, ми змоделювали макрополе концепту ВІЙНА через фрейми – стереотипні ситуації у свідомості людини, що діляться на слоти або термінали. Ми виділили такі фрейми як сторони конфлікту, бойові дії, зброя, війська і синкретично об'єктивований у дискурсі концепт МИР. Для їхнього дослідження ми вдалися до методів лексичної, фразеологічної і синтаксичної об'єктивації, разом із синонімічним, паремійним та алюзійним профілюванням.

РОЗДІЛ 3

СЕМІОТИКО-ПРАГМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОВНОЇ ОБ'ЄКТИВАЦІЇ КОНЦЕПТУ ВІЙНА В КИТАЙСЬКОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

3.1. Номінаційне поле концепту ВІЙНА

Оскільки ми досліджуємо універсальний концепт, то його основні ознаки транслюються до інших лінгвокультур, тому доцільно звертатися до нашого власного осмислення війни.

Колесник О. С. (2014) виділяє три системні передумови війни:

- 1) тривалі відносини “егрегор” – “донор” та їхній злам;
- 2) протистояння двох рівнорангових систем з жорсткою протилежною організацією, що претендують на один і той же сегмент у часо-просторі;
- 3) відносини “домінатор” (паразит) – “об’єкт” (жертва) спрямовані на встановлення відносин типу (1), щоб розширити власну ресурсну базу (с. 217).

Збройний конфлікт (військова сутичка, військовий інцидент) і війна перебувають у родо-видових відношеннях. Війна – це збройне протистояння між двома або декількома суверенними державами. Вона має такі ознаки, як акт оголошення війни, розірвання дипломатичних відносин між воюючими державами, анулювання двосторонніх договорів (Зорницький & Мосієнко, 2018, с. 45). Воєнний конфлікт включає усі форми збройного протистояння, з яких війна є найвищою (Бут, 2006).

Власне конфлікт – це приховане чи відкрите зіткнення сторін для реалізації своїх інтересів, що призводить до того, що інтереси однієї сторони можуть бути і не реалізовані. Сторони конфлікту борються, завдаючи шкоди одне одному. Інші учасники групуються навколо однієї зі сторін і діляться на активних і пасивних прихильників конфлікту. Активний прихильник (провокатор, організатор) допомагає розгортати динаміку конфлікту на користь однієї зі сторін. Пасивні прихильники опосередковано впливають на розвиток конфлікту і є потенційно активними (жертва) (Зорницький & Мосієнко, 2018, с. 45).

Спираючись на зазначене вище, ми вважаємо доцільним титулувати об'єкт цього дослідження словом 战争(戰爭) zhànzhēng – війна. У Словнику сучасної китайської мови (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016, с. 1648) це слово має значення “民族与民族之间、国家与国家之间、阶级与阶级之间或政治集团与政治集团之间的武装斗争” Mínzú yǔ mínzú zhī jiān, guójiā yǔ guójiā zhī jiān, jiējí yǔ jiējí zhī jiàn huò zhèngzhì jítuán yǔ zhèngzhì jítuán zhī jiān de wǔzhuāng – збройна боротьба між народами, націями, класами або політичними групами. Це його поняттєве значення, що надає слову діапазон, у який входять усі речі позначені цим словом (黄伯荣 & 廖序东, 2017, с. 214). Словник частовживаних синонімів і антонімів додає до попереднього визначення “.....是政治的继续。是流血的政治，是解决政治矛盾的最高的斗争形式。”Shì zhèngzhì de jìxù. Shì liúxuè de zhèngzhì, shì jiějué zhèngzhì máodùn de zuìgāo de dòuzhēng xíngshì. – продовження політики. Це політика кровопролиття, найвища форма боротьби за вирішення політичних конфліктів (王爱世, 1998, с. 878-879).

На нашу думку, найповніше визначення слова 战争(戰爭) zhànzhēng подає словник 新华字典:

为实现一定的政治和经济目的而进行的武装斗争。是人类历史出现阶级以后的社会现象。是阶级间、民族间、国家间、政治集团间矛盾斗争的最高形式，以暴力手段反映政治实质。经济是战争的物质基础，科学技术的发展水平决定战争的方式，保存自己和消灭敌人是战争的基本原则。有正义战争、非正义战争两类。Wèi shíxiàn yīdìng de zhèngzhì hé jīngjì mùdì ér jìnxíng de wǔzhuāng dòuzhēng. Shì rénlèi lìshǐ chūxiàn jiējí yǐhòu de shèhuì xiànxiàng. Shì jiējí jiān, mínzú jiān, guójiā jiān, zhèngzhì jítuán jiān máodùn dòuzhēng de zuìgāo xíngshì, yǐ bàoli shǒuduàn fǎnyìng zhèngzhì shízhì. Jīngjì shì zhànzhēng de wùzhí jīchǔ, kēxué jìshù de fāzhǎn céngcì juédìng zhànzhēng de fāngshì, bǎocún zìjǐ hé xiāomiè dí rén shì zhànzhēng de jīběn yuánzé. Yǒu zhèngyì zhànzhēng, fēi zhèngyì zhànzhēng liǎng lèi. – Збройна боротьба для досягнення певних політичних та економічних цілей. Це соціальне явище, що виникло після появи класів в історії людства. Це вища форма конфлікту і боротьби між класами, націями, країнами і

політичними групами, що втілює політичну сутність насильницькими засобами. Економіка є матеріальною основою війни, рівень розвитку науки і техніки визначає її спосіб ведення, збереження себе і знищення ворога – її основний принцип. Існує два типи війн: справедливі та несправедливі. (字典|新华字典|在线新华字典-汉文学网, б. д.).

Вище наведено поділ війни за її характером, поза цим за соціальної формою виділяють війни пізньопервісного (原始社会后期 yuánshǐ shèhuì hòuqī), рабовласницького (奴隶社会 núlì shèhuì), феодального (封建社会 fēngjiàn shèhuì), капіталістичного суспільства (资本主义社会 zīběn zhǔyì shèhuì); за формою – холодну (冷兵器战争 lěng bīngqì zhànzhēng), “гарячу” (із застосуванням вогнепальної зброї) (热兵器战争 rè bīngqì zhànzhēng), механізовану (机械化战争 jīxièhuà zhànzhēng) й інформаційну (信息化战争 xìnxī huà zhànzhēng); за застосуванням ядерної зброї – звичайну (常规战争 chángguī zhànzhēng) і ядерну (核战争 hé zhànzhēng); за масштабом – світову (世界大战 shìjiè dàzhàn), тотальну (全面战争 quánmiàn zhànzhēng) та локальну (局部战争 júbù zhànzhēng); за простором ведення бойових дій – сухопутну (陆上战争 lù shàng zhànzhēng), морську (海上战争 hǎishàng zhànzhēng) та повітряну (空中战争 kōngzhōng zhànzhēng) (“战争”, 2019).

Таке тлумачення війни загалом збігається із розумінням війни у свідомості українців. Окрім цього, війна характеризується сукупністю воєнних дій різного масштабу, що відбувається у різних середовищах, щоб досягти певних політичних і воєнно-стратегічних цілей. Головним її засобом є Збройні сили й інші озброєні формування, а також дипломатичні, економічні, ідеологічні, психологічні, інформаційні, екологічні засоби тощо. Кожна війна є індивідуальним явищем, адже характеризується унікальними соціально-політичними, військово-стратегічними та юридичними особливостями, що визначаються політичними цілями сторін, масштабами ведення, методами ведення бойових дій та тактиками Збройних сил (Пилявець, 2005).

У давніх китайських текстах, присвячених війні, для її найменування використовувалася ціла низка слів: 战(戰) zhàn – війна, воювати; 争(爭) zhēng – силою отримувати/реалізовувати, завойовувати; 戎 róng – збірний термін для стародавньої зброї, армія, стародавня назва для військового транспорту (воза); 兵 bīng – зброя, солдати, армія, збірний термін для позначення речей, пов’язаних з військовою справою або війною; 兵革 bīnggé – зброя та бронетехніка, війна; 争战(爭戰) zhēngzhàn – воювати, вести збройну боротьбу тощо (“战争”, 2019).

Вперше слово 战争(戰爭) zhànzhēng трапляється в “Історичні записки. Основні записи періоду імператорства Цінь Шихуана” (《史记·秦始皇本纪》 shǐjì·qínshǐhuáng běnjì): 以诸侯为郡县，人人自安乐，无战争之患，传之万世。 Yǐ zhūhóu wèi jùn xiàn, rén Шхуна zì ānlè, wú zhànzhēng zhī huàn, chuán zhī wànshì – Під управлінням чжухоу¹ люди областей та уїздів будуть вести спокійне життя, не знати бід *війни* й передадуть це крізь покоління (“战争”, 2019).

Схарактеризувавши поняття війни, її визначення та ознаки, ми можемо виділити сім семем (义素 yìsù) або диференційних ознак (区别特征 qūbié tèzhēng), на які розпадається семантика слова 战争(戰爭) zhànzhēng – війна, це: ‘дві сторони’, ‘насильницький’, ‘політичний’, ‘збройний’, ‘боротьба’, ‘спрямованість на ціль’. До списку семем китайські дослідники радять додавати ‘масштабність’ (大规模 dàgūīmó) та характеристику емоційного забарвлення (色彩义 sècǎiyì) – поділ на слова з позитивною (褒义词 bāoyìcí) чи негативною конотацією (贬义词 biǎnyìcí) та слова з нейтральною оцінкою (中性词 Zhōngxìngcí) (黄伯荣 & 廖序东, 2017, с. 214-223).

Для того, щоб побудувати синонімічний ряд, ми скористалися мовним корпусом Chinese Web 2017, що є збалансованим корпусом текстів, зібраних з листопада по грудень 2017 року. За допомогою функції тезаурус, що віднаходить схожі слова за функційним принципом, ми отримали список слів, що мають схоже

¹ Давня загальна назва для васальних князів, що перебували під владою імператора (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016, с. 1708)

функціювання із словом 战争 (戰爭) zhànzhēng в китайськомовному дискурсі. Відібравши з них лексичні одиниці методом наскрізної вибірки, ми сформували перший синонімічний ряд, що потім доповнили синонімами із словника 新华字典 (字典|新华字典|在线新华字典-汉文学网, б. д.), Словника сучасної китайської мови (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016) та Словника частовживаних синонімів і антонімів (王爱世, 1998). Загалом до списку увійшло 59 лексичних одиниць – первинна актуалізація концепту ВІЙНА (Додаток 2).

Проаналізувавши лексеми стосовно того, чи містять вони певну семему (знак “+”), ця семема відсутня (знак “—”), чи її актуалізація непостійна (знак “±”) (додаток 1), ми дійшли до висновку, що:

1. Включають усі сім семем у своїй семантиці 10 лексичних одиниць: 战争(戰爭) zhànzhēng – війна; 内战(內戰) nèizhàn – міжусобна війна; 侵略 qīnlüè – агресія; 战事(戰事) zhànshì – військові дії; 入侵 rùqīn – вторгнення і його абсолютний синонім 侵入 qīnrù; 侵犯 qīnfàn – незаконно перетинати кордон; 抗战(抗戰) kàngzhàn – війна проти агресора; 征战(征戰) zhēngzhàn – похід, вести війну; 战火(戰火) zhànhuǒ – полум’я війни.

2. Містять шість семем і частково одну семему вісім лексичних одиниць: 大战(大戰) dàzhàn – велика битва, війна; 袭击(襲擊) xíjī – неочікуваний удар, напад, атака, натиск; 进攻(進攻) jìngōng – атака, агресія, наступати; 战乱(戰亂) zhànluàn – військова смута; 混战(混戰) hùnzhan – міжусобиці, бійка; 攻势(攻勢) gōngshì – атака, наступ; 进犯(進犯) jìnfàn – напад, наступ (противника), вторгнення; 攻打 gōngdǎ – атака, наступ, просування.

3. Актуалізують шість семем або актуалізують п’ять семем і частково дві семемі сім лексичних одиниць: 战斗(戰鬥) zhàndòu – боротися, військові (бойові) дії, битва; 斗争(鬥爭) dòuzhēng – боротьба, боротися, докладати зусиль; 争斗(爭鬥) zhēngdòu – боротися (з, проти), битися, боротьба, бійка; 战役(戰役) zhànyì – битва, операція, військова кампанія; 改革 gǎigé – реформа, оновлювати, виправляти; 冲击(衝

擊) chōngjī – удар, штурм, поштовх, атака; 争夺(爭奪) zhēngduó – бій за щось, боротися за..., намагатися оволодіти чимось, віднімати у когось щось.

4. Містять п'ять семем і частково актуалізують одну семему дві лексичні одиниці: 攻击(攻擊) gōngjī – атакувати, наступати, агресія, атака; 打击(打擊) dǎjī – удар, завдавати удару, пригнічувати, придушувати.

5. Включають п'ять семем, включають чотири семемі і частково актуалізують одну або містять три семемі і частково актуалізують чотири семемі три лексичні одиниці: 矛盾 máodùn – протиріччя; 争执(爭執) zhēngzhí – сперечатися, суперечка; 战祸(戰禍) zhànhuò – воєнне лихо; лихо, викликане війною.

6. Актуалізують три семемі і частково актуалізують три семемі чотири лексичні одиниці: 竞争(競爭) jìngzhēng – змагатися, боротися, боротьба, протистояння, суперництво; 挑战(挑戰) tiǎozhàn – виклик, проблема, викликати (на бій); 竞赛(競賽) jìngsài – змагання; 争端(爭端) zhēngduān – конфлікт, дебати, обговорення.

7. Містить дві семемі і частково актуалізує чотири семемі одна лексична одиниця: 冲突(衝突) chōngtū – зіткнення, конфлікт; неочікуваний напад;

8. Включає одну семему, частково актуалізує п'ять семем одна лексема: 奋斗(奮鬥) fèndòu – боротьба, боротися, докладати зусиль;

9. Містить одну семему і непостійно актуалізує чотири семемі одна лексична одиниця: 突破 tūpò – проривати (облаву), прорив, долати, перевищувати.

10. Мають у своїй семантичній структурі одну постійну семему і непостійно актуалізують три семемі або містять дві семемі і частково актуалізують одну семему дві лексичні одиниці: 运动(運動) yùndòng – кампанія, рух (суспільний); 事件 shìjiàn – справа, питання, подія, інцидент, випадок.

11. Актуалізують дві семемі дві синонімічні лексичні одиниці: 争议(爭議) zhēngyì та 争论(爭論) zhēnglùn – суперечка, сперечатися.

12. Мають у своїй структурі одну семему і непостійно актуалізують одну семему шість лексичних одиниць: 危机(危機) wēijī – к-ритичний момент, криза; 问题

(問題) wèntí – питання, проблема, тема, недоліки; 行为(行為) xíngwéi – дія, вчинок, акт; 局势(局勢) júshì – положення, ситуація, стан, обстановка; 风险(風險) fēngxiǎn – ризик, небезпека; 形势(形勢) xíngshì – обстановка, положення, структура, рельєф, умови місцевості, позиція, дислокація військ.

13. Частково актуалізує дві семими одна лексема: 危险(危險) wēixiǎn – небезпека, ризик.

14. Постійно виражають лише одну семему сім лексичних одиниць: 灾难(災難) zāinàn – лихо, катастрофа; 局面 júmiàn – обставини, ситуація, обстановка, масштаб; 趋势(趨勢) qūshì – тенденція, течія; лестити владі; 灾害(災害) zāihài – лихо; нещастя, катастрофа; 场面(場面) chǎngmiàn – обстановка, ситуація, положення, картина, зовнішній вигляд; 难题(難題) nántí – складне питання, тема; 热点(熱點) rèdiǎn – регіон збройного конфлікту або явище, що викликає масову увагу.

15. Непостійно виражають одну семему три лексичні одиниці: 事情 shìqing – діло, справа, інцидент, факт; 悲剧 bēijù – трагедія, 情况 qíngkuàng – положення, обстановка, умови, ситуація, зміни (на полі битви).

На нашу думку, до ядерної зони концепту належать лексеми групи 1, до приядерної (близькоядерної) зони належать лексичні одиниці груп 2, 3 і 4, адже ці групи актуалізують найбільшу кількість сем і найбільш експліцитно передають семантику війни. Решта груп складають периферійну частину концепту: групи 5, 6 і 7 представляють близькопериферійну зону, а групи 8 – 11 займають середню периферію, а 12 – 15 – дальню її частину.

Застосувавши корпус Пекінського університету мови і культури, ми провели статистичний аналіз досліджених одиниць (додаток 3). За його результатами, найбільш відтворюваною у мові преси лексичною одиницею стала 问题(問題) wèntí – питання, що пояснюється абстрактністю значення цього слова: воно може використовуватися не тільки для позначення воєн, а й для інших явищ. Можемо те саме сказати і про лексичну одиницю 运动(運動) yùndòng – кампанія, рух (суспільний), що використовується найчастіше у своєму першому значенні “спорт”, а

лексема 情况 qíngkuàng – положення, обстановка може використовуватися для опису майже будь-якої ситуації.

Лексема приядерної зони концепту 斗争(鬥爭) dòuzhēng – боротьба, боротися опинилася на другому місці, що теж пояснюємо широкою сферою використання цієї лексеми, адже вона позначає як збройну боротьбу, так і метафоричну ідею боротьби з чимось. Через це, вона претендує на місце когнітивного прототипу ідеї боротьби. Лексеми, що належать до ядра концепту, – 战争(戰爭) zhànzhēng – війна і 侵略 qīnlüè – агресія теж виявилися більш частотними серед інших ядерних одиниць, але їхнє значення конкретне і вузьке, тому їх вважаємо такими, що викликають у носіїв мови найстійкішу асоціацію із поняттям війни.

Таким чином, ми бачимо, що для позначення війни у китайській мові можливе використання низки референтів, що більшою чи меншою мірою точності віддзеркалюють поняття війни. Мовці можуть використовувати їх залежно від інтенції мовця, обставин чи інших факторів, випадково чи навмисне маніпулюючи суспільною думкою. Чим менше семем активує лексема, тим опосередкованіше буде передаватися концепт ВІЙНА.

3.1.1. Етимологічний аналіз компонентів репрезентантів концепту ВІЙНА.

Оскільки китайська мова на письмі виражає значення, тобто є ідеографічною (表意语言 biǎoyì yǔyán), ми вважаємо, що доцільно дослідити семантику складників репрезентантів концепту ВІЙНА, що найяскравіше виражають семантику концепту. Саме вони є носіями лінгвокультурного начала й представляють уявлення китайського народу про війну, містять результати концептуалізації дійсності китайським народом. Варто зазначити, що ієрогліфи, на думку китайських дослідників, є іконічними знаками, але вони проявляють цю ознаку лише у зв'язку з іншими знаками, а не через зв'язок між позначуваним і позначувальним (朱永生, 2002, с. 6). У структурі ієрогліфів є, очевидно, характеристика мотивації (理据 lǐjù), тобто, забігаючи наперед, ієрогліф 战(戰) zhàn, наприклад, мотивований радикалом 戈 gē – спис, на його місці не могло би бути складника 力 lì – сила (навіть якщо це можливо

парадигматично у структурі ієрогліфа) – це пояснюється мотивацією ієрогліфічного знака, але графема 戈 gē має значення спис лише у системі китайської писемності, саме у цьому проявляється її іконічність, як і усього ієрогліфа 战(戰) zhàn. Написання ієрогліфа, зрештою, лише опосередковано апелює до позначуваного.

Поруч з ієрогліфом у дужках зазначено номер його частотності в китайській мові: чим менше число, тим вища його словотвірна продуктивність.

Почнемо із значення ієрогліфа 战(戰) zhàn (211), що розпадається на три складники: 1) війна, битва; 2) узагальнене поняття боротьби; 3) тремтіння. За часів написів на бронзі цей ієрогліф був ідеограмою, що складалася із радикалів 戈 gē – спис і 兽 shòu – звір, тобто мало значення «використовувати зброю, щоб напасти на звіра». У часи малої печатки його друга частина помилково почала записуватись як 單 dān, а у часи уставного письма цей ієрогліф почав записуватись як 戰 і став фоноідеограмою. Після спрощення структурна приналежність ієрогліфа не змінилась, однак його фонетиком став 占 zhàn. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) визначає цей ієрогліф через інший – 斗(鬥、鬪) dòu як позначення військових дій, війни (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 675; 漢典, б. д.).

Семантика ієрогліфа 争(爭) zhēng (256) містить три семи: 1) намагатися отримати щось або досягти чогось; 2) сперечатися, суперечка; 3) прислівник “як”. Структурно цей ієрогліф є ідеограмою, адже ще за часів стилю малої печатки він нагадував, наче дві руки тягнуться до одного інструмента, позначеного першою відкидною в ієрогліфі. За часів кайшу існувало два написання 争 і 争, останній з них став стандартизованим. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) тлумачить цей ієрогліф як 引 yǐn, тобто позначення загальної ідеї притягування до себе чогось, заволодіння чимось силою. Із цього значення розвинулися інші, як от «конкурувати, боротися» (竞争(競爭) jìngzhēng), а також сперечатися (争执(爭執) zhēngzhí) (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 686; 漢典, б. д.).

Таким чином, слово 战争(戰爭) zhànzhēng – війна є складним словом, що утворене за сурядним способом словотвору (联合型 liánhé xíng), точніше за лінійною моделлю (并列式 bìngliè shì), адже значення його компонентів схожі, можуть пояснювати одне одного. Однак слова 内战(內戰) nèizhàn – міжусобна війна, 混战(混戰) hùnzhàn – міжусобиці, бійка, 大战(大戰) dàzhàn – велика битва, війна утворені підрядним способом (偏正型 piānzhèng xíng), адже перший компонент 内(內) nèi – внутрішній, 混 hùn – змішувати, мутний, хаотичний 大 dà – великий обмежують сферу другого. Аналогічно за такою ж моделлю утворене слово 战火(戰火) zhànhuǒ – полум'я війни, що є синонімом слова 战争(戰爭) zhànzhēng – війна, але належить до письмового реєстру (书面语 shūmiànyǔ), тому й менше використовується. До цього списку також можна додати такі слова, як 战乱(戰亂) zhànluàn – військова смута, 战祸(戰禍) zhànhuò – воєнне лихо. (黄伯荣 & 廖序东, 2017, с. 207).

Слово 争执(爭執) zhēngzhí – сперечатися, суперечка утворене сурядним способом, а лексеми 争议(爭議) zhēngyì, 争论(爭論) zhēnglùn – суперечка, сперечатися та 争端(爭端) zhēngduān – конфлікт, дебати, обговорення – за підрядним, адже їхні другі компоненти вказують лише на семантику вербальної полеміки, дискусії.

Серед інших значень одного з найбільш частовживаних ієрогліфів китайської мови, ідеограми 事 shì (66), нас цікавить його негативна сема як нещасний випадок. Це значення бере свій початок із есею ханського поета, вченого і політичного діяча Цзя Ї (贾谊 jiǎ yì) під назвою “Про помилки династії Цінь” (《过秦论》 guò qín lùn): 天下多事，吏不能纪。Tiānxià duō shì, lì bùnéng jì – У Піднебесній стільки лих, що навіть чиновники не можуть їх зафіксувати. Із цього висловлювання цей ієрогліф почав використовуватися в значенні біда, лихо, помилка, інцидент (事故 shìgù, 变故 biàngù) (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 484; 漢典, б. д.). Відтак, слово 战事(戰事) zhànshì – військові дії утворене підрядним способом і може тлумачитися і як слово з нейтральною оцінкою, так і з негативною конотацією.

Значення фоноідеограми 抗 kàng (715) розкладається на: 1) протистояти, опиратись, захищатись; 2) рівноцінний, паритетний. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснює цей ієрогліф через 扞 hàn, що значить відбивати (ворога), відвертати (бід), що далі розширилося до значення пручатися, не слухатися, виявляти непокору, і далі знову розширилося до значень безкомпромісний, неухильний (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 287-288; 漢典, б. д.). Таким чином, слово 抗战(抗戰) kàngzhàn – війна проти агресора утворене підрядним способом словотвору.

Ієрогліф 征 zhēng (1108) має в собі сім сем: 1) йти довгим шляхом; 2) йти у каральний похід; 3) стягувати, збирати (податки), примусове позбавлення (майна); 4) послуги державної відповідальної особи зі скликання зборів; 5) запитувати, шукати, збирати; 6) доводити, підтверджувати; 7) виявляти ознаку чи явище. У ієрогліфі 征 детермінатив 彳 chì має стійку асоціацію зі шляхом, а 正 zhēng виконував і функцію фонетика, а також містив смислове навантаження (справедливий, правильний), тому ієрогліф 征 zhēng є похідним від нього. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснює його як правильний, прямий шлях, а його значення збігалося з першим у нашому списку. Надалі, китайці йшли довгими шляхами і воювали, тому цей ієрогліф отримав значення «йти у каральний похід», а також у давнину це ієрогліф позначав 上伐下, 正义伐不义 Shàng fá xià, zhèngyì fá bù yì – йти на південь з війною, щоб справедливість перемогла над несправедливістю (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 687; 漢典, б. д.). У випадку слова 征战(征戰) zhēngzhàn – похід, вести війну йдеться про підрядний словотвірний спосіб, але іншу модель – предикативно-об’єктну (动宾型 dòngbīnxíng) або модель керування (支配式 zhīpèi shì).

Етимологія ієрогліфа 侵 qīn (974) є доволі цікавою для розуміння його сучасного значення. Семантика ієрогліфа розпадається на: 1) ставити під загрозу або захоплювати інтереси чи права іншої людини або країни; 2) наближатися (про час). Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) містить інше його написання – 侵, що мотивується його першопочатковим значенням:

людина 𠂇, що тримає у правій руці 又 мітлу 帚 і, рухаючись уперед, змітає усе на своєму шляху. Згодом, під час переходу до стилю лішу, його написання набуло сучасного вигляду. Той же словник пояснює цей ієрогліф як поступовий рух уперед, що потім розвинувся у поняття наступу, нападу й атаки противника (进犯 jìnfàn, 进攻 jìngōng). Потім це значення розширилось до незаконного втручання, вторгнення на чужу територію й насильницького захоплення (侵犯 qīnfàn, 侵夺 qīnduó) (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 434; 漢典, б. д.). Отже, слова 入侵 rùqīn й 侵入 qīnrù – вторгнення мають однакову семантику, але складені за різною словотвірною моделлю: перший – за доповнювальною, а другий – за підрядною.

Значення ієрогліфа 略 lüè (733) розкладається на чотири семи: 1) простий, грубий; 2) не брати до уваги; 3) план, стратегія, хитрощі; 4) насильницьке захоплення. Оскільки радикалом цього ієрогліфа є поле (田 tián), то значення всього ієрогліфа пов'язано із землею. Існувало також різнописання цього ієрогліфа у формі 畧. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснює цей знак як управління землею, а у іменниковому вживанні як рубежі країни. Із значення управління розвинулося значення об'їжджати (кордони), нести охорону (кордонів) (巡行 xúnxíng). Із появою поняття захисту своєї землі (мілітаристський відтінок), розширилася семантика ієрогліфа до вторгнення на чужу землю, щоб пограбувати й захопити – сформувалося загальне уявлення насильницького захоплення (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 346; 漢典, б. д.). Таким чином, лексема 侵略 qīnlüè – агресія утворена за лінійною моделлю сурядного способу, адже її компоненти мають близькі значення.

Семантика фоноідеограми 犯 fàn (949) складається з чотирьох сем: 1) опиратися, відбивати напад, порушувати, відступати від правил; 2) ставити під загрозу, зазіхати; 3) людина, що робить незаконні речі, за які має бути покарана; 4) приводити до руху, зачіпати, ставатися, проявлятися. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснює цей ієрогліф через уже аналізований нами 侵 qīn, тобто “втручатися, вторгатися, порушувати правила, іти в розріз з”. Оскільки

втручання несе за собою шкоду, тому значення ієрогліфа розширилось до “зазіхати, утискати (права, інтереси), шкодити, наражати на небезпеку”. Із дієслівного значення розвинулося іменникове – 罪犯 zuìfàn злочинець. Порівняно нещодавно цей ієрогліф набув значення “викликати, ставатися”, що стосується негативних речей (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 135; 漢典, б. д.). З опису тоді стає зрозумілим, що лексема 侵犯 qīnfàn – незаконно перетинати кордон утворена за сурядною, лінійною моделлю, на відміну від 进攻 (進攻) jìngōng – атака, агресія, наступати, що утворена за підрядною доповнювальною моделлю.

Одним з ієрогліфів, що найбільш яскраво виражають поняття війни, є ієрогліф 斗(鬥、鬪) dòu (342). Нас цікавить етимологія цього знака саме четвертим тоном, адже читаючись третім тоном, він передає значення ківш, посуд для вина, назву сузір'я. Загалом цей ієрогліф у актуальному для нас значенні має дві семи: 1) змагатися одне проти одного, поєдинок, бійка; 2) змагатися за перемогу. Структурно цей ієрогліф є піктограмою. У часи написів на бронзі цей ієрогліф і справді позначав посуд для вжитку вина, а ієрогліфи ці два ієрогліфи 斗 і 鬥 існували окремо. Другий з них за часів ворожильних написів на кістках і панцирах черепах (XIV – XI ст. до н.е.) нагадував двох людей, що борються, а уже під час реформи спрощення його замінили на перший. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) фіксує інше написання цього ієрогліфа 鬪, що тлумачиться через 遇 yù – сходитись у битві. Поза цим, внутрішня частина цього ієрогліфа 斲 zhuó слугувала фонетиком, але також цікаво, що значення цього знака – різати, рубати. Детермінатив 鬥 позначав ідею боротьби, тоді як фонетик також ніс на собі значеннєву функцію і позначав скрегіт шабель, якими користувались дві сторони під час бою. Сам ієрогліф у цьому написанні 鬥 символізує двох солдатів, що стоять один проти одного, за чийми спинами знаходиться холодна зброя. Коментатор Пояснень складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) династії Цін Дуань Юйцай (段玉裁 duàn yùcái) пояснював цей ієрогліф через 争(爭) zhēng у значенні бійки, боротьби, що потім масштабувалося й стало позначати загальне

уявлення про бойові дії, а згодом, абстрагувавшись, протистояння й конкуренцію (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 117; 漢典, б. д.).

Ієрогліф 斗 (鬥、鬪) dòu має високу словотвірну продуктивність. Із цим ієрогліфом за підрядною моделлю утворені такі лексеми як 战斗(戰鬥) zhàndòu – боротися, військові (бойові) дії, а також 奋斗(奮鬥) fèndòu – боротьба, боротися, докладати зусиль та 争斗(爭鬥) zhēngdòu – боротися (з, проти), битися, боротьба, бійка, тоді як лексема 斗争(鬥爭) dòuzhēng – боротьба, боротися, докладати зусиль утворена за доповнювальною моделлю.

Значення ієрогліфа 役 yì (1567) розкладається на: 1) щось, що вимагає роботи відповідно до правил; 2) військова служба; 3) битва, військова кампанія, бій; 4) змушувати до роботи; 5) людина, примушена до роботи. У часи цзягувень лівий радикал цього ієрогліфа був 亻 – людина, а правий – 殳 shū (бамбукова палка), і таким чином складалося враження, що людина тримає у руці річ, якою можна вдарити. У часи стилю малої печатки цей ієрогліф набув сучасного вигляду. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснює його як “охороняти кордони” (戍边 shùbiān) у значенні нести військову службу, що потім абстрагувалося й стало позначати регламентований вид роботи, але переважно стосується війни, військових дій (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 629; 漢典, б. д.). Таким чином, лексема 战役(戰役) zhànyì – битва, операція, військова кампанія також утворена за сурядною моделлю.

Семантика ієрогліфа 夺(奪) duó (934) розпадається на: 1) примусово забирати, відбирати; 2) втрачати; 3) пропуск в тексті; 4) вирішувати. У часи написів на бронзі ієрогліф нагадував руку, що тримає пташку, закутану в одяг. У період стилю малої печатки ключ одяг був замінений на ключ великий, тому значення виводилося від тримати птаха в руці. У час уставного письма зафіксувалося традиційне написання цього ієрогліфа, що далі спростили до сучасного вигляду. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) надає друге значення цього ієрогліфа – рука тримає пташку, що випорхує. Далі цей ієрогліф став позначати

перехідну дію – позбавляти когось чогось. Цей ієрогліф використовується у абстрактному сенсі як акт примусу (словник подає інше написання цього ієрогліфа – 敝 duó). Про це казав Дуань Юйцай (段玉裁 duàn yùcái): колись слово 争敝 zhēngduó (боротися за, відбирати) було правильним, однак люди замінили 敝 на 夺 – другий прижився, а перший пішов у забуття (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 125; 漢典, б. д.). Отже, слово 争夺(爭奪) zhēngduó – бій за щось, боротися за щось створене за сурядною моделлю.

Ієрогліф 袭(襲) xí (1648) містить семи: 1) напад, вторгнення; 2) торкатися, зачіпати; 3) продовжувати щось робити без змін; 4) лічильне слово для комплектів одягу. Структурно ідеограма, Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснює його як халат, пола якого загорнута наліво (як у варварів). Також цей ієрогліф мав значення одягати мертвих у такий одяг. Згодом, розвинулося конотативне значення одягати один шар одягу поверх іншого, що потім розвинулося у позначення неочікуваного нападу, використання військової сили зненацька, адже вороги одягали поверх свого одягу одяг місцевих жителів, які не могли розрізнити свого від чужого (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 564; 漢典, б. д.).

Фоноідеограма 击(擊) jī (647) має такі значення: 1) бити, стукати; 2) атакувати; 3) наштовхнутися на; 4) вступати в контакт. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснює цей ієрогліф через 支 pī – легенько ударити. У давнину удари в барабан використовувалися для сигналу про атаку і бойові дії, тому значення ієрогліфа розширилось до позначення атаки й штурму. Через те, що під час биття два предмети стикаються одне з одним, і виникло значення наштовхнутися на і вступати в контакт (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 230; 漢典, б. д.). Разом два попередні ієрогліфи утворюють сурядним способом лексичну одиницю 袭击(襲擊) xíjī – неочікуваний удар, напад, атака, натиск.

Фоноідеограма 攻 gōng (907) містить таки семи, як от: 1) атакувати, завдавати удар; 2) прикладати усіх сил для дослідження й навчання. У часи написів на бронзі і стилю малої печатки детермінативом цього ієрогліфа був той самий знак, що

мотивував попередній ієрогліф – 支 rǔ, що у часи уставного письма виправили на 攴 pǔ, а фонетик 工 gōng залишили. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснює цей ієрогліф попереднім – 击(擊) jī, у значенні “наступати, атакувати”. Далі, значення збройного нападу набуло абстрактного характеру й перенеслося у вербальну площину, стало позначати жорстку критику, осуд (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 169; 漢典, б. д.). Таким чином, лексема 攻击(攻擊) gōngjī – атакувати, наступати утворена за сурядною моделлю, як і слова 打击(打擊) dǎjī – удар, завдавати удару; 攻打 gōngdǎ – атака, наступ. Підрядним способом утворено слово 进攻(進攻) jìngōng – атака, агресія.

Ієрогліф 势(勢) shì (475) має чотири семи: 1) сила, влада; 2) виражає певну обстановку, ситуацію; 3) зовнішній вигляд, поза, форма; 4) чоловічий статевий орган. Першопочатковим написанням цього знаку було 執, що використовувався у знаку 藝 (艺) yì – мистецтво, але потім, для того щоб показати графічно семантику сили і влади, до нього додали радикал 力 lì – сила й утворилося 势. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) трактує цей ієрогліф у першому значенні, як значну силу. До цього значення словник додає 盛力 shènglì – міцна сила, 权 quán – влада, від яких значення розширилося до зображення тенденції розвитку сили й сформувалося узагальнене поняття ситуації, становища (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 484; 漢典, б. д.). Так, разом із попереднім ієрогліфом він підрядним шляхом утворює лексеми 攻势(攻勢) gōngshì – атака, наступ.

Одну із найбільш розвинутих систем значень має ієрогліф 冲(沖, 衝) chōng (890). Нас цікавить його прочитання першим тоном і у цьому традиційному написанні. Відтак, семантика ієрогліфа розпадається на: 1) головна дорога; 2) важливе місце, де перетинаються дороги; 3) швидко прориватися вперед, наштовхуватися на; 4) образити, порушити, сильно ударяти (про думки та почуття іншої людини). Загалом, 冲 і 衝 були двома окремими ієрогліфами. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) фіксує інше написання – 衝, з

детермінативом 行 xíng (йти) і фонетиком 童 tóng. Після переходу до письма лішу, вдалися до написання 衝, а після спрощення об'єднали 冲 і 衝 в один. Як уже зазначалося, початкове значення цього ієрогліфа дорога, що потім розвинулося до місця, де вони перетинаються, тобто важливого місця. Далі, оскільки дорогою можна їхати галопом на коні, й розвинулося значення швидко мчати вперед. Таке значення знаходимо у «Мистецтві війни Сунь-Цзи» у розділі “Порожнеча й повнота” (《孙子兵法·虚实》): 进而不可御者, 冲其虚也。Jìn'ér bùkě yùzhě, chōng qí xū yě. – Той, хто рухається уперед і не може захищатись, кидається у порожнечу. Саме від цього конкретного руху уперед значення розширилось до атаки на почуття та думки іншої людини (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 69; 漢典, б. д.). Цей ієрогліф є складником лексеми 冲击(衝擊) chōngjī – удар, штурм, що, створений підрядним способом й розуміється як “швидко рухатися вперед і завдавати удару”.

Семантика ідеограми 突 tū (878) розкладається на: 1) несамовито кидатися; 2) несподівана ситуація, що відбулася у короткий час; 3) вищий за оточення; 4) димар. Цей ієрогліф складається із радикалів 穴 xié – печера і 犬 quǎn – пес, тобто собака, що несамовито кидається із печери. Абстрагувавшись, утворилось значення “неочікувано, зненацька” (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 530; 漢典, б. д.). Разом із попереднім ієрогліфом вони утворюють лексему 冲突(衝突) chōngtū – зіткнення, конфлікт, неочікуваний напад. Аналізуючи ці два ієрогліфи, ми можемо дійти до висновку, що це слово створене сурядним способом, адже обидва компоненти виражають швидкий направлений уперед рух і, як результат, виникає колізія, тобто конфлікт. Також, цей ієрогліф є компонентом слова 突破 tūpò – проривати (облаву), прорив, але воно створене за доповнювальною моделлю і є дієслівно-результативною сполукою із високим ступенем лексикалізації.

Семантика ідеограми 竞(競) jìng (1451) містить сему змагатися, боротися за перемогу. У часи цзягувень цей ієрогліф нагадував дві людини, що змагаються. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснює його як «один за одним» із загальним уявленням конкуренції, змагання (曹

先擢 & 苏培成, 1999, с. 270; 漢典, б. д.). Разом із ієрогліфом 争(爭) zhēng цей знак утворює сурядним способом лексему 竞争(競爭) jìngzhēng – змагатися, боротися, боротьба, протистояння, суперництво.

Семантика знака 危 wēi (896) складається з трьох сем: 1) небезпечний; 2) шкодити, шкідливий; 3) високий і крутий. Структурно ідеограма: позначає людину, що стоїть на урвищі (厃 wěi) й намагається не впасти (卩止、节止、节制 jiézhì). Таким чином його першочергове значення боятися висоти, що потім розвинулося до позначення високого місця. У давнину люди сиділи так, щоб сідниці торкалися п'яток. Зазвичай, зігнувши трохи талію, спираючись на табурет, щоб розслабитись, але коли людина мала виразити повагу, то сідала струнко, таким чином, що верхня частина тіла збільшувалася – це називалося 危坐 wēizù. Від цього значення розвинулось поняття безпеки, що далі набула значень шкодити, псувати, завдавати збитків (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 542-543; 漢典, б. д.).

Ієрогліф 机(機) jī (136) має розлогу семантику: 1) механізм, машина; 2) літак; 3) суть змін; 4) шанс, можливість; 5) пруткий, гнучкий, здатний швидко пристосовуватися до змін. Структурно цей ієрогліф – фоноідеограма. Словник Пояснення складних і тлумачення простих знаків (说文解字 shuōwén jiězì) пояснював його як момент пострілу з лука чи арбалета, надалі це значення розширилося до усіх подібних механізмів. Через позначення моменту пострілу, цей ієрогліф набув значення важливий, ключовий, а через те, що конструкцій механізмів пострілу вміла, то з'явилося значення винахідливий, кмітливий, здібний, що потягло за собою значення швидко адаптуватися до змін (曹先擢 & 苏培成, 1999, с. 231; 漢典, б. д.). Ці два ієрогліфа утворюють підрядним шляхом слово 危机(危機) wēijī – критичний момент, криза.

Лу Сінь казав: “文字在人民间萌芽。” wénzì zài rénmín jiān méngyá. – Письмо проростає серед народу (黄伯荣 & 廖序东, 2017, с. 138). Проаналізувавши ієрогліфи-компоненти репрезентантів концепту ВІЙНА, ми бачимо їхню лінгвокультурну складову, яким чином вони відображають результати пізнавальної дійсності

китайського народу, можемо прослідкувати давні уявлення китайського народу про війну, засвідчити їхню еволюцію, розвиток до сучасного етапу, оскільки мова, як динамічна система, постійно “наздоганяє” думку народу. Завдяки своїй розгалуженій семантиці, вони слугують вихідними елементами для побудови складніших понять/концептів, позначених лексичними одиницями.

Загалом, ми можемо реконструювати декілька основних смислів давньої колективної свідомості китайського народу щодо війни, закладених у структурі і семантиці аналізованих ієрогліфів.

По-перше, однією з перших семантичних складових, що проявляється у цих морфемах, є імплікація чи експлікація двонаправленості, присутності *двох сторін у боротьбі* чи змаганні – у написанні це відображено у ієрогліфах 竟(競) jìng і 斗(鬥、鬪) dòu. Другий ієрогліф зображує холодну *зброю* за спинами солдатів, що відсилає нас до ідеї використання зброї під час війни. Ця ідея опосередковано наявна у 机(機) jī (через похідність від стрільби з лука) та графічно реалізована у морфемах 战(戰) zhàn та 役 yì, остання з яких також має графічний елемент, що символізує *переміщення*. Ми вбачаємо її маніфестацію також у морфемі 征 zhēng, а морфемі 冲(衝) chōng, 突 tū, 侵 qīn, 犯 fàn уточнюють напрямок руху саме *вперед* (як спрямування на ціль). До значення останніх морфем додається відтінок незаконності, порушення правил і переміщення на чужу територію. Ідея *землі* як території держави також відображена у аналізованих морфемах: виражена графічно у 略 lüè й імпліцитно в 役 yì у значенні “охороняти свої кордони”. Вторгнення на чужу територією вважається актом *агресії*, *атаки* що відображається такими морфемами як 攻 gōng, 袭(襲) xí, 击(擊) jī і супроводжується використанням *сили* – 势(勢) shì, а далі силовим *привласнюванням* – 争(爭) zhēng, 夺(奪) duó. Як реакція на агресію, виникає *спротив* – 抗 kàng і *небезпека/лихо* – 危 wēi та 事 shì. Отже, уявлення давніх китайців про війну, записані у цих знаках, загалом збігаються із сучасним втіленням війни. Єдиною відсутньою семемою зі списку, на які розкладається поняття війна, лишається *політичність*.

Словотвір китайської мови надзвичайно розвинутий, тому представлений нами список лексем-репрезентантів, що функціують у дискурсі, не є вичерпним; однак, проаналізувавши наведені вище ієрогліфи-морфеми, ми можемо у більшості випадків реконструювати значення інших лексичних одиниць, що не увійшли до цього списку, а семантика цих складників, допоможе виявити словотвірні механізми китайської мови для надання оцінної семантики висловленню.

3.2 Фреймове моделювання концепту ВІЙНА у китайськомовному медіа-дискурсі

У попередньому розділі ми встановили первинну актуалізацію концепту ВІЙНА, тобто склали його номінаційне поле – мікрополе концепту. Зараз наша мета – побудувати макрополе концепту ВІЙНА через його зв'язки з іншими концептами – вторинна актуалізація концепту. Важливо зазначити, що у цьому розділі концепт ВІЙНА розглядатиметься з двох сторін: як слот (домен, вузол) фреймової структури і як ситуація, що складається із компонентів, досліджених у попередньому розділі.

3.2.1 Концепт ВІЙНА як слот фреймової структури. Ми вважаємо, що концепт ВІЙНА як слот може виступати у трьох фреймах – предметному (предметно-центричному), таксономічному (гіпонімічному) та асоціативному, як частина концептуальної метафори.

Предметний фрейм має вигляд **ВІЙНА – ЦЕ ЗЛО**, у якому другий слот є базовим доменом і позначає оцінку, якою наділено перший домен.

1) 日本对华持续侵略是近代以来中国历史上最黑暗的一页... Riběn duì huá chíchù qīnlüè shì jìndài yǐlái zhōngguó lìshǐ shàng zuì hēi'àn de yī yè... – Безперервна агресія Японії є найтемнішою сторінкою сучасної історії Китаю...

2) 巴以冲突涉及到以色列和巴勒斯坦之间的领土和宗教争议, 自 1948 年以来导致了无数的流血冲突和战争, 可谓是一个世纪性难题。 Bāyǐ chōngtú shèjí dào yǐsèliè hé bālèsītǎn zhī jiān de lǐngtǔ hé zōngjiào zhēngyì, zì 1948 nián yǐlái dǎo zhì liǎo wú shǔ de liúxuè chōngtú hé zhànzhēng, kěwèi shì yīgè shìjì xìng nántí – Палестино-

ізраїльський конфлікт включає територіальні та релігійні суперечки між Ізраїлем і Палестиною. З 1948 року він призвів до незліченних кривавих конфліктів і воєн. Його можна назвати проблемою століття.

3) 联合国主要机构与联合国儿童基金会、世界粮食计划署等 18 个组织的负责人 5 日发表联合声明，谴责巴以新一轮**冲突**给加沙民众带来**伤害**，呼吁冲突双方“立即实行人道主义停火”。Liánhéguó zhǔyào jīgòu yǔ liánhéguó értóng jījīn huì, shìjiè liángshí jìhuà shǔ děng 18 gè zǔzhī de fùzé rén 5 rì fābiào liánhé shēngmíng, qiǎnzé bā yǐ xīn yī lún chōngtú gěi jiāshā míngzhòng dài lái shānghài, hūyù chōngtú shuāngfāng “lǐjí shíxíng réndào zhǔyì tínguǒ.” – У спільній заяві, опублікованій 5 травня, керівники основних установ ООН і 18 організацій, включаючи Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) і Всесвітню продовольчу програму (ВПП), засудили шкоду, заподіяну населенню Гази новим витком палестино-ізраїльського конфлікту, і закликали обидві сторони конфлікту “негайно припинити вогонь для створення гуманітарного коридору”.

У цих трьох прикладах ВІЙНА, по-перше, представлена різними одиницями (侵略 qīnlüè, 冲突 chōngtú, 战争 zhànzhēng) як референт, а також її ознака заснована в першому прикладі на концептуальній метафорі “найтемнішої сторінки історії Китаю” (中国历史上最黑暗的一页 lishǐ shàng zuì hēi'àn de yī yè), що асоціаційно сигналізує про погану оцінку, що корелює з концептом ЗЛО; у другому та третьому прикладах концепт ЗЛА доноситься лексичними одиницями, що позначають страждання та тілесні ушкодження – 流血 liúxuè “кривавий” і 伤害 shānghài “шкодити, чинити зло”.

Цей фрейм можна розглядати за допомогою дієслівної сполучуваності зі лексемами-репрезентантами концепту ВІЙНА, адже, як ми вже визначили, останній є антителеономним, тобто людина у своїй діяльності до нього не прагне.

4) 若紧张局势持续升级，对巴以都不利，双方或将**避免**发生大规模武装**冲突**，但未来形势如何发展有待进一步观察。Ruò jǐnzhāng júshì chíxù shēngjí, duì bā yǐ dōu bùlì, shuāngfāng huò jiāng bìmiǎn fāshēng dà guīmó wǔzhuāng chōngtū, dàn wèilái xíngshì rúhé fāzhǎn yǒudài jìnyībù guānchá – Якщо напруженість продовжуватиме зростати на шкоду як палестинцям, так і ізраїльтянам, обидві сторони можуть уникнути

широкомасштабного збройного конфлікту, але ще невідомо, як ситуація розвиватиметься в майбутньому.

5) 应坚持共同、综合、合作、可持续的安全观，着眼世界长治久安，推动构建均衡、有效、可持续的欧洲安全架构，反对把本国安全建立在他国不安全的基础之上，防止形成阵营对抗，共同维护亚欧大陆和平稳定。Yīng jiānchí gòngtóng, zònghé, hézuò, kě chíxù de ānquán guān, zhuóyǎn shìjiè chángzhìjiǔ'ān, tuīdòng gòujiàn jūnhéng, yǒuxiào, kě chíxù de ōuzhōu ānquán jiàgòu, fǎnduì bǎ běnguó ānquán jiànlì zài tāguó bù ānquán de jīchǔ zhī shàng, fángzhǐ xíngchéng zhènyíng duìkàng, gòngtóng wéihù yà ōu dàlù héping wěndìng. – Ми повинні дотримуватися комплексної, інтегрованої і сталої концепції безпеки, зосереджуватися на довгостроковій стабільності світу, сприяти побудові збалансованої, ефективної і стійкої архітектури європейської безпеки, протистояти побудові системи безпеки однієї країни, ґрунтуючись на загрозі безпеці інших країн. Варто запобігати формуванню блокових конфронтацій, спільно захищати мир і стабільність на Євразійському континенті.

6) 俄罗斯应释放所有乌方被扣押人员，停止敌对行动，撤出在乌军队并恢复乌领土完整。Èluósī yīng shìfàng suǒyǒu wū fāng bèi kòuyā rényuán, tíngzhǐ díduì xíngdòng, chè chū zài wū jūnduì bìng huīfù wū lǐngtǔ wánzhěng. – Росія повинна звільнити всіх українських полонених, припинити бойові дії, вивести свої війська з України та відновити територіальну цілісність України.

У цих прикладах концепт ВІЙНА виражений синкретично: 武装冲突 wǔzhuāng chōngtū – збройне протистояння; 阵营对抗 zhènyíng duìkàng – блокове протистояння (у китайськомовному політичному дискурсі це словосполучення має різко негативне значення (Федічев, 2023)); 敌对行动 díduì xíngdòng – ворожі дії. До кожного із цих слів було застосовано дієслова 避免 bìmiǎn, 防止 fángzhǐ, 停止 tíngzhǐ із значенням “не допустити, уникнути” або “припинити”, тобто такі, що начебто “відвертають” від поняття позначеного наступним іменником. Із цього можна зробити висновок, що мовець не бажає існування певної ситуації, або, якщо вона вже існує, бажає припинити її – ми тримаємось подалі тільки від поганих речей, що доводить нас до концепту ЗЛЮ. Те саме можна стверджувати про наступний приклад:

8) 减少战略风险。核武器用不得，核战争打不得。应反对使用或威胁使用核武器。防止核扩散，避免出现核危机。反对任何国家在任何情况下研发、使用生化武器。 Jiǎnshǎo zhànluè fēngxiǎn. Héwǔqì yòng bùdè, hé zhànzhēng dǎ bùdè. Yīng fǎnduì shǐyòng huò wēixié shǐyòng héwǔqì. Fángzhǐ hé kuòsàn, bìmiǎn chūxiàn hé wéijī. Fǎnduì rènhé guójiā zài rènhé qíngkuàng xià yánfā, shǐyòng shēnghuà wǔqì. – Зменшити стратегічні ризики. Використання ядерної зброї та розв’язання ядерної війни є неприпустимим. Необхідно протистояти застосуванню чи загрозі застосування ядерної зброї. Запобігти поширенню ядерної зброї та уникнути розв’язання ядерної кризи, а також категорично протистояти розробці та застосуванню біологічної та хімічної зброї будь-якою країною за будь-яких обставин.

Цей приклад цікавить нас з декількох сторін. По-перше, концепт ВІЙНА виражений неоднаковими репрезентаціями (战略风险 zhànluè fēngxiǎn – стратегічні ризики, 核战争 hézhànzhēng – ядерна війна, 核危机 hé wéijī – ядерна криза), і до них використовуються слова, лексичне значення яких направлено на відсторонення від об’єкта або його зменшення (反对 fǎnduì, 防止 fángzhǐ, 减少 jiǎnshǎo). Далі, бачимо що для вираження загального сенсу “небажання”, мовець використовує імператив, що виражений інфіксованою морфемою 不 bù результативною конструкцією, що експлікує значення заборони: 用不得 yòng bùdè – непридатний до вживання, не гідний вживання, 打不得 dǎ bùdè – не можна використовувати на законному рівні. Як бачимо, для вираження небажання чогось досягти або настання чогось можуть також використовуватися лексико-граматичні засоби. Це також слушно для наступного прикладу:

9) 尽管美国支持以色列行使自卫权，但这次冲突的规模和造成的伤害超出了美国的想象，美国也不愿意冲突扩大造成局面失控。 Jǐnguǎn měiguó zhīchí yǐsèliè xíngshǐ zìwèi quán, dàn zhè cì chōngtú de guīmó hé zàochéng de shānghài chāochūle měiguó de xiǎngxiàng, měiguó yě bù yuànyì chōngtú kuòdà zàochéng júmiàn shīkòng. – Хоча Сполучені Штати підтримують здійснення Ізраїлем свого права на самооборону, масштаби цього конфлікту і завдана ним шкода виходять за межі уяви Сполучених Штатів, які також не бажають, щоб конфлікт розростався і вийшов з-під контролю.

Як видно, заперечний прислівник 不 bù, як лексико-граматичний засіб, може урізноманітнити засоби вираження семантики “відмежування” від предмета.

Таксономічний (гіпонімічний) фрейм із досліджуваним концептом має вигляд **ВІЙНА – ЦЕ ПОЛІТИКА**, де перший концепт є видовим до родового (ПОЛІТИКА). До того ж, за визначенням, війна є продовженням політики, способом вирішення її завдань.

10) 抗日战争和我国革命、建设、改革的伟大胜利，反复昭示一条颠扑不破的真理：办好中国的事情关键在党，关键在人。Kàngrì zhànzhēng hé wǒguó géming, jiànshè, gǎigé de wěidà shènglì, fǎnfù zhāoshì yītiáo diānpūbùpò dì zhēnlǐ: Bàn hǎo zhōngguó de shìqíng guānjiàn zài dǎng, guānjiàn zài rén. – Великі перемоги в Антияпонській війні, революціях, будівництві та реформах нашої країни неодноразово демонстрували непорушну істину: ключ до успішного ведення справ Китаю лежить у партії та його народів.

Як бачимо, народ допомагає добре вести справи Китаю, що імпліцитно вказує на політичне життя. Тоді попередньо згадані у реченні поняття 革命 géming – революція, 建设 jiànshè – побудова, 改革 gǎigé – реформи і, відповідно, 抗日战争 kàngrì zhànzhēng – війна проти японських загарбників – усе це є частиною концепту ПОЛІТИКА.

11) 巴勒斯坦比尔扎伊特大学教授加桑·哈提卜说，此次冲突带来的影响是全方位的，包括政治、安全和战略等层面。Bālèsītǎn bǐ'ěr zhá yī tè dàxué jiàoshòu jiā sāng·hātí bo shuō, cǐ cì chōngtú dài lái de yǐngxiǎng shì quán fāngwèi de, bāokuò zhèngzhì, ānquán hé zhànlüè děng céngmiàn. – Гасан Хатіб, професор палестинського університету Бірзейт, сказав, що вплив конфлікту є всеосяжним, включаючи політичні, безпекові та стратегічні виміри.

12) 抗日战争从根本上改变了中国社会政治力量的对比，为新民主主义革命彻底胜利、建立新中国积累和准备了充分的条件。Kàngrì zhànzhēng cóng gēnběn shàng gǎibiànle zhōngguó shèhuì zhèngzhì lìliàng de duìbǐ, wèi xīn mínzhǔ zhǔyì géming chēdǐ shènglì, jiànli xīn zhōngguó jīlěi hé zhǔnbèile chōngfèn de tiáojiàn. – Антияпонська війна докорінно змінила розстановку соціально-політичних сил у Китаї, накопичила і

підготувала достатні умови для повної перемоги нової демократичної революції і створення нового Китаю.

13) 人类战争史已经充分证明，战争从来不是单纯的军事行为。战争是包括政治力、军事力、经济力、文化力、外交力等在内的综合国力的博弈，是战略的博弈。Rénlèi zhànzhēng shǐ yǐjīng chōngfèn zhèngmíng, zhànzhēng cónglái bu shì dānchún de jūnshì xíngwéi. Zhànzhēng shì bāokuò zhèngzhì lì, jūnshì lì, jīngjì lì, wénhuà lì, wàijiāo lì děng zài nèi de zònghé guólì de bóyì, shì zhànlüè de bóyì. – Історія людських війн переконливо доводить, що війна ніколи не є суто військовим актом. Війна – це гра всеосяжної національної сили, включаючи політичну, військову, економічну, культурну і дипломатичну силу – це стратегічна авантюра.

Усі ці три приклади експліцитно вказують на прямий зв'язок між війною і політикою: у прикладі 11 і 13 війна (ціле) має політичний складник (частину), у прикладі 12 війна впливає на політику, змінює “розстановку соціально-політичних сил Китаю” (中国社会政治力量的对比 zhōngguó shèhuì zhèngzhì lìliàng de duìbǐ). На додачу, у прикладі 13 війна ототожнюється із стратегічною авантюрою (博弈 bóyì), що можна розглядати як фрейм **ВІЙНА – ЦЕ ГРА**. Про це також говорить Яворська Г. М. (2016), зазначаючи, що у цьому випадку головною характеристикою війни виступає непередбачуваність, що й міститься у семантиці лексеми 博弈 bóyì – ризикувати, азартні ігри.

Війна – не просто частина політики. Як ми пересвідчилися, концепт ВІЙНА має своїм базовим доменом концепт ЗЛО, тобто негативну оцінку. Через це, люди у своїй діяльності намагаються не допустити або зменшити наявність цього концепту, а також мають на меті його вирішити чи знайти з нього вихід. Одним зі способів закінчення війни є дипломатичний чи політичний канали, тому люди звертаються до концепту політика задля врегулювання війни. У цьому випадку має місце концепт МИР, що настає після припинення війни.

14) 中方将继续致力于劝和促谈，同国际社会一道推动乌克兰危机政治解决。Zhōngfāng jiāng jìxù zhìlì yú quàn hé cù tán, tóng guójì shèhuì yīdào tuīdòng wūkèlán wéijī zhèngzhì jiějué. – Китайська сторона і надалі прикладатиме зусиль задля просування

миру і діалогу, а також співпраці з міжнародною спільнотою для політичного вирішення української кризи.

15) 埃及总统塞西 30 日在开罗会见到访的美国国务卿布林肯时强调，必须立即在政治和安全层面采取行动，推动巴勒斯坦和以色列局势缓和，并限制双方采取任何单方面措施。Āijí zǒngtǒng sāi xī 30 rì zài kāiluó huìjiàn dào fǎng dì měiguó guówùqīng bù línkěn shí qiángdiào, bìxū lìjí zài zhèngzhì hé ānquán céngmiàn cǎiqǔ xíngdòng, tuīdòng bālèsītǎn hé yǐsèliè júshì huǎnhé, bìng xiànzhì shuāngfāng cǎiqǔ rènghé dān fāngmiàn cuòshī. – Президент Єгипту Сісі під час зустрічі з державним секретарем США Абрахамом Блінкеном, який перебував з візитом у Каїрі 30 листопада, наголосив на необхідності негайних дій на політичному та безпековому рівнях для сприяння деескалації ситуації між палестинцями та ізраїльтянами і обмеження прийняття будь-яких односторонніх заходів обома сторонами.

16) 我想大家都很清楚，中方始终站在和平一边，站在正义一边，我们将继续为劝和促谈发挥我们的建设性作用。Wǒ xiǎng dàjiā dōu hěn qīngchǔ, zhōngfāng shǐzhōng zhàn zài héping yībiān, zhàn zài zhèngyì yībiān, wǒmen jiāng jìxù wèi quàn hé cù tán fāhuī wǒmen de jiànshè xìng zuòyòng. – Я думаю, нам усім відомо, що Китай завжди стояв на боці миру і справедливості, і ми будемо продовжувати відігравати свою конструктивну роль у просуванні миру і переговорів.

17) 路透社 8 月 6 日报道引述分析称，中方一直在加大力度以促成乌克兰局势走向和平。Lùtòu shè 8 yuè 6 rì bàodào yǐnshù fēnxī chēng, zhōngfāng yīzhí zài jiā dà lìdù yǐ cùchéng wūkèlán júshì zǒuxiàng héping. – Агентство Reuters повідомило 6 серпня, посилаючись на аналітику, що Китай нарощує свої зусилля, спрямовані на мирне врегулювання ситуації в Україні.

Політичне (дипломатичне) вирішення конфлікту або політичне врегулювання (政治解决 zhèngzhì jiějué) стійко асоціюється із переговорами (促谈 cù tán – сприяти переговорам), в результаті яких має настати МІР (和平 héping) або пом'якшення чи послаблення (缓和 huǎnhé). МІР – власне телеономний концепт, про це свідчить применнк 向 xiàng – бути повернутим обличчям до..., наближатися до, що характеризує напрям руху лексеми 局势 júshì – стан, ситуація (приклад 17), а також

мир є місцем, біля якого асоціює себе китайська сторона – 站在和平一边 zhàn zài hépíng yībiān (приклад 16). Усе, що асоціюється з миром також “вітається” у китайськомовному медіа-дискурсі і до цього заохочують – 劝和促谈 quànhé cùtán (заохочувати до миру і переговорів), адже МИР – ЦЕ ДОБРО, тому людина прагне до доброго у своєму житті.

Третій фрейм заснований на асоціаційних зв'язках, що є підґрунтями для концептуальної метафори. Війна нерациональна, її важко передбачити, тому існує фрейм **ВІЙНА – ЦЕ СТИХІЯ**.

18) 以色列和巴勒斯坦在加沙地带再次爆发战争。Yǐsèliè hé bālèsītǎn zài jiāshā dìdài zàicì bàofā zhànzhēng. – Між Ізраїлем і Палестиною знову спалахнула війна в секторі Газа.

19) 路透社的一篇报道写道，自去年以来，在约旦河西岸不断发生暴力事件引发担忧，即巴以冲突可能会失控，升级为大规模对抗。Lùtòu shè de yī piān bàodào xiě dào, zì qùnián yǐlái, zài yuēdàn hé xī'àn bùduàn fāshēng bàolì shìjiàn yǐnfā dānyōu, jí bā yǐ chōngtú kěnéng huì shīkòng, shēngjí wéi dà guīmó duìkàng. – У звіті Reuters йдеться про те, що насильство, яке триває на Західному березі річки Йордан з минулого року, викликало побоювання, що палестино-ізраїльський конфлікт може вийти з-під контролю і перерости у широкомасштабну конфронтацію.

ВІЙНА осмислюється як стихія, що діє сама по собі: наприклад, лексема 爆发 bàofā має значення не тільки “виникати”, але й “вибухати, вивергатися, сколихнути (про землетрус)”, тому війна стає в один ряд із природними катаклізмами і “спалахує”. До того ж, не акцентується на агенті дії, бо лексема 发生 fāshēng має значення “виникати, проявлятися, породжувати”, тобто як безсуб’єктна сполука. Людина намагається упоратися зі стихією, тому старається утримати її під контролем, тоді як 失控 shīkòng – втрата контролю є небажаним станом.

Доволі явною є сприйняття війни як пожежі, адже поняття вогню фігурує у багатьох її аспектах:

20) 2020年9月底，纳卡地区战火重燃，亚阿于同年11月9日在莫斯科的斡旋下商定全面停火，双方留在各自占据的阵地上，交换战俘和死者遗体。Èr líng èr líng

nián jiǔ yuèdǐ, nà kǎ dìqū zhànhuǒ chóng rán, yà ā yú tóngnián shíyī yuè jiǔ rì zài mòsīkē de wòxuán xià shāngdìng quánmiàn tínghuǒ, shuāngfāng liú zài gèzì zhànjù de zhèndì shàng, jiāohuàn zhànfú hé sǐzhě yítǐ. – Наприкінці вересня 2020 року бойові дії в регіоні Нагорного Карабаху спалахнули, а 9 листопада того ж року Вірменія та Афганістан за посередництва Москви домовилися про повне припинення вогню, за яким обидві сторони залишаються на займаних позиціях і обмінюються військовополоненими та тілами загиблих.

21) 据俄媒体报道, 冲突地区部分民众 4 月 10 日已陆续返回居住地, 但交界区域仍有小范围交火。Jù é méitǐ bàodào, chōngtú dìqū bùfèn míngzhòng 4 yuè 10 rì yǐ lùxù fǎnhuí jūzhù dì, dàn jiāojiè qūyù réng yǒu xiǎo fānwéi jiāohuǒ. – За повідомленнями російських ЗМІ, частина населення в зоні конфлікту повернулася до своїх місць проживання 10 квітня, але невеликі перестрілки в районі стику продовжувалися.

22) 美国、英国和加拿大领导人 19 日说, 将继续向乌克兰输送更多军火。Měiguó, yīngguó hé jiānádà lǐngdǎo rén shíjiǔ rì shuō, jiāng jìxù xiàng wūkèlán shūsòng gèng duō jūnhuǒ. – Лідери США, Великої Британії та Канади 19 грудня заявили, що продовжать надсилати більше зброї та боєприпасів в Україну.

23) 战争是一座熔炉。经过长期革命战争特别是抗日战争的烽火考验, 中国共产党在政治上、理论上日益成熟坚强, 同人民群众的血肉联系日益增强, 党在组织上、作风上日益巩固和进步。Zhànzhēng shì yīzuò rónglú. Jīngguò chángqí gémìng zhànzhēng tèbié shì kàngri zhànzhēng de fēnghuǒ kǎoyàn, zhōngguó gòngchǎndǎng zài zhèngzhì shàng, lǐlùn shàng rìyì chéngshú jiānqiáng, tóng rénmin qúnzhòng de xiěròu lián jì rìyì zēngqiáng, dǎng zài zǔzhī shàng, zuòfēng shàng rìyì gǒnggù hé jìnbù. – Війна – це кузня. Після випробування вогнем тривалої революційної війни, особливо війни проти Японії, КПК стає все більш зрілою і сильною політично і теоретично, її зв'язки з народними масами стають все міцнішими, а партія стає все більш консолідованою і прогресивною з точки зору організації та стилю роботи.

У прикладі 20 використано лексему 战火 zhànhuǒ – полум'я війни, що вже є метафорою **ВІЙНА – ЦЕ ВОГОНЬ**, що далі підсилюється дієсловом 重燃 chóngrán – повторно спалахувати. У цьому ж прикладі знаходимо класичний заклик до

врегулювання конфлікту – припинення вогню 停火 tínghuǒ, що метафорично передає використання зброї, як у 交火 jiāohuǒ – перестрілка. Використання вогню на позначення зброї наявне і у прикладі2: 军火 jūnhuǒ – збірна назва для зброї та боєприпасів.

Цікавий прояв цієї метафори у реченні 23, де ВІЙНА виступає як ВОГОНЬ, який приборкали і використовують на благо – у кузні або плавильній печі 熔炉 rónglú, що використовують для обробки металу, його загартовування. Процес гартування також напряму пов’язаний з вогнем: 考验 kǎoyàn – перевірка, перевіряти, якому передує спосіб чи засіб яким перевіряють – 烽火 fēnghuǒ – сигнальний вогонь (багаття), що метафорично передає значення воєнна тривога, війна. У результаті, КПК стає зрілою 成熟 chéngshú, з огляду на метафору війни, другий ієрогліф, окрім свого похідного значення “зрілий, натренований, майстерний”, актуалізує своє пряме значення – оброблений на вогні, про що свідчить радикал вогонь “灬”.

24) 美国，选择继续火上浇油，不论这样的行为是否会助推局势向更加失控的方向演进。Měiguó, xuǎnzé jìxù huǒ shàng jiāo yóu, bùlùn zhèyàng de xíngwéi shìfǒu huì zhù tuī júshì xiàng gèngjiā shīkòng de fāngxiàng yǎnjìn. – Сполучені Штати, зі свого боку, вирішили продовжувати підливати олії у вогонь, незважаючи на те, чи допоможе така поведінка ще більше вивести ситуацію з-під контролю.

Підтримує аналізовану метафору чен’юй 火上浇油 huǒ shàng jiāo yóu – підливати олії у вогонь. Виходячи зі структури цього фразеологізму, війна – це вогонь у негативному значенні, а допомога сторонам конфлікту розглядається як збільшення масштабів горіння, що є не бажаним. Однією з характеристик горіння є температура, з нею також пов’язана метафорична актуалізація концепту війна:

25) 过去一个月，新一轮巴以冲突爆发且持续升级，牵动全世界目光。Guòqù yīgè yuè, xīn yī lún bā yǐ chōngtú bàofā qiě chíxù shēngjí, qiāndòng quán shìjiè mùguāng. – Протягом останнього місяця спалахнув новий виток палестино-ізраїльського конфлікту, який продовжує ескалацію, привертаючи увагу всього світу.

26) 随着局势升温，中方同中东各国的沟通频率在明显加密。Suízhe júshì shēngwēn, zhōngfāng tóng zhōngdōng gèguó de gōutōng pínǜ zài míngxiǎn jiāmì. – Услід за загостренням ситуації частота контактів між Китаєм і країнами Близького Сходу значно зростає.

27) 平息巴以冲突的根本出路在于落实“两国方案”，建立独立的巴勒斯坦国。Píngxí bā yǐ chōngtú de gēnběn chūlù zàiyú luòshí “liǎng guó fāng'àn”, jiànlì dúlì de bālèsītǎn guó. – Фундаментальний вихід з палестино-ізраїльського конфлікту полягає в реалізації рішення про дві держави і створенні незалежної палестинської держави.

28) 中方呼吁有关各方保持最大限度克制，避免采取任何可能导致误判或紧张升级的单边行动，全力扭转地面消极态势，尽快实现缓和降温。Zhōngfāng hūyù yǒuguān gè fāng bǎochí zuìdà xiàndù kèzhì, bìmiǎn cǎiqǔ rènghé kěnéng dǎozhì wù pàn huò jǐnzhāng shēngjí de dān biān xíngdòng, quánlì niǔzhuǎn dìmiàn xiāojí tàishì, jǐnkuài shíxiàn huǎnhé jiàngwēn. – Китай закликає всі сторони проявляти максимальну стриманість, уникати будь-яких односторонніх дій, які можуть призвести до прорахунків або ескалації напруженості, докласти всіх зусиль, щоб переломити негативну ситуацію на місцях і якнайшвидше досягти розрядки і деескалації.

Як бачимо, ідея підвищення температури пов'язана з ескалацією, загостренням конфлікту (升级 shēngjí, 升温 shēngwēn), тоді як її зниження (降温 jiàngwēn) – з пом'якшенням, вирішенням конфлікту. Таку ж функцію виконує дієслово 平息 píngxī – заспокоїти вогонь (або хвилі чи вітер, що загалом вкладається у метафору ВІЙНА – ЦЕ СТИХІЯ).

Можливо ще виділити один вид асоціативного фрейму: **ВІЙНА – ЦЕ ВИСТАВА**, а саме трагедія, тому корелятом метафори виступає лексема 悲劇 bēijù (трагедія, драма).

29) 巴以冲突的悲剧，还在全世界的注视下持续上演。根据最新数据，本轮冲突已经导致超过1万人死亡。Bā yǐ chōngtú de bēijù, hái zài quán shìjiè de zhùshì xià chíchù shàngyǎn. Gēnjù zuìxīn shùjù, běn lún chōngtú yǐjīng dǎozhì chāoguò 1 wàn rén sǐwán. – Трагедія палестино-ізраїльського конфлікту продовжує розгортатися на очах у

всього світу. За останніми даними, нинішній виток конфлікту призвів до загибелі понад 10 000 людей.

30) 造成今天的悲剧，可以说是美国在中东政策中对和平进程忽视的恶果。
Zàochéng jīntiān de bēijù, kěyǐ shuō shì měiguó zài zhōngdōng zhèngcè zhōng duì hépíng jìnchéng hūshì de èguǒ. – Причиною сьогоднішньої трагедії можна назвати згубні наслідки нехтування Сполученими Штатами процесом примирення у своїй близькосхідній політиці.

31) 巴以冲突反复上演，根本原因是中东和平进程偏离正确轨道，“两国方案”基础不断受到侵蚀，联合国相关决议没有得到切实执行。Bā yǐ chōngtú fǎnfù shàngyǎn, gēnběn yuányīn shì zhōngdōng hépíng jìnchéng piānlí zhèngquè guǐdào, “liǎng guó fāng'àn” jīchǔ bùduàn shòudào qīnshí, liánhéguó xiāngguān juéyì méiyǒu dédào qièshí zhíxíng. – Фундаментальною причиною повторення палестино-ізраїльського конфлікту є те, що близькосхідний мирний процес відхилився від правильного шляху, основа рішення про дві держави постійно розмивається, а відповідні резолюції Організації Об'єднаних Націй не були ефективно імplementовані.

Окрім лексеми 悲剧 bēijù, що прямо вказує на трагедію, додатково на це вказує дієслово 上演 shàngyǎn – постановка, ставити на сцені, демонструвати, що використовується для опису театральних дій або кінопоказів.

Отже, концепт ВІЙНА як референт, як слот фреймової моделі може розглядатися у форматі: предметного фрейму – ВІЙНА – ЦЕ ЗЛО, ВІЙНА – ЦЕ ГРА; таксономічного (гіпонімічного) – ВІЙНА – ЦЕ ПОЛІТИКА, разом з яким актуалізується концепт МИР; асоціативного фрейму (концептуальної метафори) – ВІЙНА – ЦЕ СТИХІЯ (ВОГОНЬ), ВІЙНА – ЦЕ ВИСТАВА.

3.2.2. Концепт ВІЙНА як ситуація. Ми змоделювали макроструктуру ситуації ВІЙНА у вигляді інтегрованого фрейму, в основі якого покладено акціональний фрейм, а його слоти можуть бути розгорнуті як предметні:

[A] → [T][L][M] → [I] → [P] → [O] → [R], де:

[A] – сторона конфлікту 1, агенс;

[T] – час, коли існує агенс, темпоратив;

[L] – місце, де існує агенс, локатив;

[M] – ознака за дією;

[I] – інструмент, за допомогою якого виконується дія;

[P] – предикат;

[O] – об'єкт, сторона конфлікту 2;

[R] – причини або результати, пов'язані з головною предикацією.

Деякі слоти можна розглядати як окремі фрейми.

Слот [A] – сторона конфлікту, може розглядатися через предметний фрейм, партонімічний та аксіологічний.

Предметний фрейм має таку структуру: [...] – ЦЕ СТОРОНА КОНФЛІКТУ, де сторона конфлікту може брати безпосередню участь у бойових діях або є активним прихильником конфлікту, тобто допомагає одній зі сторін розгортати конфлікт на її користь. Як ми зазначали у першому розділі, Китай безпосередньо не залучений до жодного з воєнних конфліктів, тому не висловлюється в медіа стосовно ролей учасників конфлікту. Тому структура фрейму має такий вигляд – як констатація того факту, що якась країна чи організація прямо або не прямо бере участь у конфлікті. Виняток складає антияпонська війна (та інші війни, у яких Китай брав участь), адже тоді ролі кожного з учасників цілком зрозумілі. Перший з субфреймів – **ЯПОНІЯ – ЦЕ АГРЕСОР**.

1)...中国共产党领导的东北抗日联军更是在白山黑水间英勇抗击日本侵略者。
Zhōngguó gòngchǎndǎng lǐngdǎo de dōngběi kàngri liánjūn gèng shì zài báishānhēishuǐ jiān yīngyǒng kàngjí rìběn qīnlüè zhě. – Північно-східна антияпонська армія союзників під керівництвом Комуністичної партії Китаю (КПК) ще відважніше боролася з японськими загарбниками на північному сході Китаю.

2) 日本反动统治者一次次侵略中国, 1894 年挑起甲午战争, 1895 年侵占台湾和澎湖列岛, 1900 年伙同其他帝国主义列强侵入北京, 1904 年发动日俄战争、侵犯中国东北领土和主权, 1914 年侵占青岛, 1915 年提出“二十一条”, 1931 年策动九一八事变、侵占中国东北全境, 1935 年制造华北事变, 1937 年 7 月 7 日以炮轰宛平县

城和**进攻**卢沟桥为标志**发动全面侵华战争**，妄图变中国为其独占的殖民地，进而吞并亚洲、称霸世界。Riběn fǎndòng tǒngzhì zhě yīcì cì qīnlüè zhōngguó, 1894 nián tiǎo qǐ jiǎowǔ zhànzhēng, 1895 nián qīnzhàn táiwān hé pēnghú lièdǎo, 1900 nián huǒtóng qítā dìguó zhǔyì lièqiáng qīnrù běijīng, 1904 nián fādòng rì é zhànzhēng, qīnfàn zhōngguó dōngběi língtǔ hé zhǔquán, 1914 nián qīnzhàn qīngdǎo, 1915 nián tíchū “èrshíyī tiáo”, 1931 nián cèdòng jiǔyībā shìbiàn, qīnzhàn zhōngguó dōngběi quán jìng, 1935 nián zhìzào huáběi shìbiàn, 1937 nián 7 yuè 7 rì yǐ pào hōng wǎn píng xiànchéng hé jìngōng lúgōuqiáo wèi biāozhì fādòng quánmiàn qīn huá zhànzhēng, wàngtú biàn zhōngguó wéi qí dúzhàn de zhímíndì, jìn'ér tūnbìng yàzhōu, chēngbà shìjiè. – Японські реакційні правителі неодноразово вторгалися в Китай. Вони спровокували китайсько-японську війну в 1894 році, захопили Тайвань і Пескадорські острови в 1895 році, захопивли Пекін в 1900 році разом з іншими імперіалістичними державами, розпочали російсько-японську війну в 1904 році, зазіхнули на територію і суверенітет північно-східного Китаю, захопили Циндао в 1914 році, висунули “двадцять одну вимогу” в 1915 році, інсценували інцидент 18 вересня 1931 року, захопили всю північно-східну частину Китаю, створили Північнокитайський інцидент в 1935 році і почали всеосяжну загарбницьку війну проти Китаю з бомбардування округу Ваньпін і нападу на міст Лугоу 7 липня 1937 року з наміром перетворити Китай на свою виняткову колонію, а потім анексувати Азію і домінувати в світі.

У цих двох прикладів абсолютно і вичерпно показано ставлення до Японії як до агресора. У першому прикладі її прямо так і названо – 侵略者 qīnlüèzhě. Другий же приклад більш розлого показує, що Китай пам’ятає усі нещастя, які принесла йому Японія: на відміну від звичайної китайської риторики, усі дієслова вжито із агенсом, що підкреслює суб’єкт дії у початковій позиції висловлювання – 日本反动统治者 rìběnfǎndòngtǒngzhìzhě. На додачу, семантика дієслів є різкою: дієслова 炮轰 pàohōng – обстрілювати, бомбардувати, 进攻 jìngōng, 侵入 qīnrù і 侵略 qīnlüè – вторгатися, 侵占 qīnzhàn – захоплювати мають серйозне емоційне навантаження, при чому останнє дієслово повторюється тричі, а дієслово 发动 fādòng (що несе важливу семантику того, ким виконана дія і перекладається як “бути ініціатором, розв’язувати (війну)”) – двічі.

Навіть семіотизація подій, які створила Японія, мають серйозне емоційне навантаження – 甲午战争 jiǎwǔ zhànzhēng – Перша китайсько-японська війна (1894-1895), 日俄战争 rì é zhànzhēng – війна 1904-1905 років між Росією та Японією, 华北事变 huáběi shìbiàn – Північнокитайський інцидент у жовтні-грудні 1935 року, спроба Японії створити маріонетковий уряд у Північному Китаї, 全面侵华战争 quánmiàn qīn huá zhànzhēng – повномасштабне вторгнення в Китай. Загалом стає чітко зрозумілим, що у свідомості китайців **ЯПОНІЯ – ЦЕ АГРЕСОР**, про це свідчать її номінації як агресора, семіозис актів агресії Японії проти Китаю, використання лексичних дієслівних одиниць із підкресленою агентивною семантикою (акцентом на виконавця), а також дієслів, що належать до ядерної групи мікрополя концепту **ВІЙНА**.

Якщо Японія виступає в ролі агресора, то, відповідно, **КИТАЙ – ЦЕ ЖЕРТВА**.

3) 从“九一八”事变爆发到“七七”事变前，在中国共产党领导的东北抗日联军、国民党广大爱国官兵以及其他抗日部队中，涌现出马占山、杨靖宇、赵尚志、赵一曼、傅作义、吉鸿昌等一大批抗日英雄或英烈，他们的英勇事迹在中华民族反抗外敌侵略的历史上谱写了光辉的一页。Cóng “jiǔyībā” shìbiàn bàofā dào “qīqī” shìbiàn qián, zài zhōngguó gòngchǎndǎng lǐngdǎo de dōngběi kàngrì liánjūn, guómíndǎng guǎngdà àiguó guānbīng yǐjí qítā kàngrì bùduì zhōng, yǒngxiàn chūmǎ zhàn shān, yáng jìngyǔ, zhào shàngzhì, zhào yī mǎn, fùzuòyì, jí hóng chāng děng yī dàpī kàngrì yīngxióng huò yīngliè, tāmen de yīngyǒng shìjì zài zhōnghuá mínzú fǎnkàng wàidí qīnlüè de lìshǐ shàng pǔxiěle guānghuī de yī yè. – Від початку інциденту 18 вересня до інциденту 7 липня велика кількість антияпонських героїв або мучеників, таких як Ма Чжаньшань, Ян Цзіньюй, Чжао Шаньчжи, Чжао Їмань, Фу Цзої, Цзі Хунчан та інші, вийшли з Північно-Східних антияпонських союзних сил під керівництвом Комуністичної партії Китаю, патріотичних офіцерів і солдатів Гоміндану та інших антияпонських сил, і їхні відважні вчинки вписали славному сторінку в історію опору китайської нації агресії зовнішніх ворогів.

У цьому прикладі концепт **ВІЙНА** актуалізовано різноплановими засобами. Як і у минулому прикладі, семіотизації збройних протистоянь відведено чільне місце у

повідомленні 九一八 jiǔyībā – японське вторгнення в Маньчжурію 1931 року, 七七 qīqī – 7 липня початок японської інтервенції в Китай і власне початок антияпонської війни – 抗日 kàngrì або актуалізовано через словосполучення 反抗外敌侵略 fǎnkàng wàidí qīnlüè – протистояти іноземній агресії. Ці дві події мають надзвичайно важливе значення, тому за критерієм релевантності інформації вони розміщені на початку повідомлення. Про військові дії ми дізнаємося із таких лексичних одиниць як 爱国官兵 àiguó guānbīng – патріотичні державні війська і 部队 bùduì – військові підрозділи, а також через власні імена людей, яких потім в тексті повідомлення глорифіковано як 英雄 yīngxióng – герої, 英烈 yīngliè – відважний, полеглий у бою, акт мужності, 英勇 yīngyǒng – хоробрий, а також за допомогою метафори про те, що їхні подвиги вписали славу сторінку в історію китайського опору (“历史上谱写了光辉的一页” lishǐ shàng pǔxiěle guānghuī de yī yè). Китайські медіа застосовують стратегії апелювання до емоційного, згадуються люди, які поклали життя за Китай, глорифікуються їхні подвиги, що покликане на пробудження патріотичного духу, усвідомлення того, як важко Китаю було обороняти свою державу.

4) 鸦片战争以来中国经历百年屈辱，饱受列强欺凌。尽管中国人民进行过一次又一次的反抗，但都失败了。只有抗日战争最终赢得了民族解放战争的第一次完全胜利，使中国摆脱了半殖民地的屈辱地位，实现了民族独立并为实现人民解放创造了条件，从而成为解决近代以来中华民族求得民族独立和人民解放、实现国家繁荣富强和人民共同富裕两大历史任务的伟大开端，中华民族伟大复兴的进程由此开启。Yāpiàn zhànzhēng yǐlái zhōngguó jīnglì bǎinián qūrǔ, bǎo shòu lièqiáng qīlíng. Jǐnguǎn zhōngguó rénmín jìnxíngguò yīcì yòu yīcì de fǎnkàng, dàn dōu shībàile. Zhǐyǒu kàngrì zhànzhēng zuìzhōng yíngdéle mínzú jiěfàng zhànzhēng de dì yī cì wánquán shènglì, shǐ zhōngguó bǎituōle bàn zhímíndì de qūrǔ dìwèi, shíxiànle mínzú dúlì bìng wèi shíxiàn rénmín jiěfàng chuàngzàole tiáojiàn, cóng'ér chéngwéi jiějué jìndài yǐlái zhōnghuá mínzú qiú dé mínzú dúlì hé rénmín jiěfàng, shíxiàn guójiā fánróng fùqiáng hé rénmín gòngtóng fùyù liǎng dà lishǐ rènwù de wěidà kāiduān, zhōnghuá mínzú wěidà fùxīng de jìnchéng yóu cǐ kāiqǐ. – Після Опіумної війни Китай пережив століття приниження і знущань з боку

великих держав. Хоча китайський народ раз по раз чинив опір, усі спроби зазнавали поразки. Тільки війна антияпонська війна нарешті принесла першу повну перемогу у національно-визвольній війні, що дозволило Китаю позбутися принизливого напівколоніального статусу, реалізувати свою національну незалежність і створити умови для визволення свого народу. Це стало великим початком для вирішення двох історичних завдань китайської нації – прагнення до національної незалежності і визволення народу, процвітання і сили країни, що стосуватиметься всього народу в сучасний період. Таким чином почався процес великого відродження китайської нації.

Цей приклад продовжує тему попереднього і розкриває минуле Китаю як напівколонії (半殖民地 bànzhímíndì), що сповна зазнала ганьби і приниження від сильних цього світу (屈辱 qūrǔ, 饱受列强欺凌 bǎoshòu lièqiáng qīlíng), опиралася (反抗 fǎnkàng) – усе це сигналізує про ідею боротьби, що відносить нас до концепту ВІЙНА, який есплікується номенами 鸦片战争 yāpiàn zhànzhēng – Опіумна війна, 抗日战争 kàngri zhànzhēng – антияпонська війна, 民族解放战争 mínzú jiěfàng zhànzhēng – національно-визвольна війна. Активовано у повідомленні слот [R] – результат війни – поразка (失败 shībài) і перемога (胜利 shènglì). У реченні наявний концепт 解放 jiěfàng – ЗВІЛЬНЕННЯ, що відносить нас до громадянської війни в Китаї 1946 – 1950 років. На нашу думку, цей концепт отримав надзвичайно велике втілення у культурі, політиці та історії Китаю, тому вважаємо його параболічним, тобто таким, що активує цілий пласт політичної, географічної, ідеологічної інформації у свідомості китайця. Перебування довгий час Китаю у ролі об'єкта чи донора, а не суб'єкта, наштовхує нас на думку, що це травматичний досвід, що Китай проговорює у своїй медійній політиці, тому має місце субфрейм **КИТАЙ – ЦЕ ЖЕРТВА**.

Далі слід розглянути кваліфікацію інших сторін конфлікту у фреймовій структурі.

5) 耿爽说, (以色列) 持续扩张的定居点活动侵蚀巴勒斯坦的土地, 侵吞巴勒斯坦的资源, 侵犯巴勒斯坦的自决权, 让一个领土连贯、独立、主权的巴勒斯坦国更加遥不可及。 Gěng shuǎng shuō, (yǐsèliè) chíxù kuòzhāng de dìngjū diǎn huódòng qīnshí bālèsītǎn de tǔdì, qīntūn bālèsītǎn de zīyuán, qīnfàn bālèsītǎn de zìjué quán, ràng yīgè

lǐngtǔ liánguàn, dúlì, zhǔquán de bālèsītǎn guó gèngjiā yáo bùkě jí. – Ген Шуан заявив, що постійне розширення поселенської діяльності призвело до ерозії палестинських земель, привласнення палестинських ресурсів і порушення права палестинців на самовизначення, що робить територіально цілісну, незалежну і суверенну палестинську державу ще більш віддаленою.

Цей зразок мовлення привернув нашу увагу через нестандартну прямоту китайської ритори. Китай прямо звинувачує Ізраїль у тому, що останній своєю діяльністю (侵蚀 qīnshí – розідати, підривати, ерозія; 侵吞 qīntūn – привласнювати; 侵犯 qīnfàn – вторгтися) відбирає шанс на існування держави Палестина. Це ми можемо пояснити підтримкою Ізраїлю з боку США, стратегічним ворогом Китаю. Така агресивна позиція реалізується через дієслова із яскраво вираженим негативним відтінком, відтінком незаконності (через семантику ієрогліфа 侵 qīn), ба більше – дієслово 侵犯 qīnfàn належить до близькоядерної зони концепту ВІЙНА і сигналізує про агресивні дії з боку агента.

6) “两国方案”确立后, 阿拉伯人并没有在巴勒斯坦建国, 但 1948 年 5 月 14 日, 犹太人宣布建国, 也就是以色列。第二天, 埃及、伊拉克、叙利亚和黎巴嫩等阿拉伯国家就出兵巴勒斯坦, 第一次中东战争正式爆发。“Liǎng guó fāng'àn” quèlì hòu, ālābó rén bìng méiyǒu zài bālèsītǎn jiànguó, dàn 1948 nián 5 yuè 14 rì, yóutàirén xuānbù jiànguó, yě jiùshì yǐsèliè。Dì èr tiān, āijí, yīlākè, xùliyǎ hé líbānèn děng ālābó guójiā jiù chūbīng bālèsītǎn, dì yī cì zhōngdōng zhànzhēng zhèngshì bàofā. – Після встановлення рішення про дві держави, араби не створили державу в Палестині, але 14 травня 1948 року євреї оголосили про створення держави Ізраїль. Наступного дня арабські країни Єгипет, Ірак, Сирія та Ліван відправили війська до Палестини, і офіційно розпочалася Перша Близькосхідна війна.

У цьому повідомленні також акцентується роль на неправомірних діях Ізраїлю, що призвели до початку Першої Близькосхідної війни – активовано слот [R] – причини війни. Акцентується увага на діях арабів, що “зовсім не” (并没有 bìng méiyǒu) створили свою державу і вчинили правильно з ракурсу китайського тексту. Таким чином, можемо припустити, що у китайському медіа-дискурсі формується

уявлення **ІЗРАЇЛЬ – ЦЕ АГРЕСОР**. Хоча у прикладі 6 і не використано агресивної лексики, але ми вбачаємо визнання винуватцем війни державу Ізраїль як відповідь Китаю на політику США, тобто протистояння їй. Це доводимо таким прикладом: 因为美国介入等原因，在兵力和装备上都占优势的阿拉伯国家，最终以失败告终。 Yīnwèi měiguó jièrù děng yuányīn, zài bīnglì hé zhuāngbèi shàng dū zhàn yǒushì de ālābó guójiā, zuìzhōng yǐ shībài gào zhōng. – Арабські країни, які переважали за чисельністю військ і техніки, через втручання США та інші причини зазнали поразки.

Щодо російсько-української війни та карабаського конфлікту, то китайські медіа стримані у висловлюваннях. Проаналізувавши матеріал, ми виявили, що китайські ЗМІ користуються стратегіями об'єктивізації (досягнення перлокуційного ефекту):

7) 9月1日，亚美尼亚与阿塞拜疆两国相互指责对方部队攻击边境哨所，亚方称有4名士兵阵亡，阿方称有3名士兵受伤。 Jiǔ yuè yī rì, yàměiniyǎ yǔ āsèbàijiāng liǎng guó xiānghù zhǐzé duìfāng bùduì gōngjí biānjìng shàosuǒ, yà fāng chēng yǒu sì míng shìbīng zhèn wáng, ā fāng chēng yǒu sān míng shìbīng shòu shāng. – 1 вересня Вірменія та Азербайджан обмінялися звинуваченнями щодо нападів на прикордонні пости, здійснених силами одне одного: вірменська сторона заявила про загибель чотирьох військовослужбовців, а азербайджанська – про поранення трьох.

8) 当地时间9月19日，阿塞拜疆宣布在纳卡地区启动“反恐行动”。根据阿塞拜疆国防部的声明，此次行动将“解除亚美尼亚军队的武装并确保其从阿塞拜疆领土上撤出”，并对亚美尼亚军事基础设施进行打击，从而“恢复阿塞拜疆宪法秩序”。 Dāngdì shíjiān 9 yuè 19 rì, āsèbàijiāng xuānbù zài nà kǎ dìqū qǐdòng “fǎnkǒng xíngdòng”. Gēnjù āsèbàijiāng guófáng bù de shēngmíng, cǐ cì xíngdòng jiāng “jiěchú yàměiniyǎ jūnduì de wǔzhuāng bìng quèbǎo qí cóng āsèbàijiāng lǐngtǔ shàng chè chū”, bìng duì yàměiniyǎ jūnshì jīchǔ shèshī jìn háng dǎjī, cóng'ér “huīfù āsèbàijiāng xiànfǎ zhìxù”. – 19 вересня за місцевим часом Азербайджан оголосив про початок “антитерористичної операції” в регіоні Нагірного Карабаху. Згідно із заявою Міністерства оборони Азербайджану, операція передбачає “роззброєння і забезпечення виведення вірменських збройних сил з території Азербайджану”, а також завдання ударів по військовій

інфраструктурі Вірменії з метою “відновлення конституційного порядку в Азербайджані”.

9) 纳卡地区位于阿塞拜疆西南部，居民多为亚美尼亚族人。苏联解体后，阿塞拜疆和亚美尼亚围绕纳卡**爆发战争**，亚美尼亚占领了纳卡及其周围原属阿塞拜疆的部分领土。1994年，阿塞拜疆和亚美尼亚就全面**停火达成协议**，但两国一直因纳卡问题处于**敌对状态**。Nà kǎ dìqū wèiyú āsèbàijiāng xīnán bù, jūmín duō wèi yàměiniyǎ zúrén. Sūlián jiětǐ hòu, āsèbàijiāng hé yàměiniyǎ wéirào nà kǎ bàofā zhànzhēng, yàměiniyǎ zhànlinglè nà kǎ jí qí zhōuwéi yuán shǔ āsèbàijiāng de bùfèn lǐngtǔ. 1994 Nián, āsèbàijiāng hé yàměiniyǎ jiù quánmiàn tíng huǒ dáchéng xiéyì, dàn liǎng guó yīzhí yīn nà kǎ wèntí chǔyú dídùì zhuàngtài. – Нагірно-Карабаський регіон розташований на південному заході Азербайджану і населений переважно етнічними вірменами. Після розпаду Радянського Союзу між Азербайджаном і Вірменією спалахнула війна за Нагірний Карабах, в результаті якої Вірменія окупувала Нагірний Карабах і частину прилеглих територій, які раніше належали Азербайджану. 1994 року Азербайджан і Вірменія досягли угоди про повне припинення вогню, але обидві країни продовжують перебувати у стані ворожнечі через питання Нагірного Карабаху.

Ці три приклади демонструють різні підходи до репрезентації карабаського конфлікту. По-перше, у всіх трьох повідомленнях актуалізують концепт ВІЙНА через: лексему 攻击 gōngjī – атака; пропозиціями 士兵阵亡 shìbīng zhèn wáng – солдати зашинули в бою, 士兵受伤 shìbīng shòu shāng – солдати отримали поранення (приклад 7); 反恐行动 fǎnkǒng xíngdòng – антитерористична операція, 武装 wǔzhuāng – озброєння, 军事 jūnshì – військові справи (приклад 8); 爆发战争 bàofā zhànzhēng – спалахнула війну, 占领 zhànling – захопити, окупувати, 停火 tíng huǒ – припинити вогонь, 达成协议 dáchéng xiéyì – досягнути домовленостей (концепт МИР), 敌对状态 dídùì zhuàngtài – стан ворожнечі (приклад 9). По-друге, у всіх трьох акцентовано на фактичному матеріалі подій через дані про час, рік, кількість осіб, використано цитати надійних державних джерел, зроблено акцент на їхньому джерелі за допомогою лапок або дискурсивних слів (за Бацевич, 2011а, с. 88) як от 亚方称 yàfāng chēng – Вірменія заявляє, 阿方称 āfāng chēng – Афганістан заявляє, 根据阿塞拜疆国

防部的声明 gēnjù āsèbàijiāng guófáng bù deshēngmíng – згідно із заявою Міністерства оборони Азербайджану. Усі ці вирази знижують суб’єктивність висловлювання, і тому набирають переконливості у свідомості читача. На додачу, у прикладі 7 відбувається побудова реляційної структури між фактами, відображення ретроспективи за допомогою описів минулих подій. Таким чином, у всіх трьох випадках не відображено чіткої тенденції, на чийому боці Китай, через що ми можемо зробити висновок, що у китайському медіа-дискурсі **ВІРМЕНІЯ – ЦЕ СТОРОНА КОНФЛІКТУ** і **АЗЕЙБАРДЖАН – ЦЕ СТОРОНА КОНФЛІКТУ**. Жоден із фреймів не містить додаткову оцінку.

З іншого боку, етична сторона опису воєнних конфліктів не дозволяє жодній країні бути об’єктивною, адже урівняння жертви і агресора допомагає лише останньому. У цьому ми підтримуємо Федічева О. Є. (2023) щодо позиції Китаю в російсько-українській війні:

– Китай – відповідальна держава, що дотримується норм і принципів міжнародного права;

– Китай – миролюбива держава, що виступає за дипломатичне вирішення конфлікту між Росією й Україною;

– Провина РФ є неочевидною, а її інтереси слід враховувати;

– НАТО розширилося на схід, чим спровокувало агресію Росії, а відповідальність за конфлікт лежить на США, НАТО і РФ;

– Китай не підтримує санкції проти РФ, адже вони шкодять інтересам інших держав (у тому числі і Китаю) і не допомагає мирному вирішенню конфлікту;

– Китай не бачить Україну як частину Заходу (с. 177-178).

На противагу попереднім фреймам, Китай дотримується дискурсивних стратегій позитивної самопрезентації й інтенції дискредитації супротивника (заходу), що включає оцінку до фрейму:

10) 对此，中方清楚地摆出了巴以问题的历史经纬：是美国先后否决了几十项安理会关于中东和巴以问题的决议草案，导致安理会在中东和巴以问题上难以发挥应有的、负责任的、建设性的作用，导致安理会在推动落实“两国方案”上难以有效

地作为。Dui cǐ, zhōngfāng qīngchǔ dì bǎi chūle bā yǐ wèntí de lishǐ jīngwěi: Shì měiguó xiānhòu fǒujuéle jǐ shí xiàng ānlǐhuì guānyú zhōngdōng hé bā yǐ wèntí de juéyì cǎo'àn, dǎozhì ānlǐhuì zài zhōngdōng hé bā yǐ wèntí shàng nányǐ fāhuī yīng yǒu de, fù zérèn de, jiànshè xìng de zuòyòng, dǎozhì ānlǐhuì zài tuīdòng luòshí “liǎng guó fāng'àn” shàng nányǐ yǒuxiào dì zuòwéi. – У зв'язку з цим Китай чітко виклав історичне підґрунтя палестино-ізраїльського питання: Саме Сполучені Штати наклали вето на десятки проектів резолюцій Ради Безпеки щодо Близького Сходу і палестино-ізраїльського питання, що ускладнило виконання Радою Безпеки належної, відповідальної і конструктивної ролі на Близькому Сході і в палестино-ізраїльському питанні, а також ускладнило вжиття Радою Безпеки ефективних заходів для сприяння реалізації “рішення про дві держави для двох народів”.

11) 现在乌克兰危机背景下俄罗斯和土耳其在地区层面有了更多的协调，俄阿关系发展也比较顺畅，似乎对阿亚实现双边关系正常化有利，但美国、北约的介入将使情况更趋复杂。Xiànzài wūkèlán wéijī bèijǐng xià èluósī hé tǔ'ěrqí zài dìqū céngmiàn yǒule gèng duō de xiétiao, é ā guānxì fāzhǎn yě bǐjiào shùnchàng, sìhū duì ā yà shíxiàn shuāngbiān guānxì zhèngcháng huà yǒulì, dàn měiguó, běiyuē de jièrù jiāng shǐ qíngkuàng gèng qū fùzá. – Зараз, коли спостерігається більша координація між Росією і Туреччиною на регіональному рівні в контексті української кризи, а розвиток російсько-вірменських відносин є більш плавним, здається, що для Вірменії є сприятливі умови для нормалізації двосторонніх відносин, але залучення США і НАТО ще більше ускладнить ситуацію.

12) 阿卜杜拉希扬指出，外来势力的介入无益于解决地区争端，反而会使问题更复杂。他没有指明具体是哪些国家干涉纳卡局势，拉夫罗夫则公开指责欧洲联盟和美国干涉南高加索事务。Ābōdùlāxīyáng zhǐchū, wàilái shìlì de jièrù wúyì yú jiějué dìqū zhēngduān, fǎn'ér huì shǐ wèntí gèng fùzá. Tā méiyǒu zhǐmíng jùtǐ shì nǎxiē guójiā gānshè nà kā júshì, lāfū luō fū zé gōngkāi zhǐzé ōuzhōu liánméng hé měiguó gānshè nán gāojiāsuo shìwù. – Абдуллахіяян зазначив, що залучення зовнішніх сил не сприяє вирішенню регіональних суперечок, а навпаки, ускладнює проблему. Він не уточнив, які саме країни втручаються в ситуацію в Нагорному Карабасі, тоді як Лавров

відкрито звинуватив Європейський Союз і США у втручанні в справи Південного Кавказу.

У прикладі 10 мова імпліцитно йде про палестино-ізраїльський конфлікт (两国方案 liǎngguó fāng'àn рішення про дві держави для двох народів), у прикладі 11 – про російсько-українську війну, що виражена сполукою 乌克兰危机 wūkèlán wéijī – українська криза, що автоматично знижує градус конфлікту, адже лексема 危机 wéijī належить до периферійної зони концепту ВІЙНА і не активує повний набір семем для експлікації цього концепту, тому Китай десуб'єктивує Україну як сторону конфлікту і номінаційно приховує причетність РФ до неї (семема 'дві сторони' не активується). У прикладі 12 мова йде про карабаський конфлікт. Спільним для усіх трьох прикладів є дискредитація так званого західного блоку країн (США, НАТО, ЄС), утворюється фрейм **США/НАТО/ЄС – ЦЕ ДЕСТРУКТИВНА ТРЕТЯ СТОРОНА КОНФЛІКТУ**: у прикладі 10 за допомогою дієслова-зв'язки 是 shì акцентовано роль США в ускладненні позитивної діяльності Ради Безпеки ООН (难以发挥应有的、负责任的、建设性的作用 nányǐ fāhuī yīng yǒu de, fù zérèn de, jiànshè xìng de zuòyòng) на Близькому Сході; у прикладі 11 відносини між агенсами (俄罗斯 èluósī – Росія, 土耳其 tǔ'ěrqí – Туреччина, 俄阿关系, é ā guānxì – відносини між РФ і Азербайджаном, 阿亚 ā yà – відносини між Азербайджаном і Вірменією) класифікуються як гармонійні (协调 xiétiáo), гладкі (顺畅 shùnchàng), такі, що нормалізуються і йдуть на користь (正常化有利 zhèngchánghuà yǒulì), але втручання США і НАТО ускладнило ситуацію (但美国、北约的介入将使情况更趋复杂 měiguó, běiyuē de jièrù jiāng shǐ qíngkuàng gèng qū fùzá), що свідчить про їхню негативну характеристику; у прикладі 12 зовнішні сили (外来势力 wàilái shìlì) визначаються як такі, що не допоможуть вирішити конфлікт (无益于解决争端 wúyì yú jiějué zhēngduān), його ускладнять (复杂 fùzá), однак потім уточнюється про кого саме йшлося – про Європейський Союз і США (欧洲联盟 ōuzhōu liánméng, 美国 měiguó). Натомість у китайському медіа-дискурсі формується фрейм **КИТАЙ – КОНСТРУКТИВНА ТРЕТЯ СТОРОНА КОНФЛІКТУ**. Прикладом можуть слугувати висловлення 16 і 17 попереднього підрозділу, а також:

13) 他表示，目前乌克兰危机正处于僵局，下一步理应是停战。他注意到，中国同俄乌两方都进行了沟通。Tā biǎoshì, mùqián wūkèlán wéijī zhèng chūyú jiāngjú, xià yībù lǐyīng shì tíngzhàn. Tā zhùyì dào, zhōngguó tóng é wū liǎng fāng dōu jìnxíng le gōutōng. – Він заявив, що українська криза наразі зайшла в глухий кут і що наступним логічним кроком буде перемир'я. Він зазначив, що Китай спілкувався як з російською, так і з українською стороною.

Тут наголошено на конструктивній ролі Китаю як посередника між Україною та Росією як ворогуючими сторонами, однак номінація російсько-української війни зберігається незмінною – 乌克兰危机 wūkèlán wéijī українська криза. На додачу, слово 沟通 gōutōng в китайській мові має підкреслено позитивний характер, тобто для позначень дій Китаю використовуються слова з позитивною конотацією.

Інші держави не мають настільки яскравої оцінки у медіа-дискурсі, тому вони можуть розглядатися як власне **ТРЕТЯ СТОРОНА КОНФЛІКТУ**.

Далі розглянемо партонімічно-предметний фрейм, до якого входить агенс – сторона конфлікту, що володіє доменом **ВІЙСЬКО**, що характеризується кількісними характеристиками [Q] і якісними характеристиками :

[СТОРОНА КОНФЛІКТУ] МАЄ [Q] (кількість) (ознака) [ВІЙСЬКО]

14) 亚美尼亚严重违反停火协议，导致阿方 1 名士兵死亡。Yàměiniyǎ yánzhòng wéifǎn tíng huǒ xiéyì, dǎozhì ā fāng 1 míng shìbīng sǐwáng. – Вірменія здійснила серйозне порушення угоди про припинення вогню, що призвело до загибелі солдата з азербайджанської сторони.

15) ...同时她还介绍了今年公布的浙江省第一批 40 名著名抗日烈士和 1 个英雄群体的事迹。Tóngshí hái jièshàole jīnnián gōngbù de zhèjiāng shèng dì yī pī 40 míng zhùmíng kàngri lièshì hé 1 gè yīngxióng qúntǐ de shìjì. – Вона також представила подвиги першої групи 40 відомих полеглих героїв, що брали участь у антияпонській війні і однієї героїчної групи в провінції Чжецзян, оголошених цього року.

16) 巴方称俘获数十名以军士兵。Bā fāng chēng fúhuò shù shí míng yǐ jūn shìbīng. – Палестина стверджує, що захопила в полон десятки ізраїльських солдатів.

17) 此外，哈马斯武装人员进入以色列南部一些城镇，同以军展开激战，缴获多辆军车、俘虏多名以军士兵；以军也猛烈轰炸加沙地带目标... Cǐwài, hā mǎ sī wǔzhuāng rényuán jìnrù yǐsèliè nánbù yīxiē chéngzhèn, tóng yǐ jūn zhǎnkāi jīzhàn, jiǎohuò duō liàng jūnchē, fúlǚ duō míng yǐ jūn shìbīng; yǐ jūn yě měngliè hōngzhà jiāshā dìdài mùbiāo... – Крім того, бойовики ХАМАС увійшли в ряд міст на півдні Ізраїлю і вступили в запеклі бої з ізраїльською армією, захопивши ряд військової техніки і полонивши ряд ізраїльських солдатів; ізраїльська армія також потужно бомбардувала об'єкти в секторі Газа

У центрі цих прикладів постають відношення володіння держави або групи певною людиною (людьми). Приклад 14 можна розвернути у схему Азербайджан володіє одним загиблим солдатом. Приклад 15 слід розглядати як Китай володіє 40 полеглими героями. Слово У висловлюванні 16 і 17 Палестина володіє декількома десятками (рядом) ізраїльських солдат. Усі лексеми на позначення військових (士兵 shìbīng – солдат, 武装人员 wǔzhuāng rényuán – озброєна особа) мають нейтральну оцінку, а лексеми 烈士 lièshì – “герой, що жертвує собою” і 英雄 yīngxióng – “герой” має виключно позитивну конотацію.

Такий самий структурно фрейм можна розгорнути із концептом ЦИВІЛЬНІ: СТОРОНА КОНФЛІКТУ] МАЄ [Q] (кількість) (ознака) [ЦИВІЛЬНИЙ]

18) 以色列医疗部门表示，新一轮冲突已造成 300 多名以色列人死亡、1790 人受伤。Yǐsèliè yīliáo bùmén biǎoshì, xīn yī lún chōngtú yǐ zàochéng 300 duō míng yǐsèliè rén sǐwáng, 1790 rén shòushāng. – Ізраїльське міністерство здоров'я заявляє, що в результаті нової хвилі зіткнень загинуло понад 300 ізраїльтян і 1790 отримали поранення.

19) 巴勒斯坦民众与以色列警察 15 日在位于耶路撒冷老城的阿克萨清真寺发生冲突，造成 160 多名巴勒斯坦人受伤，另有约 400 人被以色列警方拘捕。Bālèsītǎn mínzòng yǔ yǐsèliè jǐngchá 15 rì zài wèiyú yēlùsālěng lǎo chéng de ā kè sà qīngzhēnsī fāshēng chōngtú, zàochéng 160 duō míng bālèsītǎn rén shòushāng, lìng yǒu yuē 400 rén bèi yǐsèliè jǐngfāng jūbǔ. – Сутички між палестинцями та ізраїльською поліцією біля мечеті Аль-Акса в Старому місті Єрусалиму 15 грудня призвели до того, що понад

160 палестинців були поранені і близько 400 були заарештовані ізраїльською поліцією.

20) 但就在俄乌非常接近和谈成功之际，乌方指责俄军在基辅西北部布恰市杀害了数百名平民。Dàn jiù zài é wū fēicháng jiējìn hétán chénggōng zhī jì, wū fāng zhǐzé é jūn zài jīfǔ xīběi bù bù qià shì shāhàile shù bǎi míng píngmín. – Але саме тоді, коли Росія і Україна впритул наблизилися до успіху мирних переговорів, українська сторона звинуватила росіян у вбивстві сотень мирних жителів у місті Буча, на північний захід від Києва.

Загалом для позначення цивільних китайська мова використовує лексему 人 rén для творення громадянина якоїсь країни, а також застосовує слово 平民 píngmín – мирне населення.

Складний партонімічний фрейм можна розгорнути із неживими об'єктами:

[СТОРОНА КОНФЛІКТУ] МАЄ [Q] (кількість) [ЗБРОЮ]

Цей фрейм осмислюється за допомогою поєднання кількості зі зброєю, наприклад: 5000 枚火箭弹 5000 Méi huǒjiàn dàn – 5 тисяч ракет, 4 架直升机 4 jià zhíshēngjī – чотири гелікоптери, 15 架无人机, 15 jià wú rén jī – 15 безпілотників, 10 辆坦克 10 liàng tǎnkè – 10 танків, 500 架自杀式无人机 500 jià zìshā shì wú rén jī – п'ятсот дронів-камікадзе, 18 门 155 毫米大口径火炮 18 mén 155 háomǐ dà kǒujìng huǒpào – вісімнадцять великокаліберних 155-мм гармат, 4 万发炮弹 4 wàn fā pàodàn – сорок тисяч артилерійських боєприпасів, 300 架可发动“自杀式”攻击的“弹簧刀”无人机 300 jià kě fādòng “zìshā shì” gōngjí de “tánhuáng dāo” wú rén jī – триста безпілотників 300 безпілотників Slingblade, здатних здійснювати “смертельні” атаки, 500 套“标枪”反装甲导弹 500 tào “biāoqiāng” fǎn zhuāngjiǎ dǎodàn – п'ятсот комплектів протитанкових ракет Javelin, 200 辆 M113 式装甲运兵车 200 liàng M113 shì zhuāngjiǎ yùn bīngchē – двісті БТР M113, 11 架米-17 直升机 11 jià mǐ-17 zhíshēngjī – 11 вертольотів Mi-17, 多套用于确定敌方火炮位置的炮位侦察雷达 duō tào yòng yú quèdìng dí fāng huǒpào wèizhì de pào wèi zhēnchá léidá багато комплектів артилерійських розвідувальних

радарів для виявлення ворожих артилерійських установок, 100 具“卡尔·古斯塔夫”火箭筒 100 jù “kǎ'ěr·gǔ sī tā fū” huǒjìàntǒng – сто пускових установок “Карл Густав” тощо.

Отже, ми визначили, що ситуація ВІЙНА представляє собою макроструктуру, інтегрований фрейм, що можна розбити на слоти (вузли чи термінали), які далі можна деталізувати. Агенс складається зі СТОРІН КОНФЛІКТУ, що можуть займати ролі АГРЕСОР із негативною конотацією, ЖЕРТВА, ТРЕТЯ СТОРОНА КОНФЛІКТУ, КОНСТРУКТИВНА ТРЕТЯ СТОРОНА КОНФЛІКТУ і ДЕСТРУКТИВНА СТОРОНА КОНФЛІКТУ. Залежно від фрейму, лексичні одиниці матимуть своє особливе прагматичне значення, що буде залежати від ідеологічних установок мовця. Також можливе виділення партонімічного фрейму на основі концептів СТОРОНА КОНФЛІКТУ, ЦИВІЛЬНИЙ, ВІЙСЬКО, ЗБРОЯ.

Висновки до розділу 3

Вторинна актуалізація концепту – це його макрополе, його складають фрейми – стереотипові ситуації, які заповнюються слотами. Концепт ВІЙНА може виступати як слот чи рефрент фрейму, до якого доснується ще один концепт, разом з яким вони утворюють пропозицію, або як складна ситуація, що далі розкладаються на концепти нижчого рівня.

Концепт ВІЙНА як слот фреймової структури складає декілька фреймів. Перший – ВІЙНА – ЦЕ ЗЛО – предметний фрейм, який надає оцінку поняттю війна. Це пояснюється тим, що війна є антителеономним концептом, до якого не прагнуть, а тримаються подалі.

Наступний фрейм – гіпонімічний, і він має вигляд ВІЙНА (вид) – ЦЕ ПОЛІТИКА (рід), адже за визначенням війна – це продовження політики, одна з її форм. До політики також звертають для врегулювання війни. У цьому випадку має місце концепт МИР як те, що настає після війни. Можлива також фреймова структура ВІЙНА – ЦЕ ГРА, що характеризується непередбачуваністю.

Асоціативний фрейм ВІЙНА – ЦЕ СТИХІЯ, заснований на неможливості контролювати війну, втрати над нею контролю. Чіткіше відокремлюється фрейм

ВІЙНА – ЦЕ ВОГОНЬ, що пов’язує усі аспекти військової діяльності з вогнем і його властивостями. Також можливо виділити фрейм ВІЙНА – ЦЕ ВИСТАВА, що розгортається як на сцені.

ВІЙНА як складна ситуація є макроструктурою, всередині якої можна виділити такі слоти як СТОРОНА КОНФЛІКТУ, ЗБРОЯ, ВІЙСЬКОВІ, ЦИВІЛЬНІ.

Слот СТОРОНА КОНФЛІКТУ можна розглядати як фрейм: країна – ЦЕ СТОРОНА КОНФЛІКТУ, якщо до неї не прикріплено оцінки, вираженої мовними засобами. Якщо акцентовано на незаконності дії країни, що призвели до війни, то має місце фрейм СТОРОНА КОНФЛІКТУ – АГРЕСОР, відповідно протилежним фреймом буде СТОРОНА КОНФЛІКТУ – ЖЕРТВА. Якщо сторона конфлікту не є активним учасником, а опосередковано бере участь у конфлікті чи допомагає одній стороні, то вона називається ТРЕТЯ СТОРОНА КОНФЛІКТУ, залежно від ролі виділяється КОНСТРУКТИВНА та ДЕСТРКУТИВНА СТОРОНА КОНФЛІКТУ.

ВИСНОВКИ

1. Когнітивна лінгвістика прагне вивчити зміст людського пізнання, аналізуючи те, як мова концептуалізує дійсність. Мова, з одного боку, фіксує результати пізнавальної діяльності людини, а з іншого – основний інструмент цього процесу. Концепт – результат процесу концептуалізації.

Існує різноманіття визначень концептів, які залежать від методології дослідження. Проте всі дослідники згодні, що концепт – це мінімальна структура знання, а вивчення концептів поділяється на різні напрямки. Онтологічний підхід об'єднує символно-комп'ютаційний, семантико-когнітивний, логічний і логіко-психологічний підходи. Культурологічно орієнтований гносеологічний напрям включає філософсько-культурний, лінгвокультурний, когнітивно-культурологічний і когнітивно-поетологічний підходи. Також існує експірієнційний напрям, який є ключовим у методології дослідження концептів в західних і східних студіях. Більшість китайських лінгвістів також прийняли експірієнційний підхід і застосовують його у своїх дослідженнях.

У цьому дослідженні ми розглядаємо концепт з погляду лінгвокультурології та методології когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики. Для цього ми будемо користуватися визначенням концепту від Приходька А. М. (2008), який характеризує концепт як поняття етно-соціо-психо-лінгво-культурного порядку з чітко вираженою валоративною компонентою.

Концепт відрізняється від поняття через опозицію неконвенційності та конвенційності; він переживається та наповнюється індивідуальним досвідом людини, тоді як поняття є чисто інтелектуальним універсальним результатом процесу категоризації.

Концепт має такі ознаки як неізолюваність, відкритість як невичерпність його змісту, функціонування у межах певним чином організованих концептуальних доменів, які є фоном концепту; цілісність і нежорстка структурованість; динамізм і креативність як здатність змінюватися, поповнюватися новим знанням, уточнюватися, образність, емотивність, оцінка, інтерпретаційність, специфічність комплексність

побутування, обмеженість свідомістю носія, складноструктурованість, тривірневе лінгвальне втілення, етнокультурна маркованість і поліапеляційність.

У цьому дослідженні ми визначаємо концепт ВІЙНА як: 1) структурно складний; 2) за змістом – власне телеономний; 3) за аксіологічною семантикою – негативний; 4) за форматом репрезентації – подвійний гештальт разом із концептом МИР; 5) за ступенем змінності/стійкості репрезентації – стійкий; 6) за середовищем буття – мовний, культурний, лінгвокультурний, дискурсивний; 7) за суб'єктом концептуалізації – загальнолюдський.

З точки зору лінгвокультурології, структуру концепту представлено ядром і периферією, існують три основні шари концепту, які визначають його сутність: Ядро (інтенціонал) – поняття, периферія (імплікаціонал), що ділиться на перцепційно-образний адстрат і Ціннісний валоративний епістрат.

Когнітивно-дискурсивна парадигма знання розглядає концепт через його потенційні і реалізаційні властивості, які виявляються в системі мови та мовленні. Дослідження в цьому контексті розглядає дискурс як холістичну одиницю мовленнєвої діяльності, що поєднує когнітивний (використання мови, творення і передача ідей) та комунікативний або соціопрагматичний аспекти, включаючи взаємодію мовців у конкретних контекстах і ситуаціях.

У цьому дослідженні ми дотримуємось принципів функційного семіотичного підходу, який тлумачить дискурс у соціально-ідеологічному аспекті. Дослідник аналізує мовні засоби, що функціують для вираження певної ідеологічної спрямованості, вивчаючи їхні функції та роль у соціальному контексті.

Медіа-дискурс – особлива форма мовленнєво-мисленнєвої діяльності, характерної для інформаційного простору мас-медіа. Медіа-дискурс має такі функції: когнітивна, ціннісна, конструююча, інформаційна, резуляційна, персуазивна, інтеграційна, культурна, гедоністична. Його мета – створити створити ментальний образ новинної події, максимально наближений до оригінальної. Сучасний медіа-дискурс Китаю складають нові медіа.

Концепти реалізуються у дискурсі вибірково через вибір мовцем лексичних одиниць у мовленні, що є характеристикою ідеологічності, тобто ідеологія презентує

інформацію у дискурсі вибірково, свідомо опускаючи чи підсвічуючи (сигналізуючи) певну інформацію чи теми. Отже, реалізація концепту ВІЙНА у медіа-дискурсі містить ідеологічну складову.

2. Ми звернулися до методів корпусної лінгвістики для моделювання китайськомовного медіа-дискурсу, щоб проаналізувати засоби маніфестації концепту ВІЙНА. Ми виходимо із ідеологічного припущення щодо нерівності репрезентації цього концепту у китайських медіа. Для того, щоб це перевірити, ми створили мовний корпус, що наповнили зразками мовлення (усного і писемного) взятих із трьох державних китайських медіа. Методом наскрізної вибірки ми відібрали матеріал, що стосується російсько-української війни, японсько-китайської війни, карабаського конфлікту й палестино-ізраїльського конфлікту.

Ми досліджували концепт ВІЙНА за алгоритмом моделювання концептів. У результаті у нас вийшло мікрополе концепту, що входить в макрополе концепту. Останнє ми збудували за допомогою фреймової моделі.

Концепт, як ментальне утворення, екстеріоризується у мовленні та дискурсі. Для зафіксування ментального інваріанту концепту використовується лексична, фразеологічна і синтаксична об'єктивація. Наступним етапом є дослідження дискурсивної реалізації концептів за допомогою синонімічного, паремійного та алузійного профілювання, включаючи зв'язки з іншими концептами - дискурсивні конфігурації концептів або фрейми.

3. Після проведення поняттєвого аналізу та визначення прототипового елемента, ми звернулися до мовного корпусу для пошуку одиниць із схожим функціонуванням. Отримавши перелік, ми його розширили за допомогою словників, результатом чого стали 59 одиниць - репрезентантів концепту ВІЙНА в китайському медіа-дискурсі, його первинну актуалізацію.

Здійснюючи компонентний аналіз, ми визначили 7 семем, за якими розподілили всі лексеми на 15 груп, враховуючи кількість актуалізованих семем. До ядерної зони концепту віднесли лексеми групи 1, до приядерної (близькоядерної) – лексичні одиниці груп 2, 3 і 4, оскільки ці групи актуалізують найбільшу кількість семем та передають семантику війни найбільш експліцитно.

Решта груп утворюють периферійну частину концепту: групи 5, 6 і 7 представляють близькопериферійну зону, групи 8-11 – середню периферію, а 12-15 – дальню частину.

4. Було визначено групу морфем, що найяскравіше виражають семантику війни – це 战(戰) zhàn, 争(爭) zhēng, 抗 kàng, 事 shì, 征 zhēng, 侵 qīn, 略 lüè, 斗(鬥、鬪) dòu, 役 yì, 夺(奪) duó, 袭(襲) xí, 击(擊) jī, 攻 gōng, 势(勢) shì, 冲(冲, 衝) chōng, 突 tū, 竞(競) jìng, 危 wēi, 机(機) jī.

Вторинна актуалізація концепту – це його макрополе, його складають фрейми – стереотипові ситуації, які заповнюються слотами. Концепт ВІЙНА може виступати як слот чи рефрент фрейму, до якого доснується ще один концепт, разом з яким вони утворюють пропозицію, або як складна ситуація, що далі розкладається на концепти нижчого рівня.

Концепт ВІЙНА як слот фреймової структури складає декілька фреймів: ВІЙНА – ЦЕ ЗЛО; ВІЙНА – ЦЕ ПОЛІТИКА, ВІЙНА – ЦЕ ГРА, ВІЙНА – ЦЕ СТИХІЯ, ВІЙНА – ЦЕ ВОГОНЬ, ВІЙНА – ЦЕ ВИСТАВА.

ВІЙНА як складна ситуація є макроструктурою, всередині якої можна виділити такі слоти як СТОРОНА КОНФЛІКТУ, ЗБРОЯ, ВІЙСЬКОВІ, ЦИВІЛЬНІ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бацевич, Ф. С. (2011a). *Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник*. Київ: Видавничий центр “Академія”.
- Бацевич, Ф. С. (2011b). *Історія лінгвофілософських учень : підручник (2-ге вид.)*. Київ: Видавничий центр “Академія”.
- Брославська, Л. Я. (2015). Образно-ціннісний складник концепту WAR / ВІЙНА в американській мовній картині світу. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер. : Філологічні науки (мовознавство)*, 4, 22–27.
- Воробйова, О. П. (2011). Концептологія в Україні: здобутки, проблеми, прорахунки. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Філологія*, 14(2), 53–64.
- Голубовська, І. О. (2004). *Етнічні особливості мовних картин світу: Монографія (2-ге вид.)*. Київ: Логос.
- Голубовська, І. О. (2016). Сучасна українська лінгвоконцептологія: стан і перспективи розвитку. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, 10 (1), 151–159.
- Забужко, О. С. (2009). *Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика (4-те вид.)*. Київ: Факт.
- Загнітко, А. П. (2012). *Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни: Т. 2. К – О*. Донецьк: ДонНУ.
- Зорницький, А. В., & Мосієнко, О. В. (2018). Вербалізація збройного конфлікту в англomовному медіа-дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.*, 33(2), 45–47.
- Ісаєвич, Я. Д. (2001). Мовний код культури. У В. А. Смолій (Ред.), *Історія української культури : у п'яти томах.: Т. 2. Українська культура XIII — першої половини XVII століть. Наукова Думка. Відновлено з* <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult211.htm>
- Караман, С. О., Караман, О. В., Плющ, М. Я., Степаненко, М. І., Горошкіна, О. М., Бакум ... Кочеткова, А. І. (2011). *Сучасна українська літературна мова :*

навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. (С. О. Караман, Ред.). Київ: Літера ЛТД.

Кириченко, Т. С. (2015). Співвідношення категорій “дискурс”, “текст” та “мовлення” у сучасній лінгвістиці. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”*. Серія : Філологічна, (52), 131–133.

Колесник, О. С. (2014). Концепт війна в аспекті лінгвoseміотики та лінгвокультурології. *Мовні і концептуальні картини світу*, 48, 216–230.

Кочерган, М. П. (2010). *Загальне мовознавство : підручник* (3-тє вид.). Київ: Видавничий центр “Академія”.

Кривенко, Г. Л. (2017). Корпусні дослідження дискурсу: становлення, стан і перспективи. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія : Філологія, 20(1), 51–63.

Мартинюк, А. П. (2011). *Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Мірошниченко, І. Г. (2020). *Стислий текстів українському масмедійному дискурсі*. (Дис. канд. філол. наук). Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро.

Морозова, О. І. (2010). Дискурс як когнітивно-комунікативна подія. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Сер. Філологічні науки. *Мовознавство*, 7, 134–138.

Мунтян, Л. В. (2013). Концептуальний аналіз та методи дослідження вербалізованих концептів. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. Сер.: Філологічна, (33), 103-105.

Мунтян, Л. В., & Мацієвська, А. В. (2017). Вербальне вираження концепту WAR в сучасному дискурсі мас-медіа. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство), 24, 107–113.

Кривенко, Г. Л. (2017). Корпусні дослідження дискурсу: становлення, стан і перспективи. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія Філологія, 20(1), 51–63.

- Плотнікова, Н. В. (2013). Алгоритм аналізу лінгвокультурного концепту. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 1, 165–170.
- Полюжин, М. М. (2009). Типологія й аналіз концептів. *Іноземна філологія*, 121, 80–89.
- Полюжин, М. М. (2015). Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*, 4, 212–222.
- Полюжин, М. М. (2017). Зміст і структура лінгвокультурного концепту. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*, 3, 56–61.
- Приходько, А. М. (2008). *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики*. Запоріжжя: Прем'єр.
- Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник*. Полтава: Довкілля-К.
- Трубіцина, О. С. (2013а). Мовні засоби реалізації сугестії в китаємовній масовій комунікації (на прикладі інтерв'ю Ху Цзіньтао іноземним ЗМІ). *Східний світ*, (2-3 (79-80)), 126–131.
- Трубіцина, О. С. (2013b). Засоби композиційно-сюжетної організації сугестивного китаємовного медіа дискурсу: прагматичний аспект. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер. : Філологічна*, (38), 131–133.
- Федічев, О. Є. (2023). *Сучасний китайськомовний дипломатичний дискурс: структурно-семантичний та лінгвопрагматичний аспекти*. (Дис. д-ра філософії в галузі філології). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Фуко, М. (2003). *Археологія знання*. Київ: Видавництво Соломії Павличко "Основи".
- Храбан, Т. Є., & Шостак, О. Г. (2015). Дослідження концепту за допомогою використання фреймово-слотової моделі (на прикладі концепту війна). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, (27), 449–456.

- Шугаєв, А. В. (2019). Медіа-дискурс крізь призму когнітивної прагматики. *Науковий вісник ХДУ. Серія Германістика та міжкультурна комунікація*, 1, 125–129.
- Яворська, Г. М. (2016). Концепт “війна”: семантика і прагматика. *Стратегічні пріоритети. Серія : Філософія, (1)*, 14 – 23.
- Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis: the critical study of language* (2nd ed.). London: Routledge.
- Davies, M. (2016). Synchronic and diachronic uses of corpora. In V. Viana, S. Zyngier & G. Barnbrook (Ed.), *语料库语言学群言集* (с. 69–88). 北京: 外语教学与研究出版社.
- Gries, S. T. (2016). Methodological and interdisciplinary stance of Corpus Linguistics. In V. Viana, S. Zyngier & G. Barnbrook (Ed.), *语料库语言学群言集* (с. 89–108). 北京: 外语教学与研究出版社.
- Leech, G. (2016). Principles and applications of Corpus Linguistics. In V. Viana, S. Zyngier & G. Barnbrook (Ed.), *语料库语言学群言集* (с. 170–187). 北京: 外语教学与研究出版社.
- Sorokin, S. V., Lykshosherstova, M., & Liubymova, Y. (2021). Representation of time in typologically different languages: a functional approach (based on Turkish, Arabic and Chinese). *Asian and African Studies*, 30(2), 275–312. Відновлено з <https://doi.org/10.31577/aassav.2021.30.2.01>
- Swales, J. (2016). A critical view on the use of corpora. In V. Viana, S. Zyngier & G. Barnbrook (Ed.), *语料库语言学群言集* (с. 242–249). 北京: 外语教学与研究出版社.
- Tenbrink, T. (2020). *Cognitive Discourse Analysis: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ungerer, F., & Schmid, H.-J. (2006). *An Introduction to Cognitive Linguistics* (2nd ed.). London: Routledge.
- van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

- Viana, V. (2016). The politics of Corpus Linguistics. In V. Viana, S. Zyngier & G. Barnbrook (Ed.), *语料库语言学群言集* (c. 250–268). 北京: 外语教学与研究出版社.
- Vorobei, O., Akimova, A., & Akimova, A. (2021). Metaphorical Conceptualization of WAR in Chinese Sports Discourse. *PSYCHOLINGUISTICS*, 29(2), 25–45. Відновлено з <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2021-29-2-25-45>
- Wodak, R., Meyer, M., Jager, S., van Dijk, T., Fariclough, N., & Scollon, R. (2001). *Methods of critical discourse analysis*. London: SAGE Publications Ltd.
- 蔡雯 & 翁之颢. (2013). 微信公众平台:新闻传播变革的又一个机遇——以“央视新闻”微信公众账号为例. *新闻记者*, (07), 40-44.
- 尼古拉斯·阿洛特. (2017). *语用学核心术语: 英、汉* (冉永平注). 北京: 外语教学与研究出版社.
- 保罗·贝克 & 西博纳尔·埃莱丝. (2017). *话语分析核心术语: 英、汉* (黄国文、刘明注). 北京: 外语教学与研究出版社.
- 钱毓芳. (2010). 语料库与批评话语分析. *外语教学与研究 (外国语文双月刊)*, 42(3), 198–202.
- 胡春阳. (2005). *传播的话语分析理论*. (博士学位论文). 复旦大学. 上海。
- 辛斌. (1996). 语言、权力与意识形态: 批评语言学. *现代外语*, (71), 21-26.
- 黄伯荣 & 廖序东. (2017). *现代汉语.上册* (增订六版). 北京: 高等教育出版社.
- 黄国文 & 徐珺. (2006). 语篇分析与话语分析. *外语与外语教学*, (10), 1–6.
- 黄国文. (2005). 电子语篇的特点. *外语与外语教学*, (12), 1–5.
- 姜望琪. (2003). 当代语言学的发展趋势. *《外国语言文学》 (季刊)*, 77(3), 12–18.
- 匡文波. (2008). “新媒体”概念辨析. *国际新闻界*, (6), 66–69.
- 李福印. (2008). *认知语言学概论*. 北京: 北京大学出版社.
- 李素琴. (2009). 我国话语分析研究综述. *辽宁行政学院学报*, 11(12), 135–136.
- 彭兰. (2016). “新媒体”概念界定的三条线索. *新闻与传播研究*, (03), 120-125.
- 冉永平. (2010). 冲突性话语的语用学研究概述. *外语教学*, 31(1), 1–6.

- 王寅. (2005). *认知语言学探索*. 重庆: 重庆出版社.
- 文旭 & 司卫国. (2018). 认知语言学: 反思与展望. *中国社会科学评价*, (3), 23–36.
- 文旭. (2002). 认知语言学的研究目标、原则和方法. *外语教学与研究*, 34(2), 90–97.
- 文旭. (2007). 语义、认知与识解. *外语学刊*, 139(6), 35–39.
- 林克勤. (2020). 语言力: 中国媒体走出去的一种巧实力. *《学术界》(月刊)*, (4), 118 – 126.
- 文旭. (2022). 语言、意义与概念化. *《深圳大学学报》*, 39(1), 32–39.
- 钱毓芳. (2010). 语料库与批评话语分析. *外语教学与研究(外国语文双月刊)*, 42(3), 198–202.
- 项男. (2012). 谈新媒体时代的新闻语篇. *中国报业*, (10), 66–67
- 徐赳赳. (1997). 话语分析在中国. *外语教学与研究*, (4), 20–24.
- 何婷婷. (2003). *语料库研究* (博士学位论文). 华中师范大学, 武汉.
- 杨明天. (2005). 概念分析: 方法及意义. *俄语语言文学研究*, 7(1), 55–61.
- 张喆 & 赵国栋. (2006). “概念”刍议. *解放军外国语学院学报*, 29(4), 29–32.
- 张喆. (2012). 当代语言学研究方法的思考. *河南社会科学*, 20(9), 82–84.
- 赵国栋. (2008). 也谈概念分析. *解放军外国语学院学报*, 31(6), 27–31.
- 赵艳芳. (2000a). 认知语言学研究综述 (一). *解放军外国语学院学报*, 25(5), 22–26.
- 赵艳芳. (2000b). 认知语言学研究综述 (二). *解放军外国语学院学报*, 23(6), 27–30.
- 朱永生. (2002). 论语言符号的任意性与像拟性. *外语教学与研究(外国语文双月刊)*, 34(1), 2 – 7.

ДЖЕРЕЛА ДОВІДКОВОГО ХАРАКТЕРУ

- Бут, Ю. І. (2006). Воєнний конфлікт. У І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк ... та Я. С. Яцків (Ред.), *Енциклопедія Сучасної України*. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Відновлено з <https://esu.com.ua/article-27383>

- Пилявець, Р. І. (2005). Війна. У І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк ... та Я. С. Яцків (Ред.), *Енциклопедія Сучасної України*. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Відновлено з <https://esu.com.ua/article-34448>
- 新华字典. (б. д.). 字典 | 新华字典 | 在线新华字典 - 汉文学网. Відновлено з <https://zd.hwxnet.com/>
- 战争. (2019). 在 *中国社会科学词条库*. Відновлено з https://www.skctk.cn/html/19/19-56685-3.html?is_search=hot_search&t=1697319506
- 中国社会科学院语言研究所词典编辑室(编). (2016). *现代汉语词典* (7版). 北京: 商务印书馆.
- 王爱世 (编). (1998). *常用同义词反义词词典*. 山东: 山东友谊出版社.
- 曹先擢 & 苏培成 (编). (1999). *汉字形义分析字典*. 北京: 北京大学出版社.
- 漢典. (б. д.). Відновлено з <https://www.zdic.net/>

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Chinese Web 2017 (zhTenTen17) Simplified. (б. д.). Відновлено з <http://www.sketchengine.eu>
- 人民日报. (б. д.). 人民网. Відновлено з <http://www.people.com.cn/>
- 新华网. (б. д.). Відновлено з <http://www.news.cn/>
- 荀恩东, 饶高琦, 肖晓悦 & 臧娇娇. (2016). 大数据背景下 BCC 语料库的研制. *语料库语言学*, 3(1), 93–109. Відновлено з <http://bcc.blcu.edu.cn/>
- 中央广播电视总台. (б. д.). Відновлено з <https://www.cctv.com/>

PE3IOME

本文战争概念为研究对象，以认知-语篇范式为基础，以数据库为指导，结合其他科学领域和方法，在总结前人所提出的认知语言学、语言概念学、话语分析等方面的理论、方法的基础上，全面、系统地研究了与战争概念在媒体语篇的言语化，讨论了战争概念的意义意味着什么、概念分类中的其地位。

认知-语篇范式中的概念指的是民族、社会、心里、语言、文化上的、一个具有价值成分的现象。本文将战争概念定义为 1) 结构复杂；2) 纯目的性；3) 消极；4) 与和平概念一起构成双重完形；5) 稳定；6) 语言、文化、语言文化、话语中的；7) 普通。其结构分成核心与外围。

认知-语篇范式通过概念的潜在和实现属性来考虑概念，这些属性在语言系统和言语（即话语）中被客观化。本研究中，我们坚持功能符号学方法的原则，该方法从社会意识形态的角度解释话语，研究者以表达某种意识形态取向的类似语言手段为目标。

媒体语篇是大众媒体信息空间的一种特殊的言语和思维活动形式。媒体语篇具有以下功能：认知功能、价值功能、建构功能、信息功能、调节功能、说服功能、整合功能、文化功能和娱乐功能。其目的是为新闻事件创造一个尽可能接近原貌的心理形象。中国当代媒体话语是由新媒体构成的。我们使用语料库以模拟中文媒体语篇。

进行了概念分析并确定了原型元素之后，我们使用语料库搜索具有类似功能的单元。在获得了这份清单后，我们又借助词典对其进行了补充，最终获得了 59 个单元。经过成分分析，我们确定了 7 个义素，并据此将所有词素分为 15 组。概念的核区包括第 1 个词组，近核（近核）区包括第 2、3 和 4 歌词组，因为这几组的语素数量最多，最明确地表达了战争的概念意义。其余各组构成该概念的边缘部分（外围）：第 5、6 和 7 组代表近边缘区，第 8-11 组占据中边缘区，第 12-15 组占其远边缘区。

最全面地反映战争概念意义的语素是战(戰), 争(爭), 抗, 事, 征, 侵, 略, 斗(鬥、鬪), 役, 夺(奪), 袭(襲), 击(擊), 攻, 势(勢), 冲(沖, 衝), 突, 竞(競), 危, 机(機)。

战争的概念作为框架结构中的一个插槽, 由多个框架组成: 战争是邪恶; 战争是政治; 战争是游戏; 战争是自然现象; 战争是火焰; 战争是悲剧。战争作为一种复杂的结构, 是一种宏观结构, 我们可以在其中区分出冲突方、武器、军事、平民等槽位。

ДОДАТКИ

Додаток 1

Синонімічний і семіотичний ряд концепту ВІЙНА у сучасній китайській мові

Слово	Тлумачення	Переклад
战争	为实现一定的政治和经济目的而进行的武装斗争。是人类历史出现阶级以后的社会现象。是阶级间、民族间、国家间、政治集团间矛盾斗争的最高形式，以暴力手段反映政治实质。经济是战争的物质基础，科学技术的发展水平决定战争的方式，保存自己和消灭敌人是战争的基本原则。有正义战争、非正义战争两类。	Війна
战斗	–敌对双方兵团、部队、分队、飞机、舰艇间进行的武装冲突。是实现战争目的的主要手段。是改革的组成部分。有进攻和防御两种基本类型。 –泛指斗争。	1) боротися 2) військові (бойові) дії, битва
危机	–亦作“危几”。潜伏的祸害或危险。 –严重困难的关头。亦特指经济危机。 –危险的机关。用于杀敌、猎兽、捕鱼等的器具。	Критичний момент, криза
斗争	–矛盾的双方互相冲突，一方力求战胜另一方。 –群众用说理、揭发、控诉等方式打击敌对分子或坏分子。 –努力奋斗。	1) Боротьба, боротися 2) докладати зусиль
争斗	–争夺;斗殴。 –奋斗，战斗。	Боротися (з, проти); битися
冲突	–有矛盾; 争斗; 争执。	Зіткнення, конфлікт; неочікуваний напад

	<p>—两种或几种动机同时存在又相互矛盾的心理状态。</p> <p>分为三种基本类型：(1)向往向往型，即两种动机都想实现却只能实现一种；(2)回避回避型，即两种事物都想拒绝而又必须选择一样；(3)向往回避型，即对一种目标既想争取又想回避。</p>	
大战	<p>—指战争规模巨大。</p> <p>—剧烈的战斗。</p>	Велика битва; битва
行动	<p>—走路；走动。</p> <p>—指为某种目的而进行的有意识的活动。</p> <p>—行为；举行。</p>	<p>1) Йти, рух</p> <p>2) Дія, діяти</p> <p>3) (військова) операція, маневр</p>
战役	<p>在一定的空间和时间内进行的一系列大小战斗的总和。是军队为达到战争的局部或全局性目的，按一个总的作战企图，在统一指挥下实施的。属于战争与战斗间的作战行动。</p>	Битва, операція, військова кампанія
事件	<p>—事情：处理各类事件 查办事件。</p> <p>—指历史上或社会上发生了的大事情。</p>	Справа, питання, подія, інцидент, випадок
竞争	<p>为了自己方面的利益而跟人争胜。</p>	Змагатися, боротися, боротьба, протистояння, суперництво
运动	<p>—为某种目的而四处奔走。</p>	Кампанія, рух (суспільний)
灾难	<p>灾祸造成的苦难。</p>	Лихо, катастрофа
改革	<p>把事物中旧的不合理的一部分改成新的、能适应客观情况的。</p>	Реформа, оновлювати, виправляти

事情	<p>–事物的真相;实情。</p> <p>–事理人情。</p> <p>–人类生活中的一切活动和所遇到的一切社会现象。</p> <p>–犹工作，职业。</p>	Діло, справа, інцидент, факт
矛盾	<p>–比喻言行相互抵触，互不相容。</p> <p>–唯物辩证法指事物内部或事物之间又统一又斗争的双方的关系。矛盾无处不在，无时不在，推动事物的发展。矛盾千差万别，千变万化，必须具体分析，区别对待。客观事物的矛盾反映到人的头脑中来，形成思想上的矛盾。</p> <p>–逻辑上有三种不同的涵义：(1)指“逻辑矛盾”或“自相矛盾”；(2)指“矛盾判断”；(3)指“矛盾概念”。</p>	Протиріччя, протирічити
问题	<p>–要求解答的题目。</p> <p>–需要研究解决的疑难和矛盾。</p> <p>–关键；重点。</p> <p>–意外事故。</p>	Питання, проблема, тема, недоліки
攻击	<p>–进攻。</p> <p>–恶意指摘。</p>	Атакувати, наступати, агресія, атака
挑战	激使敌人出来应战，也比喻鼓动对方跟自己竞赛。	Виклик, проблема, викликати (на бій)
行为	<p>心理学家对行为有各种不同的看法。如行为主义心理学把人与动物对刺激所作的一切反应都称之为行为，包括外显的行为和内隐的行为；格式塔心理学认为人的行为由人与环境的相互关系决定，行为指受心理支配的外部活动。现代心理学家一般认为，行为是有机体的外显活动。</p>	Дія, вчинок, акт

局势	(政治、军事等) 一个时期内的发展情况。	Положення, ситуація, стан, обстановка
局面	—一个时期内事情的状态。 —〈方〉规模。	Обставини, ситуація, обстановка, масштаб
趋势	—趋奉权势。 —事物发展的动向。	Тенденція, течія; лестити владі
风险	可能发生的危险。	Ризик, небезпека
形势	1.亦作“形勢”。2.形态;形体。3.局势;情况。4.指趋势。5.指文章的格局。6.势力;力量。7.权势, 权位。8.引申指权贵。9.气势;声势。10.地理状况;地势。11.险要之地。12.指地形险要。13.军阵;阵势。	Обстановка, положення, структура, рельєф, умови місцевості, позиція, дислокація військ
悲剧	—戏剧的主要类别之一, 以表现主人公与现实之间不可调和的冲突及其悲惨结局为基本特点。 —比喻不幸的遭遇。	Трагедія
情况	1.志趣, 志向。2.情谊, 恩情。3.情形。4.犹体统。5.情趣, 兴致。6.心情, 情绪。7.今亦特指军事上敌情的变化。	Положення, обстановка, умови, ситуація, зміни (на полі битви)
内战	—国内战争。包括统治阶级内部争夺政权的战争和国内革命力量与反革命力量之间的战争。 —指内部混战。 —内心斗争。	Громадянська (міжусобна) війна

危险	<p>–亦作“危峻”。艰危险恶，不安全。谓有可能导致灾难或失败。</p> <p>–指险恶、险要之地。</p>	Небезпека, ризик
袭击	对不备之敌突然实施攻击的作战行动。是基本的进攻方式。也是游击战的主要作战方法。善于创造和捕捉战机，正确选择袭击目标，秘密周祥的组织准备是袭击的基础。	Неочікуваний удар, напад, атакувати, тиснути
打击	<p>1.击;撞击。</p> <p>2.加以攻击，使对方遭受失败、挫折。</p> <p>3.犹刺激。</p>	Удар, завдавати удару, пригнічувати, придушувати
冲击	<p>–水流撞击物体。</p> <p>–也泛指受到力量的撞击；遭受的打击、挫折。</p> <p>–冲锋。</p>	Удар, штурм, поштовх, атака
进攻	<p>–接近敌人并主动攻击。</p> <p>–在斗争或竞赛中发动攻势：快速进攻到对方篮下。</p>	Наступати, нападати, напад
争议 争论	争辩讨论;争吵。	Сперечатися, спірний
灾害	天灾人祸造成的损害。	Лихо; нещастя, катастрофа
战火	战事;战争。	Полум'я війни; війна
侵略	<p>广义指对他国领土、主权的侵犯，以及进行经济掠夺和文化奴役等行为。狭义指对他国的武装侵犯。</p> <p>侵略是帝国主义、霸权主义的本性，是最严重的国际罪行。</p>	Вторгатися в, вести агресію, вторгнення

场面	<p>–指生活中某种场合下的情景。</p> <p>–表演的场地。</p> <p>–文学作品中人物在一定时间、环境中活动的情景。</p> <p>–戏曲乐队所用各种乐器的统称。有文场与武场之分。习惯上也称戏曲乐师为“场面”。</p> <p>–表面的排场、体面。</p>	Обстановка, ситуація, положення, картина, зовнішній вигляд
竞赛	互相比赛，争取优胜	Змагання
战事	<p>–军事行动;行阵征战之事。</p> <p>–泛指战争。</p>	Військові дії; війна
突破	<p>–集中兵力向一点进攻或反攻，打开缺口。</p> <p>–冲破;超过。</p>	Проривати (облаву), прорив, долати, перевищувати
难题	<p>–不易解答的题目。</p> <p>–不易解决的问题。</p>	Складне питання, тема
热点	<p>–国际上矛盾冲突激烈的地区；矛盾冲突的焦点。</p> <p>–人们普遍感兴趣的地方或事情。</p>	Регіон збройного конфлікту; явище, що викликає масову увагу
争端	引起争执的事由。	Конфлікт, дебати, обговорення
战乱	指战争引起的动荡混乱状态。	Військова сму́та
入侵 侵入	侵入国境。	Вторгатися, вторгнення
侵犯	也称“攻击”。有意伤害他人身体和精神的行为。社会心理学家对侵犯产生原因的解释主要有两种理论：挫折侵犯理论认为挫折是侵犯产生的原因。	Незаконно втручатися, зазіхати на, вторгатися (на чужу територію), перетинати кордон

抗战	抵抗外国侵略的战争，在我国特指 1937—1945 年反抗日本帝国主义侵略的战争。	Війна проти агресора, Війна проти Японії
争执	各执己见，互不相让。	Сперечатися, суперечка
混战	目标不明或对象常变的战争或战斗	Міжусобиці, бійка
灾难	灾祸造成的苦难。	Лихо, катастрофа
攻势	向敌方进攻的行动或形势。	Атака, наступ
奋斗	为了达到一定目的而努力干	Боротьба, боротися, докладати зусиль
征战	出征作战	Похід, війна, вести війну
战祸	战争的祸害	Військове лихо; лихо, викликане війною
进犯	（敌军向某处）侵犯。	Напад, наступ (противника), вторгнення
攻打	为占领敌方阵地或据点而进攻。	Атакувати, штурмувати, наступати
争夺	—亦作“争敝”。 —争斗夺取;争着夺取。	Боротися за..., намагатися оволодіти, віднімати у когось

Компонентний аналіз репрезентантів концепту ВІЙНА у китайськомовному
медіа-дискурсі

Слово	‘дві сторони ,’	‘насилън ицький’	‘політи чний’	‘збройн ий’	‘боротьб а’	‘спрямо ваність на ціль’	‘масшта бність’
战争	+	+	+	+	+	+	+
内战	+	+	+	+	+	+	+
侵略	+	+	+	+	+	+	+
战事	+	+	+	+	+	+	+
入侵	+	+	+	+	+	+	+
侵入	+	+	+	+	+	+	+
侵犯	+	+	+	+	+	+	+
抗战	+	+	+	+	+	+	+
征战	+	+	+	+	+	+	+
战火	+	+	+	+	+	+	+
大战	+	+	±	+	+	+	+
袭击	+	+	+	+	+	+	±
进攻	+	+	+	+	+	+	±
战乱	+	+	+	+	+	±	+
混战	+	+	+	+	+	±	+
攻势	+	+	+	+	+	+	±
进犯	+	+	+	+	+	+	±
攻打	+	+	+	+	+	+	±
战斗	+	+	+	+	+	+	—
斗争	+	+	+	±	+	+	±
争斗	+	+	+	+	+	+	—

战役	+	+	+	+	+	+	—
改革	+	—	+	+	+	+	+
冲击	+	+	±	+	+	+	±
争夺	+	+	+	+	+	+	±
攻击	+	+	±	+	+	+	—
打击	+	+	±	+	+	+	—
矛盾	+	±	—	±	+	+	+
争执	+	±	±	±	+	+	±
战祸	—	+	+	+	+	—	+
竞争	+	±	±	—	+	+	±
挑战	+	+	±	±	±	+	—
竞赛	+	±	±	—	+	+	±
争端	+	—	±	±	+	+	±
冲突	+	±	±	±	±	+	—
奋斗	—	±	±	±	±	+	±
突破	—	±	±	±	±	+	—
运动	—	—	±	—	±	+	±
事件	+	—	±	—	—	—	+
争议 争论	+	—	—	—	—	+	—
危机	—	—	+	—	—	—	±
问题	—	—	±	—	—	+	—
行为	—	—	—	—	—	+	±
局势	—	—	±	—	—	—	+
风险	—	—	±	—	—	—	+
形势	—	—	±	—	—	—	+

危险	—	—	±	—	—	—	±
行动	—	—	—	—	—	+	—
灾难	—	—	—	—	—	—	+
局面	—	—	—	—	—	—	+
趋势	—	—	—	—	—	—	+
灾害	—	—	—	—	—	—	+
场面	—	—	—	—	—	—	+
难题	—	—	—	—	—	—	+
热点	—	—	—	—	—	—	+
事情	—	—	—	—	—	—	±
悲剧	—	—	—	—	—	—	±
情况	—	—	—	—	—	—	±

